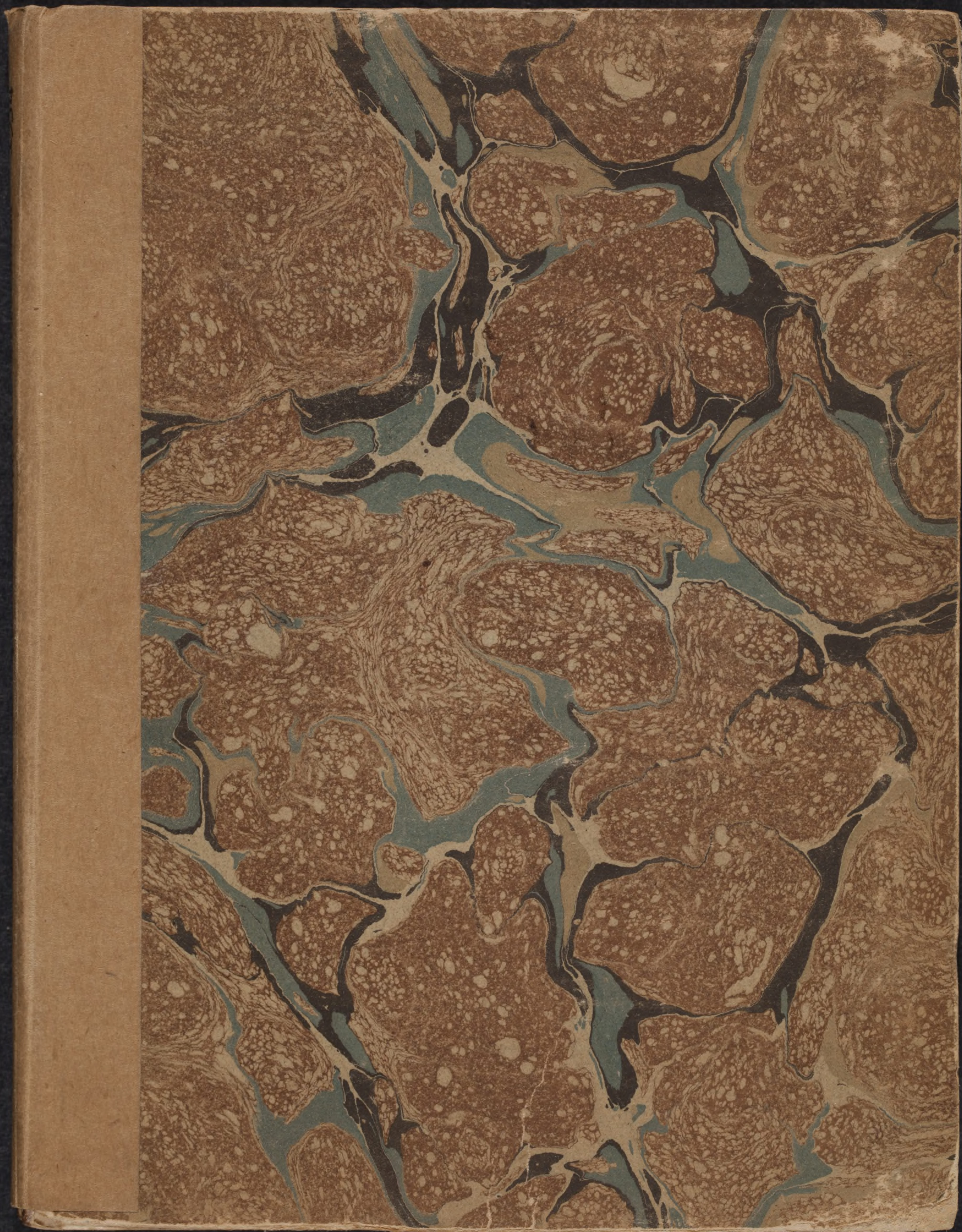

אורים
ותמים
LUX ET VERITAS

HISTORICAL
LIBRARY

LIBRARY

NOVAE ACADEMIAE FLORENTINAE OPUSCULA.

Aduerſus Auicennam, & medicos neotericos, qui Galeni diſciplina neglecta, barbaros colunt.

Elenchum ſequens pagina demonſtrabit.

VIRTVTE DVCE,

COMITE FORTVNA

APVD. SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,
1534.

GALENICA ACADEMIA STVDIOSIS SALVTEM.

NOn erat nobis animus uiri studiosi, contumelijs impetere quempiam: sed neq; lucubrationes nostras qualescunq; sint ostentare, aut iactare opera, uerum maledicorũ quorundã garrulitas nos coëgit, aduersus quoque animi nostri impetum talia moliri. Ne silentes aut ueritatem diffiteri uideremur: aut pro ea pugnam detrectare. Cui, inquam, ueritati omni studio ac labore hactenus insudauimus. Porrò si eam probe adhuc assequuti non sumus: uestrum erit (his dico quibus Deorum munere barbaras manus effugisse licuit) nostra fouere cæpta: ac uetus Galeni dogma modo renascens adaugere, ad nostræ etatis decus, & posterorum utilitatem. Valete, nostri memores. Florentię Nonis Augusti, Anno. M. D. XXXIII.

CONTENTA.

Dialogus, qui Barbaromastix, seu Medicus dicitur.
Petri Francisci Pauli medici Galenici aduersus Auicẽnam de Venæ sectione tractatus.
Leonardi Giachini aduersus Mesuem & uulgares medicos omnes tractatus.

BARBAROMASTIX, SIVE MEDICVS, DIALOGVS ELEGANTISS.

BENIVENVS. LANDINVS.

VIS NAM *hic hominum conuentus? aut quid summo adhuc mane ita sedulò mirantur? Num quidpiam noui adlatum nobis est, aut iucundi? Salue mi Landine.* LAN. *Et tu saluus sis optime senex.* BEN. *Quid fit? Quid agitur?* LAN. *Spectabam modò naturæ opera, atq; adeo uarias plantarum figuras: Admirabar artificem, qui tanta herbas, floresq́; uarietate, tot iterum coloribus iucundißimis distincta depinxit: qualia nec per mille secla pictores, quanquàm celeberrimi, imitari queant. Porrò cætera quæ medici sunt, haud mea intereſt perſcrutari.* BEN. *At ego aliquantiſper ex uitreis oculis auxilium petam: diu enim eſt quum præ senecta minus oculis ualeo. O` quanta ludit natura, quãtasq́; uires in humili corpore coniecit: uerũ eas haud attingit oculus, licetq́; unicuiq; uultus, atq; ornamẽta ſpectare: at ſiquo uſui ſint, paucis, & quidem elaboratis uiris.* LAN. *Optime dicis, non ſine labore, eoq́; non modico, notitiam hanc acquiri poſſe, qualibet adgrediaris uia: quam rem audiui ſæ-*

pius apud doctos uiros in examen uenire. Nā si ueterum obseruationi insistas, atq; alienis laboribus frui uelis, difficile est sæpe conijcere, quid cui tribuant: tanta est plerunque notarum similitudo, obscura quoq; ac difficilis, quæ per uerba explicatio fit. Quòd si tuo confisus ingenio, ac doctrina ea quam Galenus multis libris cōplexus est, herbarum uires uestigare tentabis, certior multo nobis foret contemplatio hæc: uerum rem admodum arduam aggredieris. Cum enim duplici itinere ad notitiam hanc peruenire poßimus, utrunq; tamen angustum est, salebrosum, atq; omnino difficile. Alterum nanq; sensibus ipsis ratione iuuante innititur: Alterum experientia duce procedit, quam & uiam regiā Galenus appellauit. Quorū utrumuis quantas secum ambiguitates ferat, hi sciunt soli, qui in eiusmodi negocio uersantur. BEN. An igitur fatendum est inuidam nostri naturam, siqua humano generi utilia sunt, ea quidem de industria occultasse, ac scrutatu difficilia statuisse? LAN. Haud equidem inuidam dixerim, uir præclare: sed ne torpêre graui pateretur secla ueterno, atque omnino citra ocium degerent homines, nempe uitiorum omnium genitorem. BEN. At longe aliter euenit, ut luxui potius, atq; ignauiæ dediti, quæ sibi agri cultura medicinaq; (duæ scilicet humano generi præ cæteris utiles, ac necessariæ artes) exposcunt, perscrutari omiserint. LAN. Quid si breui fiat ut res medicæ, quæ diu neglecta iacuit, resipiscat tandem? tanta nobis quorundā ingenium pollicetur. Atque in primis auxiliorum materia, quam tantopere arduā dicebamus. BEN. Dij faxint. Attamen hoc optandum potius, quàm sperandum est. Neque

enim

enim ex mulierculis, & omnino rustica plebe, in quorum manibus hac tempestate res herbaria uersatur, quippiam boni expectare potes: ut qui meo iudicio errorem errore cumulent. At doctis uiris profecto haud suppetit tempus, quo uel hora una huic labori inseruiant: tanta restant in hac arte perdiscenda, tamq; late patet medicinæ campus. Non iniuria igitur, primates, medicos audiui sæpius, uanum hunc laborem dicere, & quo uix quippiam assequi queas, sed nec in medicina admodum utilem, ut quibus abunde remediorum copia suppetat. LAN. Ego uero istos tuos primates medicos lubẽs sciscitarer, qualia sunt quibus abundant: neque enim præter Cicorium, Satiuam, Intybum, Buglossum, Apium, Asparagum, atque huiusmodi paucas, & eas quidem ignobiles, plantas in usu esse conspicio. Atque utinam eas ipsas, ac non potius sola nomina spectaremus quandoq;, dum pro Intybo agresti, agrestem lactucam: pro Buglosso, aut Eupatorio, plantas omnino his diuersas: pro Scolopendrio, Phillitim: pro Scordeo, Ophioscorodũ solent accipere. Missa facio quæ externis aduehuntur oris. Cinnamomum, Costum, Cassiam, Aspalatum, Balsami materiam omnem, Ammoniacum, Myrrham, Styracem, Bdelium, Lemniam terram, Armenam, atque eiusmodi multa. Ea enim adeo genuina sunt, ut nullus nosse queat, ni nomen immerito seruarent. Contingit enim uel subreptitio nomine paßim frui, uel si tales fuere quondam, nil aliud fuerit hoc Costum, hoc uero Bdelium appellasse, quàm si mortuum iam diu hominem, hominem diceres. His tamen paßim medicos uti uides, his se credunt ab inferis homines reuocare, Plutonisq;

nisq; depopulari regiam, has semper in ore habent, dum receptas suas componũt. Quanto igitur satius fuerat, doctos uiros ea sedulo quæsiysse, atque inuenta monstrasse, quàm inutiles quasdam disputatiunculas, nec non inania cauillamenta omni studio prosequi. Quare ne dicãt amplius, inutilem hunc laborem esse, seq; remediorum copia abundare: Dicent'ne iterum uanum, quoniam sæpius homines suo fine frustretur? Nequeo non execrari hominũ malignitatem, atque impudentiam, quos uideas generosis uiris oblatrare, atque his negocium facessere, qui totis enituntur uiribus, ut primæ saltem medicinæ fores posthac latißime pateant. Non'ne hi digni tibi uidẽtur, quibus dicatur. Noctua phœbeum cum non ferat orbem, Hoc etiã Iouis armigero putat esse negatum. BEN. Quicquid tandem de utilitate sentiam, mihi tamen uel nolens fateberis sui difficultate, studium hoc à subtilißimis medicinæ theorematis longe hominem auertere. Neque enim potest hominis uita ad tot tantaq; sufficere. LAN. Abeant igitur, ac ubi subtilißimam hanc suã medicinam didicere, Cichorio, Malua, Blitoq;, omnes profligent morbos: uerum pace tua uelim te non nihil erroris incusare, ut qui adeo leuiter his credideris, atque eos defensare enitaris, qui solis maledictis se ab ignorantiæ nota tutari student. Noui ego isthæc uerba, nam sæpius & nostras feriere aures: huiuscemodi nanque aduersus cordatißimos quosdam iuuenes, inuidi atque illiterati senes proferre solent: uerum si probe nosses hominum mores, & qui nam iuuenes sint, qui econtra senes adeo tibi (ut uideris) grati, desisteres profecto, ita temere iudicium ferre, ac lata sen-

tentia clam condemnare. Neque enim ubi hæc noueris, tibi amplius uidebitur admirabile, quibuſdam fas eſſe, non modo medicam materiam, ſed & medicinæ partes omnes abunde ſcrutari, his autem ne leuiter quidem attingere. BEN. Dic quæſo, talia enim uel maxime audire cupio: quid ſcis an & ego in partes tuas ilico ueniam? LAN. Age geratur mos tibi: ſed quoniam ſtupidum odi uulgus, ne forte uocem meam paulo altiorem arripiat, in proximum diui Apollinaris ſecedamus ſacellum, atq; ibi ſummotis arbitris, rem omnem aperiam. BEN. Me uero pro foribus conſediſſe iuuat, quo prætereuntes ſpectare poßim, tu uero perge, quæ cœpiſti. LAN. Primum ſi mores medicorum cenſeas, quorum pauloante meminimus, quiq; medicam ſibi gloriam omnem arripiunt, hos curam omnem ac ſtudium lucri cauſa inſtituiſſe comperies, atque hunc ſibi rerum agendarum ſcopum propoſuiſſe. Quoniam uero plurimum cum imperitis & uulgaribus hominibus uerſari debent, nullum ſibi cum literis negocium habendum cenſent: ſed eò omni diligentia ac ſtudio tendunt, quo amicos aucupentur. Plurimum enim non qui optimus medicus ſit, ſed qui familiaris maxime, quæritur: uerum non eiſdem penitus artibus utuntur: Alij nanque commeſſationibus, largiendo, aſſentando, ſcurrilitatibus, plurimis grati euadunt: Alij iactantia, præmiorum oſtentatione, nitido cultu, graui intuitu: demum uultu corporeq; toto in omnem maieſtatem compoſito, ſe uulgo admirabiles præſtant. Religionem ſimulant, alij cœnobia frequentant, per urbem neſcio quid ſacrum mußitantes uehuntur, pecunias uerbis

ſpernunt, quas tamen auidiſsime amplectuntur. Quo fit, ut uel in ſolo eorum contactu confidant homines. Alij demum ſeplaſiarijs cæteriſq; medicorum miniſtris blandiuntur, atq; his ſe admodum gratos exhibent, quo apud ægros abunde prædicentur, ſuiq; deſiderium pariant: ſed & mulierculas conueniunt, obuias ſalutant, laudant quæ dixerint, atq; omnino ſtudent, ut uel inuitis uocentur uiris. BEN. Quam ſatyram agis mi Landine: ut te lubens audio: Perge igitur. LAN. Eia optimos & uultu ipſo caniſq; uenerabiles ſenes, en ueritatis ſtudioſos, en elaboratos uiros. Noſtin, modo cur herbarium ſtudium damnēt: atque huic adeo utili inquiſitioni riſu iociſq; detrahant. Quibus nanq; opus eſt mille dolis atq; artibus mœchari, tum homines circumuenire, nil mirum ſi primum nec humanas literas minimū attingunt. Quanto minus logicam, phyſicam, mathematicas, atq; ex medicinæ partibus, Anatomeiam, ſimplicium notitiam, affectorum locorum ſcrutinium, ſeu ſiquid aliud ſit in hac arte ſcrutatu dignum. BEN. Vera mihi profecto narras, nā & aliâs hominum mores deteſtatus ſum: ſed eo magis, ubi tu monſtraſti, q̄ longe à ueris ſtudijs hominem auertant, cum uix tot negocijs tempus ſuppetat. LAN. Ne igitur uideantur utile quippiam aut decorum omiſiſſe, unicū ſibi inuenere præſidium, tum ſtudium detractare, tum aduerſus hos inuehi: hos inquam impudentes, hos uanos, hos loquaces dicere. Verum ſi econtra mores eorum referam, quos ita odio habent, iam tibi ſatis fiet ſpero. Neque enim mirabere amplius, cur illis quidem non immerito impoſsibilis ſit herbarum commentatio, his uero haud ardua. BEN. An

ne ar

ne arduam quidem dicis? profecto isthoc haud gratis con cesserim. Quid igitur & tu paulo ante ipsius difficultatem prædicabas? LAN. Ne arduam quidem præ cæteris quæ ipsi moliũtur, ueterem inquam medicinam instaurare: remediorum usum, atque eum syncerum, neotericis his abolitis instituere: dieteticen item, cæteraq; ueterum placita, quæ per quingentos annos delituere, ad lucem du cere. BEN. At at, isthuc quod dixti modò, & aliâs ad aures peruenit meas, iuuenes quosdam inexpertos, furore nescio quo percitos, quò simul gloriam & lucrum sibi pariant, medicinæ autoribus maledicere, aduersus remedia experta inuehi, noua comminisci, atque eiusmodi alia: quæ quidem audiens, dolui in re adeo periculosa ludere homines: & (ut in prouerbio dicitur) antiquam uiam noua ascita relinqui. LAN. Ah ne maledicas quæso, aut iudices, priusquam seu reum seu aduocatum audias. Ego nanque non aliter ac tu nouis medicis olim succensui. Verum ubi eorum studium, diligentiam, doctrinæ ubertatem, patientiam, uitam inculpabilem noui, me ilico mei pertæsum. BEN. Age dic prius, qui nam hi sint, aut quo nam pacto eis conuersatus sis: uidêris nanque tuis uerbis, huic factioni admodum addictus, ac iam medicus euasisse. LAN. Nostin' Petrum franciscum, Paulum, atque Athanasiũ medicos? BEN. Quid ni norim? LAN. Nostin' iterum Leonardum Giachinum, ac Iacobum Minium, medicos Paulo iuniores? BEN. Eos quidem haud noui, uerum fama compertum habeo, doctos iuuenes: sed & rei medicæ admodum studiosos. LAN. Rem tenes: sed quo pacto mihi res innotuit, audies. Hic

hominum quaternio prouinciam hanc, & si durißimam, aggreßus est. Contigit itaq; ut cum ad proximum seplasiarium quotidie huius rei gratia cōuenirent, unà & ego considerem sæpißime: ut qui minus pedibus ualens, lubēs colloquor, his præsertim, qui mihi aliqd sapere uidentur. BEN. *Quis igitur erat huius collegij scopus?* LAN. *Pudebat eos adeo turpiter in cœno barbarorum uolutari, in tanta rerum ignorantia uersari, medicos falsò dici: Galenum summis quidem labijs laudare unumquenq;, sed ualere sinere omnes. His igitur adeo deploratis studijs, opē ferre summopere optantes, necessarium duxerunt (quo medici finem, sanationem scilicet, probe assequi liceret) ut siqua fieri posset, auxiliorum materia, iamdiu deperdita, in hominum rediret notitiam. Ideoq; per totam hanc hyemem cœpere ex Dioscoride historias, & uultū plantarum obseruare: ex Galeno uero earū uires: uterq; enim liber, iugiter eis præsto erat. Porrò ut oculata fides dictis attestaretur, sæpius rura, montesq; petiere. Nouißime uero cum primum per niues licuit, dum alij notas domos salutant, ac nobiliū exosculantur dextras, alij conualescentes nedum ægros, crebra uisitatione fastidiunt, alij negociosos se populo ostentant, ac generosa per urbem mula uehuntur, purpurati, quasi spectaculum aliquod populo præbituri: dum alij demum modis omnibus lucro inhiāt, hi Apennini iuga montesq; peragrarunt: atq; adeo profecerūt, ut plantas plurimas ex nobilißimis & suscitarint, & ad usum uerterint, quarum nonnullas paulo ante spectabamus. Composita item medicamēta sibi parare conati sunt, non quorum author Nicolaus quidam, aut Mesues esset:*

esset: sed quibus Galenus, Paulus, Andromacus, cæteriq́; ingenio felicißimo uiri usi essent. Qua in re certis primũ simplicibus, atq; omni diligẽtia uestigatis, probè usi sunt: quod siqua dubia, aut inuentu admodum difficilia forẽt, succidanea quæsiere pulcherrima. Speroq́; fore, ut talis labor aliquando in lucem prodeat. Caue igitur dicas amplius spe lucri eos duci, qui non modo hoc in negocio plurimum rei familiaris absumpserint, sed & certò sciãt, non mediocrem sibi lucri iacturam afferre, quod omnibus ferè tum, medicis, tum seplasiarijs odio sint: nec mirum, si solis lux noctuæ, bubonibus, cæterisq́; miserrimis auium odio est. BEN. Iupiter optime, quàm lubens audio, ac eorum labores ueneror. LAN. Sed quò scias nihilo secius in cæteris medicinæ partibus, exercitatos uiros (ne dicas amplius dolere te homines in tanto discrimine ludere) quoad mihi fas erit medicinæ experti, monstrare uolo, quàm honestum incœptum, quàm rationabile, ac laude dignum existat: nempe id quod tu paulò ante dolebas, ueterem scilicet medicinam innouare. Audistin' tu aliàs primum Hippocratem rationalis medicinæ seminaria iecisse, Galenum postmodum ea diu neglecta luculenter excoluisse. BEN. Legi apud Celsum de Hippocrate multa: de Galeno uero tanta audiui, & tam mira dici, ut Deus aliquis nobis cœlitus missus, potius quàm homo uideatur. LAN. Vera dicis: huic nanq; subscribunt omnes, atq; hoc uno gaudent præceptore: hunc suspiciunt, hunc imitantur, unicuique sibi satis gloriæ adeptum uidetur, si Galenicus dici mereatur: uerum non secus ac quadrigarum cursu accidit, ut omnes

quidem

quidem totis nitantur uiribus, uix unus palmam referat: ita ex tot qui eum imitari conati sunt, uix unum reperias qui faciat satis. BEN. Non uideo quò isthæc tendat oratio. LAN. *Sine me, paucis absoluam. Siquis purißimo relicto fonte, è riuulo haustam tibi bibendam daret, quod scilicet paulo facilior haustu foret: num hunc probares?* BEN. Haud sanè. LAN. *Quid si iterum riuulus ille cœnosus, putidus'ue foret?* BEN. At at, modò uideo quo longa ambage diuertas, nempe ut Galenum sectandum mõstres, non eos qui se Galeni genium mentiuntur: sed quid postea?* LAN. *Si igitur hi relictis omnibus alijs (præter admodum paucos, quos ex confeßo habent Galeni mentẽ optime calluisse) ipsum autorem omnium sectantur Galenum, nũ tibi hoc uitio uerti debere uidetur?* BEN. Nequaquam *profecto: nam inde erroris minimũ oriri potest, quo propius primæ rei origini accedis.* LAN. Ne igitur cuipiam *curæ sit, si scriptores quosdam rudißimos, quos tamen (multo hominum damno) in pretio haberi uident, demoliri temptant: non quidem maledictis solis, ut tu dicebas: uerum rationibus, atq; eorum autoritatibus, quos suos autores dicunt.* BEN. *Sine me obsecro paululum aduersari tibi, ita nanq; certior multo euadam,* Tace: *quos nam uideo concertantes uiros, senem alterum, iuuenem alterũ.* LAN. Non potuit quippiam *nobis magis è sententia euenire: age compellemus homines.*

SENEX MEDICVS. ATHANASIVS. LANDINVS. BENIVENVS.

LANDINVS.

EVS. SENEX. Non erit profectò uobis cum pueris contentio, uti arbitramini, uerum cum barbatis uiris, qui uos proculdubio mutos reddēt. LAN. Heus inquam. ATH. Quis nos uocat? è proximo ſacello uox erupit. LAN. Vos ambos uolo. SE. Quid tibi nobiſcum negotij eſt: num fortè ex tuis familiaribus ægrotat aliquis? LAN. Quid tu adeo alte clamas, inflatis buccis, candentibus oculis? at non decuit adeo compoſitū hominem iraſci. SE. Neq; ipſe (puto) Beatus Franciſcus mihi familiæq; meæ aduocatus, ipſum inquam patientiæ exemplar, ferre poſſet horum inſolentiam. Si enim & tu ſemel audires Landine, quomodo ſenes medicos pedibus calcant, quomodo inquam omnes noſtros medicinæ doctores deſpiciunt, atq; irrident: dicantq; ſe ſolos medicinam ſcire, non mirareris amplius. En temeritatem maximam: dicunt hi, ſe iuxta Galeni dogma ſolos mederi, ſe ſolos eius mentem intelligere, ac ſi & nos eius ſcripta non legerimus, aut non legerit princeps Auicenna, diuusq; Meſue, necnon altiſonans Nicolus, & celeberrimus Montagnana. LAN. Quam male factum: hui magnifica nomina. SE. Deus tandem omnibus iniqua cogitantibus iuxta merita pœnas penſabit: ſed ſinite me abire. LAN. Siſte obſecro pedē, optime atq; facundiſsime ſenex. SE. At mihi ocium non eſt, ſiquidem ægri hoc mane triginta uiſendi

ſendi ſunt, & iam hora eſt diei tertia. LAN. Quin nobis te obſequentem præſta, interea ad tantos labores ſe accinget mula: tu quoq; quiete leuior factus, promptius ſcalas aſcendes. SE. Nequeo non obſequi uobis Landine. Age tu, num in eadem adhuc perſtas ſentẽtia? ATH. Quid ni? SE. Gaudeo igitur uiros hoſce, tam ſcelerata uerba audire, ni forte talia dicere uerearis modo. BEN. Quæ nã obſecro? num hic aduerſus cœleſtia numina blaſphemus? SE. En audies qualia ſint, ſi uolet. Dicis tu modo diuum Meſuem bonũ medicum nõ extitiſſe, nec nobis ſalubria præcepta reliquiſſe, an negas? ATH. Neq; diuum eſſe aio, nec medicum: ſed nec ſatis commodum pharmacopolam, aut unguentariũ. Præcepta quoq; plurima ægra, reliqua uero neutra, nulla ferè ſalubria reliquiſſe. SE. Itaq; uosmet audiſtis: quid uobis uidetur? O' bone Meſue dux lumenq́; omniũ, quomodo proteruus iſte atq; impudẽs iuuenis te lacerat. Ego uero ueluti numẽ te ſemper colui, librumq́; tuũ ſtans, detectoq́; capite perlegi. BEN. Profecto ſi hæc temere, atq; inuida quadam maledicẽdi cupiditate dicas, haud recte facis. Quod ſi minus, iuſtũ eſt, quæ ad hæc dicenda te mouerint, expoſuiſſe. ATH. Haud equidẽ deliriũ uiri optimi, quãto minus inuidia, cuius rei uos eſtote iudices: ſed ueritas ipſa, quæ nobis tãdẽ irrepſit, Aetereas cœlitus demiſſa per auras. Auſculta igitur, nã tibi uel paucis ſatisfaciã: Primũ enim qui eũ medicũ dicã, qui medicã materiã ignoret. Dehinc & cõpoſitiones ſuas ita tractet, ut nõ methodo quapiã repertas, ſed per inſomnia, aut oracula reuelatas dicas. Pudet me huius hominis ſcriptis Galenũ cõferre, tũ in ea doctrina qua cõpoſitiões ſecũdũ genera,

tum ubi iuxta patiētes particulas abūde docet. Vbiq; enim quæ ab eo probātur medicamēta, recta quadā ratiōe, atq; utilißime cōfecta demōstrat. Hic uero ſuis nec cōponendi rationē addit: tāta inſuper tribuit, quāta nec ratio dictat, neq; experiētia īuenit. SE. Nequeo me cōtinere amplius, quin in eū inuolē: miror quoq; uos adeo patiēter auſcultare. LAN. Atqui hoc iudicis merum officiū eſt. SE. Credite ſeni potius: iſti nāq; delirāt, occident quoq; plusquam dimidiā ciuiū partē, uiuorū anatomicen nuper facere didicere, en predixi uobis. LAN. Recte mones, uerū res ipſa mōſtrabit: tu igitur perge, ut cœpiſti, te à delirij nota defendere. ATH. Præſtò eſt unicuiq; doctißimi Manardi libellus, in quo plurima huius hominis errata tetigit, quē ſi legeres Lādine, ediſceres profecto nebulonē illū ī cæteris quidē artibus oīno rudē, in medica uero diſciplina uixdū tyronē, in primis foribus cadere: pluraq́; eſſe ſibi errata, q̄ uerba. Adderē præterea multa, ni laborē hūc poſt Manardū acri ingenio iuuenis Iacobus Minius ſuſcepiſſet, in ea epiſtola quā Alexādro Ripæ ſcripſit. BEN. Mira ſunt quæ dicis: unde nāq; tanta iudicij humani immutatio orta eſt: ut quē pridie laudabāt, colebant, uituperent modo ac deſpiciāt? Equidem audiui ſæpius, eiuſmodi precātes medicos: O` utinam Meſues librū ſuum compleſſet, quaſi eo ſolo perfecta omnibus numeris foret medicina. ATH. At nos iterum, O` utinā ex Arabum ſchola nulla ad nos perueniſſent uolumina: neq; enim modò nobis tantus ſupereſſet labor, nec tot ingenia fruſtra inſudaſſent, ubi hoſce notarios, ne admodum quidem ſcite quæ legerant exſcribentes, dies noctesq́; euoluunt: temere item ab his ſcripta

falſo'ue

falso'ue, defendere summo studio conantur, ubi demum se eorum expositores aperte fatentur, quos proculdubio ingenio superãt: De latinis loquor, Gentile, Iacobo, Vgone, cæterisq; quamplurimis, quorum errata ex malis ducibus, quos sectati sunt, ortum habuere: proinde & te nõ minus excusatum habeo, uirum alioqui non infelici ingenio, doleoq; in mala enutritum hæresi, atq; eò incorrigibilem. SE. Tu igitur me hæreticum, atq; incorrigibilem dicis? O' impudentiam hominis, ò malignitatem: optimum uirum, ac religionis uel maxime cultorem, hæreticum dici? Ego uero pro mea fama minime certarim: Vosmet abunde qualis sim, nostis. LAN. Optime secum agis: Satis enim uita moresq; tui noti sunt, nec teste tua eget innocẽtia. Illud potius nobis dicat uelim, quid nam in Arabum doctrina erroris inuenerit, quæ dãnet. SE. Recte mones: ilico enim qualibus nugis occupentur, liquido apparebit. ATH. Enimuero minime arduum id mihi erit: Illud potius difficile fuerat, si in tanto cœno auri uel pauxillum, reperire iußisses. Videor mox uberem ingredi campum, atq; ut à primo rei initio ordiar: Arabes medici, quicunq; ingenij sui monumenta reliquerunt, nil aliud tot tantisq; suis uoluminibus studuerunt, quàm ut fucorum more alieno labore partis fruerentur, seq; (ut aiunt) alienis uestirent plumis. Atq; hoc equidem parum fuerat, ni suo fœdo contactu, harpyiæ ritu, omnia contaminassent. In plenum duplicem scriptorum differentiam apud eos inuenio. Altera quidem eorum, qui paulo cæteris audentiores, Græcos ipsos (communes nempe autores) sectati sunt. Porrò Galeni, Hippocratis, Oribasij, Pauli scripta lectitantes, dum

planio

planiorem ac breuiorem doctrinam effinxisse se credunt, longè à ueritate aberrarunt: quoniam neque autoris officio functi sunt, sed nec fidi interpretis, ut mox monstrabimus. Porrò cæteri his rudiores, Græcos quidem haud attigerunt, uerum ad priores illos conuersi, eos quasi autores accepere: atque in hoc ordine Mesues est, qui ex Serapione, & Auicenna sibi omnia assumpsit, quãquàm & hanc differentiam uix uitet Auicenna ipse, qui Serapione, Rase, ac plerisque alijs suæ gentis uiris, ueluti ducibus, usus est. Mißis igitur cæteris, ad Serapionem me uerto, nempe cui non minimum gloriæ à medicis huius tempestatis tribui soleat: non'ne & tu hunc in simplicium doctrina optimum censes? SE. Quis nam hic disceptandi modus: quin dic, quid tibi uelis: iam aliquem puto laqueum tendis, retes paras. ATH. Nunquid ego auceps sum, tu uero auis? LAN. Responde obsecro quid sentias: unde nam tibi modo orta est suspicio? SE. Quid deinde? ATH. Hunc adeo egregium herbarium tot uideo nosse plantas, ut ne ad paranda quidem obsonia, satis coquo forent: nec mirum, cum talem sibi proponat initio scribendi scopum: Ne forte inquit lector tædio afficiaris, ne'ue librorum multitudine bibliothecam occupes, quando in Dioscoride historias, in Galeno plantarum uires quærere debes: in communem studiosorum utilitatem statui librum componere, in quo simul utriusque uerba perstringam, hæc ille. Ad hoc igitur ita altum opus, Deos inuocat, & numina propitia deprecatur. Atque utinam quæ spoponderat rite seruasset, ac Dioscoridem suæ genti incorruptum restituisset: solaq; Galeni præ-

b cepta,

cepta, ac non mille alijs erroribus immiscuisset. Siquando enim licentiosius digredi uoluit, ilico cecidit. Porrò siqua forte fortuna quandoq; incidisset nominum æquiuocatio, ea ipsum omnino ignorantiæ arguebat: cũ pariter & uocabula ipsa, & naturas confunderet. Hoc sibi in Centaurio euenit, dum maius minusq; totis naturis seiuncta conciliat: hoc & in Syluestri uite, quam turpissimo errore, Labruscæ immiscet: hoc item causa extitit, cur Sabinā herbā Iunipero confunderet. Poterat bonus Serapio (si quidem eruditus herbarius erat, ut hactenus creditũ est) nos multoties unico uerbo, multo cum labore, tum errore exonerare: si cum Dioscorides aut breuiter se expedit, aut omnino à pictura abstinet: uelut in Pulegio, Diptamno, Hyssopo, Scandice, Lepidio: uel minimum quippiā addidisset: quod nõ fecisse admodum culpabile est: sed & nos suspectos reddit, ne forte plurima exscriberet quæ ignorabat. Quòd enim in medicina simplicium, quam postremo capite refert, cũcta erroribus repleuerit: quādo quæ alterius propria sunt, alteri tribuit: quũ iterum tot ridicula, tot mēdacia aggregat, haud scio quonā modo defendi queat. SE. Illud profecto aggregatoris extitit officiũ, nullo inquam delectu habito, singula adnotasse. Eodem scribendi genere usus est & Rases, in suo omnia continente uolumine. Quare ne ipsum iniuste accuses rogo, sed siqua bona sunt tibi accipito, reliqua uero dimittito. ATH. Magnas profecto egisse gratias oportuit his qui tāto labore nobis errorũ monumēta seruarũt. LAN. Quin magis utile fuerat, ac laude dignum, si quæ uera, quæ itē falsa, apud eos quos citat autores, legerat, summa diligentia ad

notasset, ac se maturi iudicij præbuisset uirũ. ATH. Ego uero satius duxerim errores (atq; in medicina præsertim) altißima terra obrui, nedum ut literis mandarentur: quo scilicet in lucem posthac amplius non prodirent: paucis enim datum est albũ nigro interstinguere. Prosequar igitur quæ cœperam: Hunc igitur uirum hac parte plurimũ Auicenna sectatus, errorum omnium iure extitit hæres, quãquam & ipsum non nihil momenti rei familiari adiecisse fatendũ est: nam qui initio pauci ac leuiores fuerant, apud eum incrementum suscepere non paruum. Quanquàm omnibus his hoc commune uitium est, genus inquã ouile, amẽs, stultumq; imitari, quarum ubi una aberrarit, omnes sequuntur. Error uero, uelut & malorum fama, uires semper acquirit eundo. Neutiquam igitur probarim hosce collectores, qui ut libri magnitudine se admirabiles præstent, simulq; tenuißimam quandam gloriã aucupentur, uniuscuiusq; dicta seu uera, seu falsa sint, seu uerosimilia, aut etiã stolidißimis uetulis incredibilia, in suas cõgerunt chartas. SE. Vide qua in re eos accuses, & quàm iniuste: an nescis cur ita factũ sit? LAN. Dic quæso sapidissime senex, atq; autores tuos aduersus has tuere calũnias. SE. Dicam, non'ne medicina experientia inuenta est? quid dicis? ATH. Neque hoc equidem gratis concesserim: sed prosequere quæ uis. SE. Medicis ergo opus est, uiris expertis credere. Quocirca & tuus Galenus orbẽ peragrabat, quò scilicet plurimos adiret medicos, atque ab eis experimenta edisceret: non mireris itaque si nostri scriptores, quasi apes, hinc inde flosculos legunt. Quod uero dicis multa falsa, plurima etiam parum uerisimilia scribi,

uide ne ignorantiæ tuæ aſcribendum ſit, qui nec probe experiaris, neque ueritatem ſatis à falſo diſtinguas. Mihi nanque nemo perſuadeat ſcriptores quippiam falſi aſſerere, impium enim foret ac deteſtabile, ubi ſcilicet de uita hominis agitur. Qua in re longe fallimini, quod & aliâs dixi uobis, qui iuuenili furore, & uana quadam gloriæ appetentia moti, nobis uiris expertis aduerſamini: ſenectutem contemnitis, nec non & laudi famæq; noſtræ contra ueritatis ipſius conſcientiam inſidiamini. Spectate canis referta capita, mementote hos uiros, quos nihili pendere cœpiſtis, in Diuæ Mariæ nouæ hoſpitio conſenuiſſe, ac per integros quadraginta annos, medendi artem feliciſſime exercuiſſe: ita enim puto ab hoc ueſtro adeo temerario incœpto deſiſtetis. LAN. Profecto ſi eiuſmodi aduocatos habeat Auicenna, atque Serapio, cui dubium quin ſibi ex ſentētia controuerſiæ omnes ſuccedāt. Audiſtin' quàm argute reſponderit, quam facunde? ſed tu quid ad hæc? ATH. Putaram me apud integerrimos iudices, nulliq; partium addictos cauſam dicere: at modo rem longe aliter ſe habere uideo, quo minus mihi uictoriæ ſperandum eſt: uerū neq; hoc me deterrebit, ipſa præſertim ueritate comite. Quoniā itaq; tu tuam præcipue experientiam extollis: Primum oſtendā nec te, qui adeo experientiam iactas, ne ſemel quidē quicquam probè expertū eſſe. Sed nec tuos, quos ſectaris, autores. SE. Ego'ne talia audiam? Mihi hæc dici? Sycophanta: ſinite mē abire. BEN. Vide ne timori hoc aſcribatur, ſi te ipſum indicta cauſa deſeris. SE. Ego ne timeā? qui Menghio Fauētino, uiro ſubtiliſsimo, præſertim in logica, ſed et Mazzingho, Ro

ſato,

ſato, Petro Leone, adeo magnis uiris ſemper cõuerſatus, timebo modo iuuenem hunc ſophiſtam? uerum me urgent negocia, metuóq; ne præ ira in furorem uertar, oculosq́; effodiam uenefico. LAN. Ah, quid agis? meminiſtin' Catonem dicentem: Impedit ira animũ, ne poßis cernere uerum? Itaque omni ſemota ira, patienter auſcultabis nobiſcum, qualiacunque ſint quæ iſte dicit: erimus nanq; protinus temulentiæ huius teſtes optimi: ubi intellexerimus quàm infirmo, atque exili fundamento innitantur. ATH. Ego uero dicere geſtio: nam per Deos immortales, ni per uos iudices uerbis interdicar, atque interim maledictis parcat: ſpero fore ut ſenem hunc, adeo ferocientem, agniculo placidiorem reddam. Tu igitur uelle uideris, unicuiq; qui ſe expertum aſſerat, iniurato quoque credendum: quaſi haud magna res ſit experientia, atque ipſum experiri: uis quoque credi temporis longitudine experientiam gigni, proinde & ætatem iactas, ſenectamq; extollis, quã alioqui odio habes: utpote quæ haud probe lucri auiditati ſatisfaciat, laboris impatiens. Ego uero ſicuti experientiam multi facio, dummodo commodum expertorem nacta ſit: ita ſi unicuique qui ſe expertum dicat temere credidero, ridiculus profecto habear: ut qui & fori circulatores, & loquaces uetulas, agreſtes quoque ſacerdotes in pretio habeam. Nam ſi quæras, omnes uno uerbo, quæ proponunt, ſe expertos dicent. Ea culpa ueſtri autores non carent. De his loquor, quos perinde ac Deos uenerамini, Auicẽna, Meſue, Raſe, Serapione, Nicolo, qui ridicula quæq; ſcripſere ſiqua uel legerant, uel audierant: quod & paulo ante dicebamus. An neſcis quàm ſit propẽ

ſa ad mẽdacium hominis lingua? quamtum'ue unuſquiſq;
ſua magnificare ſoleat? Noſti proculdubio, atq; hæc oĩa
optime calles: ut qui tot annis in ea republica uerſatus
ſis, hisq; artibus & pecunias, et agros, nobiliũ item acceſ
ſus tibi comparaueris. Quòd ſi ſubinde diſcas (neq; enim
adhuc ſatis ſcire uideris) quanta ſibi expoſcat experiẽtia,
nunquàm aliâs ita temere quippiam uelut expertum præ
dicabis, neu ſola ætate expertũ fieri hominẽ ita facile cre=
des. O quàm cordatum, ac perſpicacem eſſe oportet ui=
rum, quẽ probe expertum confidas. Primum enim quid à
quo fiat aduertere oportet, atq; unũquodq; in ſuam dedu
xiſſe cauſam exactiſsime, quod quidẽ uobis factu impoſsibi
le puto. SE. Quãobrem? an'ne ullus eſt qui hoc neſciat?
nẽpe per ea remedia ortam ſanitatẽ, quibus circa ægri cor
pus, probe uſus eſt medicus. ATH. At quonam pacto id
uos ſcire poteſtis, à quo ſcilicet primũ ſanitas orta ſit, qui
remediorũ magnum aceruũ, potionũ ſcilicet, perfuſionũ,
cataplaſmatum, unguentorum, unà miſeris offertis ægris,
ſed & tunc magni uſus medicos uos eſſe cẽſetis, quoties
ſemper aliquid moliri uidemini, præſertim apud diuites,
qui & pretioſa, & multa ſibi parari auxilia expoſcunt.
Inde accidit quod & Galenus ſua tẽpeſtate deflet, peius
curari diuites q̃ pauperes, nõ alia ex cauſa, quàm quia re
mediorũ multitudine fatiſcit æger, atq; alterũ alteri impe
dimẽto eſt. Adde quod inde accidit eorum quippiã exiſti
mari ſanitatis cauſam eſſe: quod tamẽ oĩno ex accidenti eã
produxit. Neq; enim uériſimile eſt hoſce qui talia agũt ſa
tis noſſe, quid per ſe, quid caſu fiat. Nã empiricorũ more
ad noua ſubinde auxilia ſe uertunt, cuius rei ſi ab eis ra=
tionem

tionẽ quæras, uel cur ea dimiſerint, uel cur hæc aſciuerint, nullã reperies, præterquàm incõſtantem quendam mentis motũ, qui plurimũ ignorãtes omnes inſequi ſolet: ut qui nullam methodum, nullas indicationes ſibi propoſuerint. Hæc ſunt igitur uiri optimi quibus moti pauloante dicebamus, longũ eſſe, ac difficile, nec unicuiq; paßim cõmittendum, ipſum experiri. Difficile inquam, quoniam quid per ſe fiat, quid ex accidenti, difficile eſt internoſcere, & ſi rite omnia feceris. Quãto magis uobis, qui hiſce criminibus obnoxij eſtis, quorum paulo ante meminimus? Longum uero, quoniam amplius expoſcit tempus, & ætatis, & regionum, & diuerſitatis eius quæ ex ſexu, & corporis habitu rationẽ habere. SE. Ego uero haud ſatis ſcio cui hæc dicas. An putas nos ignorare, hæc oĩa ad rectã firmamq; experientiã neceſſaria eſſe? ATH. Neq; igitur amplius uniuſcuiuſq; experimenta nobis ſumenda ſuadebis, neque ætatis longitudine fieri expertum hominem, dices: quando nec tu, nec ueſtrum aliquis, qui ætatem iactatis, ſatis experientiam aſſequuti eſtis. Quod cum ea quæ hactenus dicta ſunt liquido monſtrant, tum quæ mox dicenda. Num expertum uirũ, & qui rationẽ ducẽ ſequatur ſed & recta methodo oĩa faciat, putas fieri poſſe, ut unico calceo omnes calceet, nulla habita, uel corporis habitus, uel uiriũ, uel morbi magnitudinis, differẽtia: quod & tu nullo pacto tueri potes. Exactam enim illam potionũ, quos ſirupos uocãt, menſuram, unicuiq; eandem ſufficere arbitramini. SE. Quid mihi hoc, dummodo ſanitatẽ hac uia ſequi uideã? hoc enim unicuiq; artifici ſufficit, ut finẽ aſſequatur. ATH. Vide quàm longe decipiamini, una &

Experiẽtia ætate non comparatur.

omnes qui his uerbis à uobis ſeduci ſolent, dum talia apud eos prædicatis. Multos iam per annos hãc artem hac methodo duce, & quidẽ felicißime exercuimus: Nullã ergo rationẽ geſtorũ inquirẽdam. Sed huic ſoli inſiſtendũ cenſes? hoc enim unicũ eſt ueſtri refugiũ, quo diſputationem omnem abſoluitis. Non'ne uides uos adeo doctos uiros, adeo generoſa ingenia, empiricos fieri? Cũ nullam quæritis cauſam, cur hoc ita acciderit. Atque utinam & empiricam calleretis optime: liceret enim & ea uia plurimos ſanare. Sed uos ueſtrum Meſuem, atque Auicẽnam ſectati, illimitata quadam, ac ridicula experientia duce, cũcta peragitis: attamen experientiam elato ſupercilio, & magnificis uerbis uulgò iactatis. Verum ut adhuc amplius cauillamentis ueſtris ſatisfaciam: mihi accepiſſe oportet, plurimas ægritudines ſalubres eſſe, atque omnino ui naturæ poſſe ſuperari. Num igitur ſi ſanari repente contingat hominem, creditis uos ſuperſtitioſis ueſtris potionibus, in quibus uix uel dragmæ milleſimam ſucci alicuius, aut decocti reperies, hominem perſanaſſe? Adde inſulſißima inuenta cordialium, quas uocant, medicinarum, in quibus & ceruini cordis baſim oſſeam laudãt mirifice: at neſcio, cur non & bouis, habent enim eam ueluti cordis ſubſtentaculum quoddam, magna ex animalibus omnia. Huius ordinis ſunt Spodiũ dictum (quanquàm haud quaquã ſpodio ſimile ſit) ſericea ſtamina, margaritæ, inſipidæ quedã, atq; inodoræ radices (been uocant) gemmarum fragmenta, atq; aurum ipſum. Quin & ſiquid unquã delirũ ſomniauit uulgus lætitiã parere, id omne in ſuã congerũt cõpoſitionẽ, eaq; ſe putãt uitales ſpiritus reficere, ac ſemimortuos

Cordialia.

mortuos

mortuos homines ſanitati reſtituere. O' ridicula capita, ò hominum ſeductores, quis unquam hoc, aut qua uia experiri potuit? Aut quē unquam ex ueteribus qui nobis medicinam pepererunt, cordialium medicinarum meminiſſe legiſti? Quòd ſi Dioſcorides bugloſſum lætitiam parere dicat: hoc tamen ex alieno ore qualia multa ſcribere ſolet, non autem ex ſentētia aſſerit. Quid ſi iterū monſtrauero tantū abeſſe ut ueſtro opere parta ſit ſanitas, quin potius uos naturæ impedimēto eſſe permaximo? Quā rem prius experientia monſtrare uolo, dehinc & rationibus: poſtquam tu quoq; ab experientia maxime orſus es. Non'ne uidimus nos media coctione dato pharmaco, aut periiſſe ægrum ueſtra opera, aut in longius tempus protractam ægritudinem? Quanta incommoda ueſtris purgationibus pariatis, nemo eſt qui neſciat, dummodo ægritudinū uim atq; indolem probe norit, quanta'ue natura minime impedita præſtare poßit. Sunt autem impedimenta hæc, tum intempeſtiua purgatio, tum & uictus modi. Adde & potionum uſum, & Epithematum, Cataplaſmatum quoq;, quibus præcordia aßidue læditis. Cæteraq; multa, quorū ſiquando otium dabitur, abunde mentio fiet. Quo fit ut ueſtras, quas modo iactabatis, ſanitates, imbecilles quidē, aut tardas, aut tædioſas exigatis. Fit iterum eadem ratione, ut uobis ex ueſtra ignorantia lucrum accedat. Demū, hinc factum eſt, ut miſeri ciues non aliter ac Cerberum, Scyllam'ue, & cū Cyclope Charybdim, ueſtras manus effugerent: ſed & cuiuis obuio potius ſalutem ſuā committerent. Neq; id immerito, ut quibus ſatius fuerat naturæ ac fortunæ cuncta dimittere. Iactabat Archiater iſte

Buglos[illegible]

hominum numerum, quos in ægrorum hospitio, cui diuæ Mariæ nouæ titulus est, occidit: non parua ministrorum, rectorisq; lætitia: qui hosce medicos merito multifaciunt: nam qui plurimos atq; eos celerrime enecent: quo minimum damni rei familiari, accedat: quo iterum in demortui locum miser succedat alter, nescius se mortem, nō salutem efflagitare. Age uideamus quam grandem inde assequantur experientiā uiri tantopere experiētiæ studiosi. Audi, quid surgis? ausculta paucis: num ueritas tibi odio est? LAN. Perge obsecro: nam posthac uel inuitus quoq; perstabit. SE. Ego'ne inuitus quæ nolim audiam? adeo turpiter famā meam tractari? tot cōtumelijs iniuste peti? sinite me odiosum hunc mihi hominem fugere. BE. Noua nobis profecto narrat, ac præter omnium credulitatē: ut qui in tanto honore hactenus, nobilissimas, ac pientissimas illas ædes habuerimus. SE. Imo & præter ueritatē: cui dubiū? LAN. Audi igitur quid nouus iste nūtius secum ferat. SE. Nam quid boni adeo maledica atq; inuida turba uobis afferre pōt? ATH. Num mihi adhuc licet proloqui? BEN. licet, ubi uis. ATH. Pergā igitur, atq; à Dietetice ordiar, ut quæ sanationis totius fulcimentum sit, hanc omnibus ægris uel unam eandemq; statuunt, uel parum distantem, seu morbi magnitudine differāt, aut specie, aut incremento. Corpora item uel ætate uel habitu seu temperamento diuersa sint. Quum enim & ciborum tum quantitatem exactam, tum qualitatē, itidem & potionū sibi debita uictus ratio exposcat, insuper & opportunū tēpus, tantū abest ut horū quippiā uel saltē in mentē ueniat, ut potius unicuiq; eadē ciborū, ac potionum series, eadē item hora

sufficiat.

sufficiat. Nescio ego quomodo quispiam medicamentum cōmode se posse experiri credat, ni ægrū & astātes, sibi obsequētes habeat, qđ annotauit Hippocrates. Plus enim mali indebito uictus ordine committent, q̃ tu tuis auxilijs boni. Nam quæ auxilia Dij immortales? pudet me, pudet optimi ciues ea referre, profecto si miseræ plebeculæ nota forent, medici unà & medicorū ministri lapidibus obruerētur: uel enim inscite cōposita, uel ex ea materia quæ nullarum uiriū sit, seu quòd intēpestiue administrata. Noui equidē dum me potiundæ experiētiæ spes uana illuc deduxisset, talē medendi formulā ibi aduertere: ut qui ægris præfectus erat, uel me quoq; tacēte, unicuiq; sua medicamēta proponeret, huic inquiēs minoratiuā, huic acetosum sirupum, cū aquis buglossi & endiuie, huic eradicatiuam, huic electuaria exhibeto. Neq; ego præter hæc quicquā mussitare audebam: ita enim & purpuratos aurëisq; fimbrijs decoros senes se gerere uidebā. Tantū itaq; abfuit, ut diligētius singula obseruādo quicquā proficerem, quin potius & ad medicatricem artem, & ad dignoscitricem omnino in dies deterius me haberem: non alia ex causa, quàm quia, ut Galenus docuit, casus omnes, qui ægro accedunt, prognosticationem euariant, quando & ægri statum. Quæ uero importune de Galeno adiecisti, mundum inquā peragrasse, ut ab unoquoq; experimenta edisceret, ne quidē satis adhuc mōstrāt propositū. Primū enim scias nō cuiusuis (ut tui autores faciūt) medicamēta sibi passim accepisse Galenū, uerū selectiorū hominum, quosq; sciebat iure expertos existimari posse. En modum quo Galenus experientiæ plurimū sibi adeptus est, simpliciū nanq; notitiam

notitiam sensu & ratiocinio commentus est: at composita deinde duce methodo aliqua semper instituit. Cuius rei exempla quædam subijci possunt. Siue enim celebre illud Diacarion spectes, cuius in libro de medicamẽtis secũdum particulas meminit, nuces moris præstare partiũ tenuitate uidit, quoniam alte earum penetraret succus. hoc autem ipsum ex infectura nouit. Siue iterum sarcoticon medicamentum consideres, quod in Therapeuticis libris methodo quadam inuenire docet, quid mam aliud quàm moderate siccans inuenire docuit, quando uehementius quàm par erat siccãti, humidũ oleũ adiecit. Eadem methodus & ad diaeuphorbij confecturam ipsum perduxit. Porrò siqua sola experiẽtia poterãt inueniri, qualia sunt quæ ex his cõstant, quæ sensus aut ratio nõ attingit, ut quod medicamentũ hoc bilem: hoc uero pituitã purget: uiperinas item carnes elephanticis mederi, atq; eiusmodi multa. Ea quidẽ accurate prius excogitata, tum sibi, tum amicorum probatißimis experiunda tradebat: nec prius ea experta affirmabat, quàm modis omnibus probasset. Huic itaq; atq; huiuscemodi uiris (siqui sunt) indubitata fides habẽda est, nõ tibi, non item tuis. SE. *Non'ne putas & me quoq; hac uia experientiam adipisci posse? Sed non'ne & Auicenna potuit?* ATH. *De te quidem aliàs erit sermo: De Auicenna uero pauca respõdebo. Ipsum enim miror, quo pacto quippiam probe experiri potuerit: quum primùm simplicium medicamẽtorum naturã, uiresq; penitus ignorarit, sed & pluries in medendi institutis aberret: quam rem longiori oratione monstrassem, ni temporis angustia me moneret, ut huiusmodi labor in aliud differatur tẽpus.*

Quanquam

Quanquam breui fore spero, ut ex nostra Academia de Auicennæ erratis iusta uolumina prodeant. SE. Ego uero neutiquam satis honori duco aduersum te loqui. Non derunt tamen & quos tibi opponam, ætate quidem pares, uerum scientia atq; experientia longe præstantes, hi te ilico piscibus mutum magis reddẽt. ATH. At ego te prius homuncium reddam, qui modo experientiam iactabas, atq; autorum magnifica nomina. Iam uero uideris haud satis eos posse defendere. SE. Possem sine dubio, ni negociorũ multitudine premerer: tu uero ociosus homo, tota die huiusmodi nugis, impune uacare potes. LAN. Tu'ne igitur dicis Athanasi Auicennam medicæ materiæ ignarum? ATH. Imò nec reliquarum medicinæ partium satis peritum: pluresq; necasse hũc hominem suis monumentis aio, quàm tot tantisq; prælij Cæsarẽ aut Hannibalem. LAN. Tu uero negas? SE. At ego nego, nihilq; Auicennam à Galeno distare assero: fuit huius uiri scriptorum interpres, ac studiosißimus sectator. LAN. Vbi igitur consedimus, scitu dignum uidetur, quis nam uestrum in errore sit. Tu itaq; quo breuius potes, hæc quæ dixti modo, uera esse comprobato. ATH. Satis iam antea ab hoc capessendo onere me excusaram. Sed postquam hæc audiisse uobis gratum esse conspicio, ne fortè si hæc silentio prætercam, maledicentiæ interim subeam notam, quæ poscitis exequar. Non quidem quòd dicato opere Auicennam insectari uelim, sed in unoquoq; scribendi genere, atque in qualibet medicinæ parte paucula quædam, ac ueluti in transcursu annotabo, pro temporis scilicet ratione. Vos uero aliàs plurima, & ea quidem maiora expectetis. Parcendum

cendum puto Auicennæ, cum ipse (ut à medica materia ordiamur) ex confesso quædam sibi ignota esse fatetur. Quanquam non paruam inde quoq; subeat ignominiæ notam: neq; enim decuit lignarium fabrum aut serram, aut asciam ignorasse. Verum quid ad ea dicemus, nempe ubi aliter credit, quàm res ipsa se habeat? SE. Nimis profecto, atq; ad satietatem lõgus hic sermo est: quis nam igitur eum usq; in finem audire queat? BEN. Ah turpe esset præceptorem tuum, atq; uniuersæ (ut ais) medicinæ principem in tanto discrimine destituere. Potius itaq; patienter auscultato, atq; argute respondeto. SE. Dummodo eum ignorantem nõ dicat. BEN. Dummodo & tu ab ignorantiæ nota eum defendas. Perge itaque. ATH. Scire primum uelim, an turpe ducas Auicennã Cysthum Hederæ speciẽ ponere. Sed & quod peius est, sibi acres uires ascribere, ac Ladano præsertim, quod & ora uenarũ reserare dicit. Plurimus enim & in historia & medicina hic latet error. Nam neque Cysthus ulla Hederæ species est: nec Ladanum eas uires habet. Porrò unde nam hic error originem duxerit, ac quo nam modo ex Serapione ortum habuerit, longum esset modo enarrare. At de Hippocistide quid dicam, nobilem inquam, & magni usus plantam, ignorari, quamq; mille suis compositionibus miscuerat, eam tamen ad hircinæ barbæ caput transferri. Non adeo distantes naturas miscuit Auicenna, cum Cyclaminum alteram, struthio confundit: attamen oportuit medicum hominem hæc discreuisse. Dicebamus de Centaurio pauloante aduersus Serapionem. In eo capite non minus Auicenna errauit: ubi neque eorum naturas, nec

historias

historias seiungit. Cum tamen sola nominis communitate affinia sint, Centauria duo. Profecto non leui hominum periculo, siquis utroq; absque differentia ad cruentos screatus (quod maioris proprium est, utpote astringentis admodum) utatur: quod tamen neotericos quosdã medicos fecisse audio, qui Auicennæ autoritate freti, longam quandam cõpositionem ex minore Centaurio inuenere, qua scilicet ad cruenta sputa utantur. Sed & non parum ridendo errore siquis ad ducendam aluum maius exhibeat, quod Serapio & Auicenna nos docent: hoc enim tantum abest ut uentrem soluat, ut potius astringat. Inter ea quæ medico usui sunt, haud tenent postremum locum Pulegium, Nepeta, Origanum, Hyssopus, Thymus, utpote sine quibus uix febres, cruditates, destillationes, flatus, malos habitus, uuluæ strangulationes, menses suppressos sanes. Horum tamen nullum Auicennæ notum extitisse, uerba eius monstrant. LAN. Num hæc ignota obsecro? Atqui non erant hæc ex India expetẽda. ATH. Qui Nepetam & Origanũ pro eodem habet, atq; Origani species Nepetæ tribuit, proculdubio utrunq; ignorat. Quis iterum Pulegium cum Diptamno omnino sciens immisceat? aut Hyssopum Thymumq;? quod tamen Auicenna facit. Quis credat Lentisci ac Mastiches naturã tanto medico ignotam esse? neq; enim arborẽ Mastichem ferentẽ esse Lentiscũ nouit, Sed & Lẽtisco acres & attractorias tribuit uires. Quare & in historia & medicina peccat. Lõgum esset plura addere, quoties scilicet nominis similitudine deceptus, quoties affinitate naturæ ea quæ unius propria sunt, alteri tribuit. Quoties iterum

ex no

ex nominum uarietate, quæ aliquando pro hominum arbitrio uni atq; eidem imponi solent, bis eiusdem absque præfatione meminerit. Quoniam itaq; plurima ante nos tum uir doctißimus Leonicenus, & disertißimus Manardus deprehenderunt, non est cur in hac materia tempus teramus. Hoc unum postremo dixiße sufficit, haberi satis & ex secũdo sui uasti canonis libro, & ex eo ubi de compositis agit, Auicennam nullo modo medicum extitisse. LAN. Quid igitur in reliquis medicinæ partibus, num melius se habet? SE. À primis studiorum meorum annis, sæpius audiui præceptores nostros dicere, Auicennam non satis peritum herbarum fuisse. Nil tamen prohibet adhuc optimum medicum dici. Nam & ego, & multi insuper ex laudatißimis medicis, ferè nullã nouimus. Sed huius inquisitionis onus nostris ministris iniũgimus. BEN. Tu'ne igitur, qui te modo acerrimum tuarum partium defensorem pollicebaris, iam manus dare, ac te uictum fateri cogeris? Absit Dij boni ut tanta ignorantia, principẽ medicorum habeat, uosq́;, quos proculdubio omni inter primates medicos semper habui. Mihi nanq; neq; ipse Apollo persuadeat, bonum esse artificẽ, qui sua instrumenta ignoret. ATH. Quin & qui talia fatetur iam dimidiam eius libri diruit partem: nam & simplicium tractatum, & compositorum seu secundum genus sint, seu ad singula capita obliteranda censet, quare & nos multo lectionis onere leuabit. Porrò quod isti dicũt: curam hanc seplasiarijs dimittẽdam: quã rationabile sit, uosmet iudicate. LAN. Ego uero potius æger uiuã, quã ut me seplasiarijs, aut rusticæ plebi temere committam. ATH. Age uideamus modo, num

in reliquis medicinæ partibus palmam mereatur, ubi ab aduersarijs hoc nobis gratis conceditur. Qui itaq; laudes Auicennæ extollunt, ac pro ipsius principatu decertant, hæc ferme sibi tribuere solent: diligentem tum causarum, tum signorũ inquisitionẽ, abundantẽ quoq; narrationẽ, sed & postremò ordinatißimã scribẽdi rationẽ. In quibus omnibus quàm lõge deuiẽt, hinc uidere licet. Primũ enim diligentẽ hũc uestigatorẽ quis laudet, qui simul Lolium, Auenã, Tragum, Orizam, Triticũ, magno labore colligat: aut quis eã abũdantiã desideret, qua utilia inutilibus, innoxijs noxia immiſceãtur? atq; ut ad rẽ ipsam propius accedamus, nihilo nos abũdãtiores reddidit Auicẽna, dũ signa morborũ, sciẽtifica ac demõstratiua, his ĩmiscet, quæ raro atq; ex accidẽti, contingũt: uidetur nãq; hoc potius ignorantiã ac mẽtis cõfusionẽ quandã parere posse, quàm artificialẽ coniecturã, & quæ certitudini plurimũ prope sit, apud eos præsertim, qui minus felici ingenio natura extiterint. Porrò reliquis non nisi tædiũ, dũ signa illa necessaria, siqua forte fortuna adiecerit, mille alijs immersa cõtingentibus sibi asciuisse uolũt. Cæterum ea signa quæ cõsiderãda, seu pro morbi ipsius, seu loci affecti agnitione scribit, quã nobis certitudinẽ afferant, indicio sunt ea uerba, quibus paßim utitur, dum ea recenset. Et fortasse (inquit) hoc apparebit, fortasse illud. Verba etenim Fortaßis, & Quandoq; dubietatẽ quandã & raritatẽ denotare solẽt. Quanto rectius, quanto utilius hic, qui ea quæ necessario accidũt nõ temere, quæq; ex propria rei substantia ortum habent enumerat, reliqua omnia dimittit: quam rem omniũ bonorum nobis autor Galenus optime

eo libro exequutus est, quem de affectorum locorum notitia scripsit. In quo nil mirum, si notas quæ probum constituunt artificem, breui numero perstrinxit: quæ etenim propria sunt atq; essentialia, pauca sunt. De causis uero quid dicam? neq; enim in causarũ censu melius se habet. Legimus enim quãdoq; apud ipsum tot unius morbi causas, ut difficile sit inuenisse, quæ nam modo hominem habeat. Adeo insuper accidẽtales, adeo raras, adeo remotas, ut medico ea enumerasse nullo usui sit, imò dãno potius, dum ipsum à uera inquisitione auertunt, ac per imaginaria quædam, & quæ uix mille seclis semel eueniãt, uagari cogunt. Hinc accidit, ut siqui eũ studiose sectantur, tanta & tam impertinenti causarũ multitudine uicti, sæpius cogantur dicere, Auicennã pleraq; ex his quæ de notis causisq; scripsit, ad poßibile referre, non ad id quod aliquando cõtingat: multa quoq; imaginaria quadã coniectura dicta, cuius defensionis puderet ipsummet Auicennam puto: proinde illam sibi habeant doctrinæ abundantiam, nosq; in Galenica illa inopia derelinquãt. An non uidẽt, Dij boni, quanti referat uera falsis, necessaria contingentibus, demõstratiua dialecticis immiscere? Tempus est ut ad medendi instituta me conuertam: quæ res adeo ampla est, ut à quo initium capiam, nesciam. Nam si uniuersalia documenta spectes: quæ scilicet libro primo cõplexus est, nemo est qui legens risum contineat, uidens illam adeo inordinatam canonum turbam, ut neutiquam duos sibi ordine subsequentes cõperias: atq; hunc adeo seuerum scriptorem, grilli instar subsultim modo hoc, modo illud attingere, prout sors tulerat, ut ab eo quem præ manibus eo

tẽpore

tempore habebat scriptore, legeret, atq; exscriptu dignū censeret. Atqui hoc parum fuerat, ni Therapeuticen totam, eo libro deturpasset, dū Galeni uerba exscripta quidem mendose in mediū affert: num quæ Galenus in proposito quopiā casu monet, ipse uelut uniuersale Theorema assumit? Adde his & nullas ratiocinationes dictis adhibere, uerum imperatorum aut legislatorum ritu singula proponere. Non ita Galenus, qui semper propositis scopis, resolutiua methodo cuncta inuenit. Nā de suis (caue) quid dicam? quibus medicum adeo timidum, adeo nullius precij reddit, ut non tyronem modo deterreat, sed antiquos quoq; medicos, ab opere desistere cogat. BEN. Cogitabam modo unde nam hoc acciderit, ut qui se Galenum sectari fateatur, ac mera ipsius uerba ordine quodam digerere, ab ipso tamen Galeno longe deuiet: neq; enim credendū est, hunc adeo rudē extitisse, ut quæ semel legerat, nesciat deinde parum mutatis uerbis, incorrupto seruato sensu autoris, proposito accōmodare. ATH. Rem longam quæris Hieronyme, quæq; maius ocium exposceret: prout tamen potero tibi satisfaciam. Hoc igitur primum te scire uelim (quod & antea leuiter tetigimus) nil effatu dignum sibi commentos Arabes, uerum ad Græcos scriptores unà confugisse, quanquam aliquando præ inuidia dißimulēt. Indicio est ille, multis seculis immerito laudatus Auerroës, qui si quādo à Themistio aut Alexandro deuiat, in aniles truditur fabulas. Deuiat autē sæpius, seu quia eorum libros minime integros, uerum mutilos, lacerosq; apud se habebat: Seu quia tam grandi linguarum distantia (nempe quantum mundi delitiæ ab extrema

barbarie distant) difficile erat inuenisse, qui utranq; optime calleret: hinc errorum cumulus ortus est, non modo in rebus physicis, uerũ & in medicina, ut ad propositũ reuertamur. Quis unquam Galeni libros qui ex ea lingua petebantur quondam, dum adhuc media luce cæcutirent homines, Galeni esse agnoscat? nullus inquã. Adeo nanq; deprauatos sensus, adeo corruptas demonstrationes reperiet: insuper & tot, tantisq́; additamentis referta uolumina cernet, ut secum miretur, cur tantopere Galeno tribuant homines. Afferebat non minora studijs incommoda uoluminũ prolixitas, priusquam uidelicet typis cudi cœpissent. Hinc enim factum est, ut dum ille Enchiridiõ sibi parat, ille collectaneos libellos, nobis Galeni nomine mutila quædam, atq; amethodica irreperent. Huiusmodi erat de tuenda ualetudine liber, huiusmodi & qui de medicamentis secũdum genus: sed & de facile parabilibus, multiq́; alij quos longũ esset enarrare. Nil mirũ igitur si talia Auicennæ contigere, ut qui non ex proprio fonte aquas hauriret, sed alienis erratis pasceretur. Cæterũ nobis huiuscemodi errores omnes hæreditario contigere. Dũ enim eos qui ueri autores nõ sunt (nescio ego qua Deorum ira compulsi) perinde atq; apes fucos sectamur, omnia literarum bonarum primordia periere, atq; in primis medicina quæ adeo inhonesta facie, adeo lacera ueste ac deprauata, limina ipsa ingredienti occurrebat: ut nobilia omnia ingenia deterreret, ut quibus nulla spes reliqua foret, boni quippiam in adeo turpi corpore reperire. Inde etiam contigit, ut qui eorum, quos modo retuli, doctrinã sectati sunt (quales hi sunt quos medicos uulgus uocat) cum in

medico

medico opere parum ad uota euentus subsequi uiderent, generosa omnia remedia penitus omiserint, a quibus scilicet uitæ periculũ immunet, ni probe utaris: at recta uĕdi uia neutiquam habebatur. Inde cõtigit, ut magni morbi, quales epilepsia, articulorũ dolores, emicranea, asthma, melãcholia, atq; aliæ multæ difficiles ægritudines, omnino insanabiles linquerentur: neq; id iniuria, ut quarũ uiribus æqua remedia nc attingerent quidĕ. Porrò ad alia uersi, nil aliud studuerunt totis ingenij uiribus, quàm ut ex ea arte sibi opes quærerent, idq; citra infamiam omnĕ: quòd optime sibi factum credunt, dum nulla pericula subeant. Itaq; si uenæ sectione egere uideatur æger, thesaurũ naturæ sanguinem esse aiunt: idcirco aut omnino dimittendum huiusmodi auxilium esse, aut parce mittĕdum sanguinem: his uerbis adeo homines perterrefaciũt, ut uel quodlibet prius pati uelint, quàm sibi sanguinĕ mitti. SE. An tu negas sanguinĕ thesaurum esse? ATH. Haud equidem nego: uerũ & thesaurũ expendisse quandoq; haud malũ est, dũ uitã redimas. Si iterũ tenui uictu utendum, seruare uires integras oportere aiunt: huic quĕ pugnare opus sit. Has artes studiose colunt uestri medici, has & sibi per manus tradunt, quo scilicet probe tueri norint, se & nil temere tĕtasse, nihilq; opportunum dimisisse. SE. Nescio ego quid dicas: nos etenim millies sanguinĕ misimus. Sed & dietam instituimus tenuĕ ubi oporteat, nã & ptisanã multoties ægris damus, hæc cũ tu noris, miror quo pacto nos in eiusmodi re criminari audeas. ATH. Ah quàm turpe est solo remedij nomine contentos esse uiros, quorum studiũ est rerum naturas cõtemplari. An qui guttã fluere

Magni morbi.

finit, sanguinem mittit? num qui post gallinaceos contusos aut eliquatos ptisanam quoq; exhibet, acutorũ dieteticen seruat? minime gentium. SE. *Tu'ne igitur tandem uis nos artem medicam docere?* ATH. *Ego equidẽ te docere nolo: nec spero fieri posse, ut qui tot annis assueueris, ingenium modò commutes tuum, uerum illud potius lubens monstrarim, ex uobis nullum qui in hac opulentissima urbe, ex ea arte lucramini, aut medicum dici posse, aut medicorũ satis nosse auxilia. Sed nec siqua norit his probe uti.* Neq; *enim clysmate, nec pharmaco, nec uenæ sectione, neq; demum dieta, aut scite, aut tẽpestiue utimini.* Quod *& ego ilico paucis expediam.* SE. *Mihi quidem haud expedies: potius pumice aridior tibi lingua euadat: uobisq;, qui eum attente auscultatis, aures obsurdescant.* LAN. *O quãtis nos impetit execrationibus rabidus senex, ò incorrigibilẽ ætatẽ, cui non nisi ea quibus assueuit sapiant. Abeat igitur in malam crucẽ, nobis nanq; potius oneri erat: uolui tamẽ audisse* Hyeronymũ, *hos adeo præclaros uiros, adeo generosa ingenia, furtim quidẽ exclamare, ac suas ostentare uirtutes. Cum uero ad manus uentum est, pugnam detrectare, neq; enim aliena improbare sciunt, nec propria item tueri.* BE. *Absit* Landine, *ut me audias amplius senibus fauere: quin ero potius posthac uestrarum partium acerrimus propugnator. Cæterum ubi uobis ocium est, gratissimũ mihi erit (nec minus puto &* Landino) *si rem omnẽ breui sermone perstringas. Qualia nam uestra hæc hæresis sibi exposcat, quibus'ue in rebus ab his quos medico nomine minus dignaris, discrepet: quibus demum innixi autoribus hæc nostris noua seculis*

culis proponatis. Ita enim ſatur domum redibo, ni forte & tu negocioſus ſis: haud enim te inuitum detinere uelim. ATH. *Irrides? quaſi ego huius inſtar negociorum uana quadam ac mendaci oſtentatione abutar, ubi potius trophæa atq; expugnatos morbos oſtentare par erat. Atqui noui ego quam falſò pauloante dixerit triginta ſibi uiſendos ægros: ni & neutros, & conualeſcentes, & ſanos quoq;, qui quondam ægrotarunt, unà numeret. His enim mos eſt uſq; ad faſtidium uiſere homines, nec niſi contumelijs pulſis diſcedere: tanta poteſt auri fames. Ego uero me & ad ueſperam ſi libeat ocioſum præbeo, neq; inhoneſtum ocium arbitror, ſi uobis ſatisfaciam: quibus merito concedendum, ut quæ hactenus cudimus audiatis: ſimulq; de his iuſtum feratis iudicium. Quum uero permulta mihi capita occurrant à uenæ ſectione initium ſumam: quæ quòd maximum auxiliorum ſit, non modo Galenus teſtatur, quum & prōptiſſimi, & tutiſſimi & celerrimi, tribus adeo magnis laudibus, extollat: Sed & nos quoq; ubi ab alto ſomno ſurreximus, ſatis experti ſumus. Quod enim maximis auxiliatur morbis, id maximum eſſe fatendum eſt, at ſeu interna inflammatio hominem habeat, aut heriſipelas, aut ardens febris, nullum hoc maius inuenies remedium. Venæ igitur ſectionem aut penitus, aut magna ex parte dimiſerunt: quod ſi qui ea uſi ſunt, inſcitè admodum, atque intempeſtiue omnia agentes ipſius famā deturparunt. Porro quàm belle in eiuſmodi auxilio ſe gerant, modò ego aperiam: ubi ſcilicet mōſtrauero neq; eos ſatis noſſe, in quibus morbis ſanguinem mittere expediat, ſed neq; quantum ſanguinis miſiſſe oporteat, neq; iterum*

Venæ ſectio.

qua hora id maxime faciundum sit, nec postremo qua uia. LAN. Magna polliceris. ATH. Res ipsa indicabit. Quod enim primum in quibus morbis sanguinem mittere oporteat, ignorent hinc disces, quod ubi morbus magnus sit, febriq; ardeat animans, ni lotij craßitudinem una & ruborem cernant, omnino à sanguinis mißione abhorrent. Cæterũ hoc unico defraudati præsidio ægri, uel cito ad necem ducũtur, uel si forte fortuna naturæ nixu saluantur, in longas tandem & eo quidem difficiles transeunt ægritudines, quartanam scilicet, duros lienes, lepram, malum habitum, aquam intercutem, atq; huiusmodi multa. Nam quòd per criticũ motum nõ sanet natura, aut raro, ipsi causa existunt, ut mox dicemus. An est uestrũ quispiã qui his attestari nesciat? quiq; pluries miseros ciues nõ uiderit, ubi tandem Dijs iuuantibus domo egreßi, optatam uidere lucem, infelix tamen cadauer miseramq; animã trahere plurimo tempore: proinde & cœlestium numinum conqueri: quum tamen semet potius incusare debuissent, ac sibijpsis irasci, ut qui adeo deploratis hominibus uitam crediderint. LAN. Scire igitur uelim quî factũ sit, ut adeo timidi in sanguine mittendo euaserint: quæ nam ratio, que'ue experientia eos formidolosos reddiderit. ATH. Dicam, ubi paulo altius erroris tum huius, tum reliquorum explicabo causas. Hæc nanq; omnia ex uno eodemq; principio contigere. Hoc autem est unicuiq; scriptori absq; ratione credidisse: quod & paulo ante aduersus senem medicum stomachabar. Si nanq; aut Auicennæ, aut Serapionis, cæterorum'ue, quos colũt, dicta pensitassent, probè item inuestigassent, unde nam ea acceperant, minus

multo

multo errassent. Siue enim ea falsa erant, ratio & experiē tia aperit commonefacitq́;. Si perperam in libros suos digesta, ex Hippocratis, Galeni, Pauli, Dioscoridis collatione, fuerant corrigenda. Porrò quantum detrimēti res hæc bonis literis attulerit, satis noster Giachinus monstrauit, in eo commentariolo, quod Petro Francisco medico dicauit. Hi itaq; cum audissent dicentem Auicennā: intuere in urinali, & si fuerit urina rubea grossa, uenā secato: nec rationem addi, neq; insuper iuramento confirmari petiere. Sed temere his credentes, in tantas lapsi sunt tenebras, ut plura ad mittendum sanguinem conuenire oportere, plura pensitari, quàm siquis longam atq; eò difficilem nauigationē, pararet. Adde & ea quæ pauloante ad Auicennam diximus, quibus medicum torpentem reddiderat: hæc inquam omnia timiditatis huius causas esse scias. Cæterum ne sæpius ad mittendum sanguinem cogerētur, quam rem apprime formidabant, fabulosas quasdam indicationes & ipsi sibi inuenere, nempè quæ à coitu, quæ iterum à lunæ motibus, ut interim dum huiusmodi pericula euitant, aut ui morbi, æger deficiat: aut iam præcipuam illā occasionem præterijsse asserant: diximus enim & iam antea, his artibus solere eos se tueri. BEN. O scelesta capita. Tu uero putas'ne post coitum mittēdum sanguinē? ATH. Quid ni: dum uiriū robur adsit, & morbi urgeat magnitudo, sit quoq; æger florenti ætate: hos enim duos, seu tres mittendi sanguinis primos scopos, proposuit Galenus, & ante hunc Hippocrates. At non ex quouis uenereorū usu uires deijci putandū est, neq; in quouis corpore. Quid igitur (ut ad Auicēnā reuertamur) credis'ne

c 5 bonū

bonum uirum his ſuis cautelis homines nõnullos necaſſe?
BEN. Puto ego quamplurimos: memini enim robuſtos iu
uenes quoſdã hoc relicto præſidio, ſed & nõ alia ex cau-
ſa mortuos: putarã itaq; hoc apud uos capitale eſſe. ATH.
Capitale his tantummodo fuerit, qui ſibi ex ſpurciſsimis
barbaris, atq; ignara illa ſchola duces ſelegêre. Cauſam
uero ſiquis quærat, cur in tam grandem ſanguinis timidi-
tatem lapſus ſit Auicẽna, præter multas, quas ſupra tetigi
mus, quũ eius ſcripta uniuerſim in cẽſum uenirent, inge-
nij ruditas quædam uiſa eſt extitiſſe. Simul & in curati-
ua methodo minime exercitatum eſſe, quod hinc patet.
Poſuere Hippocrates & Galenus mittendi ſanguinis ſco
pos, poſuere & quæ dehortantur: non quidem adeo ut
medicum omnino ab eo opere deſiſtere cogant. Sed quia
plus minus'ue mediæ uiæ accipi oporteat, iuxta id quod
aut magnitudo, dignitas, aut demum indicationum aduer
ſantiũ multitudo nobis ſuadent. Has res cum in ea ſenten
tia accepiſſe oporteret, hic tamẽ ueluti abſoluta quædã do
cumenta propoſuit. Nec me exempla modò fugiunt, neq;
itẽ uerba ipſa, quibus monſtrem, quæ dixi modo, uerum
temporis breuitas me admonet; ſimul & dicẽdorum mul
titudo, ut ad cætera properemus. Nã quid dicam, Dij bo-
ni, de mittendi ſanguinis quãtitate? Si quando enim forte
fortuna hoc tam grande periculũ ſubeũt, ſemiobolos præ
ſtò eſſe oportet, ne uel drachmula una certum põdus exce
dant. Sibi nanq; maximum ſtatuerunt, & quod ſuperare
haudquaquàm fas ſit, unciam ſextam, neq; eã ſimul, atq;
uno impetu, quoniam à purpurato illo ſuo principe didi-
cerunt, melius fore ſi partiaris. O' inſana capita, ò penitus
extirpã

extirpandos homines. Sunt'ne hi boni ciues, quos mortuos fletis, aut senescere indignamini? qui utinam à primo ortu perijssent: neque enim uita priuassent plurimos, sed & priuarēt quotidie, quibus respublica non sine dāno caret, quod & uos noſtis. Quotquot enim ſeſe eis cō miſſerunt, niſi naturæ beneficio, aut morbi facilitate ſanati ſint, omnes breui periere. LAN. *At uos econtra ſeruaui ſi uel à morbi initijs uocati, uel mediocrem nacti eſtis curandi corporis habitum: perijſſe nullum acuta febre.* ATH. *Tu'ne igitur hominum cenſor? atqui non putaram te noſtri adeo diligētem eſſe obſeruatorem: quod gaudeo: ſperoq́; fore ut maiora adhuc indies uideas, nam & celerem, & certam, nec non ſine rei familiaris detrimento, ſanitatē plurimis pollicemur.* LAN. *Oportuit igitur uos prius pactos mederi.* BEN. *Nam quid obſecro?* LAN. *Quoniam minimum mercedis inde haurire queunt, temporis breuitate, contra quàm noſtri faciunt.* BEN. *Optime ac facete dictum. Sed geſtio cætera audire.* ATHA. *Nos igitur Galeno fiſi, uno impetu (quoniam ſic conducit magis, dum uires ferant) ſanguinem miſimus plurimum, nam bilibre pondus & trilibre in acutis febribus, aut magnis alijs morbis ſuperauimus: atque id non modo impune, ſed & tanta ægrorum tolerantia, ut nil ſupra eligi potuerit.* BEN. *Hui tam grande ſanguinis pondus: profecto hoc hactenus nobis inauditum eſt.* ATH. *Nam quid miraris obſecro? num tu Galenum medicorum optimum arbitraris? Si itaque is, minimum fere pondus ſeſquilibram ſtatuit, maximum uero ſelibre, aut amplius: cur non & nos, intermedias illas ua-*

cuatio

cuationes tentare audeamus. Seruabant aduersarij nostri huiusmodi opera, ut siqua possent calumnia nobis officerent. Itaq; tantum abfuit ut hac in re quicquam profecerint, quin potius stupidi cœperint & ipsi, furtim quidem & dissimulãter, nostra sectari uestigia, nostraq; instituta uerbis quidem spreta, opere tamen confirmare. Scimus nos ad exactam illam ardentissimarum febrium metã uentum adhuc non esse: nempe sanguinem mittere, quousque animo linquatur æger. Insuper ingenue fatemur, neq; id dimissum auxilium infamiæ timore, aut lucri gratia: utrunq; enim palàm nobis posthabitũ est, atq; neglectum. Nec iterum quo timeamus aliquid ad opus uertere, quòd Galeni assertione comprobatum sit: sed quoniam è tenebris pauloante egressis, durum est lumen statim prospicere, atq; ad solem uerti. Consueuere quoq; et quæ certa bona sunt, dummodo insolita, initio perterrefacere. Quid igitur his accidet qui uerbis quidem se Galenicos uocant, nil autẽ quòd Galenum sapiat operantur, sed in Montagnana, Sauonarola, & quibusdã alijs, quorum nomina referre pudet, cõsenuere: num putas eos meliores fieri posse? BEN. Nequaquam: neq; enim sui iuris est, qui semel cõtraxit habitũ. Sed quid est quod istos audiui dicere? cauendũ esse maxime, ne sanguinis missione bilis ferueat, aut crudos augeas: & iterum, cõsilium meũ est, ut dimittatur quo ad possibile est: his nãq; uerbis aliâs territus sum. Puto aũt medici alicuius ex præstantissimis extitisse, quoniam in ore omnium passim audiuntur. ATH. Quid mihi transcriptorem hunc allegas, qui in eo tractatu quem de uenæ sectione scribit, & cuius pauloante meminimus, tanta per

ta peruerse, tot inepte, tot ridicula aggregat, ut nihil peius excogitari queat: uel enim à uilißimo quoque, & qui uel minimum in scientia hac eruditus foret, & uberius et melius omnia dicerentur. Hanc rem abunde Paulus noster monstrauit, in ea epistola quam de uenæ sectione aduersus Auicēnam scripsit. Sed iam tempus est, ut ad id quod tertio propositū erat reuertamur: hos inquam tēpus ignorare quo fieri debeat sanguinis mißio. Cum enim à principio facta maxime conducat, tunc scilicet cum mouēdum præcipue suadet Hippocrates: hi dū suos expectant periodos, atq; urinas turbidas purpureas'ue: dum mollire aluū sua Caßia prius uolunt, dum cognatos consulunt, & famulos quoq;, præterit sanguinis mittendi occasio. Quæ res et nōnihil infamiæ huic adeo excellenti præsidio adiecit. Cum enim prima illa atq; utilis occasio præterijt, misso deinde sanguine, siquidem ægrū mori cōtingat (quod uerisimile est) sanguinis mißioni hanc culpam tribuunt. Dico autem uerisimile esse postmodum ægrum mori: nam cum semel putredo ualida uenas occuparit, difficilis solutu redditur febris. Quid postremo de uenis quas secādas suadent dicemus: cum alij in pleuritide tali uenam, alij in cephalalgia nescio quos manus ramusculos magis diligūt quàm hic externam, ibi uero internam uenam secare. Alij cucurbitulas phlebotomiæ uicarias esse didicere. Alij & hirudinibus gaudent, ut nouum aliquid comminisci uideantur. Demum omnino student, ut uel sanguinem haud mittant, uel nil ægrum iuuent. Adeo ut mihi persimiles his uideantur, qui internuncijs & aduocatis rem agunt, dum principem libere adire liceat. LAN. At quæ

diu

diu anxit iuniorum animos quæstio, ad satietatem agita-

Venam secandam in latere affecto.

ta, num scilicet semper recta uena secanda, an tibi utilis es-se uidetur? ATH. *Vtilis ea quidem, uerum adeo clara, ut non modo controuersiam apud doctos uiros non habeat, sed neq; dubitationem ullam. Quo magis mirere quosdam in eiusmodi theoremate adeo laborare, ut nil aliud loquantur, prædicent, scribant. Quasi non decies mille alia, & ea quidē utiliora, restent perscrutanda. Sed iam uenæ se-*

Diæteticc.

ctionē dimittamus: atq; ad diæteticen accedamus propius, ea quanti referat probe uti, & Galenus ipse testatur, & ratio docet, ita ut nobis quandoq; diæteticen omniū morborū concoctricem appellasse libuerit. Neq; altera res est quæ cordatum magis ac solertem medicum exigat, ut qui probe morbi uigorem, quam prope adsit, conijciat. Neq;

Cibus.

enim sic uires labi sinet, nec morbum cibatione augebit. Plenus est ea Hippocrates, ut qui huic negocio totum fere dicauit librum: quem nobis nuper Parisiensis officina, luculentissime latinitate donatum, misit. Hanc ipsam tantum abest ut aliqua ex parte cordi habeant, ut qui cibi, qualesq; in quolibet morbo cōueniant, minus norint. Sed nec quādo uberius, quando tenuius cibasse oporteat. BE. *Nescio quo nam pacto hæc ignorarint: nā ex Hippocrate didicit unusquisq;, in morbi uigore tenuissimo uictu utendum, præcedentium temporum cōparatione. Sed & dum morbus increscit, quo propius uigori accedas, eò de cibo minues: quomodo igitur cibandi tempus ignorant? Nam de cibarijs ipsis haud ierim inficias inuenisse me aliam apud ueteres ciborum seriem, atq; exactā illam uiuendi formulam omnino hac tēpestate derelictā.* ATH. *quàm uellē*

mihi

mihi tempus sufficere, monstrarẽ profectò in re adeo necessaria quàm longe à ueritate absint, sed decet solummodo rerum capita adnotasse. Quòd quidem uera sint quæ dixti modo, nempè in uigore morbi oportere cibũ subtrahere, & Hippocrates & Galenus testantur, sed & ratio ipsa docet. Quoniã enim eo tẽpore coctioni maxime uacat natura, opus est ipsam ad alia non diuerti, ut quæ in ea peragenda maxime occupata sit. Porrò cum crisis imminet, coctaq; iam est materia febris, laborat tamen admodum, quum seligere atq; expellere se expedit. Proinde & grauia ac terribilia eo tẽpore accidũt symptomata. Quòd si aliò auertas naturæ uires, præterit occasio. Multis enim uel leuis ambientis frigiditas, uel intẽpestiua cibatio crisim abstulit. Nostri uero medici qui modo experientiã iactabãt, sibiq; eo ordine placebãt, adeo probe uictus rationẽ seruant, ut mulieribus potius obsequẽtes, quo magis prope est uigor, eo magis nutriũt, quoniã plus collapsas eo tẽpore uires, reficiẽdas amplius putant, quocirca et cõtusos gallinaceos, aut emaceratos atq; eliquatos sorbẽdos exhibẽt: Oua itẽ & siqua alia uehemẽtius nutriũt. De potu quid dicã? neq; enim hac parte melius se gerũt, quum omnes uino potẽt, nulla alia ratione ducti (siquidẽ ab eis quæras) quàm quod uinũ potare assueti sunt ægri, quasi iudicatio quæ à cõsuetudine sumitur, tãtã uim mõ habeat, ut eã quoq; quæ à morbo est, superet. An putas abstemios hoĩes Galeni atq; Hippocratis tempore extitisse? hi tamẽ cũ nõ minus consuetudinẽ seruandam doceant, à uini tamen potu oĩno acuta febre laborãtes arcent. At nostri, ut potè bibuli ipsi quoq;, non patiuntur ægros suos siticulosos Potus.

losos lõgius à uino abstinere, præsertimq; Trebbiano dicto. Hinc subitæ mortes & desperatæ salutes. Dum enim nutris impura corpora, eo magis lædis. Quod siqui sunt qui sibi formulam quampiam tenuis uictus proponat (uocant autẽ hũc qui ex solo pane fiat) eo sæpe à principio usi, coguntur demũ turpiter, atq; admodum pernitiose in statu ipso cibare, uel quoniã longius abfuit, q̃ ipsi conijcerent (siquidem unquam hoc eis in mentẽ uenit, dum uictum instituunt) uel quia defectas morbi magnitudine uires, uetulæ cibis reficere efflagitant, quibus minime aduersatur medicus. At quas nam obsecro defectas uires? Nẽpe si uel semel assurgente ægro, parum animo linquitur, atque omnino ad motiones corporis, deterius se habet. Nos uero (inquit Galenus) motrices dictas uires, haud equidem in morbis robustas expetimus, uitales uero quas pulsus indicat, tactũ modo quatenus sufficiat æger, sola namque concoctrix est quæ febres curat. Quod uero ad ciborum rationem pertinet, quamuis tu modo fassus sis, longe abesse à recto tramite medicos, quod tamen nobis notum non puto, hoc addam. Acutarum ægritudinum, in quibus præsertim exactum uictum exquirimus, nulli adhiberi talem: sed plurimos malo uictu perdi, alios uero in longas ægritudines inuitos trahi. Dicant quæso siquem unquam solis potionibus nutriêre, ex his qui acuta laborãt? quod ita quibusdam necessarium censet Hippocrates, ut sine eo uictu haud poßit saluari æger: sunt autẽ hæ non Zythus, aut ordei aqua, sed aquosum oxymel, aut mulsa, hoc enim solo & ad septimam contentos non dubitabant, quod & Galenus testatur: Qui uero iterum sorbitionibus nutriẽdi

triēdi ſint, ptiſanæ inquàm aut alicæ cremore quis nouit? profectò ex his nullus: nam ſi ptiſanam exhibent quam dicunt, mille alijs admiſcent cibis: quocirca proculdubio fructibus ipſius carent. Dico autem fructus, quos longiſsime Hippocrates proſequutus eſt, ubi & Galenus addit, eos qui pane aut condro nutrirent, cum ægros lædere, tum ptiſanæ beneficijs omnino carere. At ſorbitiones puto noſtri medici fugerent, uelut admodum tenues, attamen uidemus Galenum & Hippocratem eas in acutis pleriſq;, uelut plus iuſto nutriētes, euitare. LAN. At inquiunt corpora noſtra uiribus imminuta, non poſſe ita acriter cuſtodiri: eſſe item conſuetudinem ſeruandam cenſent: quod & tu paulò ante tetigiſti: non uideris tamen adhuc conſuetudinis uires ſatis enucleaſſe, cum de uini potu diſputabas. ATH. Diximus Galenum utendum his ſtatuiſſe ſuis uerbis, quibus maxime aſſueuit æger, idq́; bona ratione. Conſuetudo nanque indicationem, quæ ab ipſa rei natura ſumitur, comitatur, uelut in therapeuticis declaratū eſt. Nū igitur qui meracius bibere ſolent, protrahūtq́; ad longas conuiuia noctes, his etiam in acutis uinum dādum eſt? Minime. Num carnibus cibandum? Haudquaquàm. Num pane? ne id quidem. Quo igitur modo conſuetudinem ſeruādam dicunt? Nempè ut magis nutrias minus'ue, quàm ſibi aliâs, aliud poſceret corpus. Eſt enim ſua uis indicationi huic; quæ tamen à morbo eſt, eam longe ſuperat. Quod uero addebas haud ferre corpora noſtra huiuſcemodi uictum: non decuit profectò talem uirum, phyſicis rationibus egregie inſtructum, quiq́; hiſtoriarum agnitione refertus ſit, talia loqui. LAN. Iocabar equidem,

Conſuetudini quātum tribuēdum.

d tibiq́;

tibiq; aliena proponebã, haud mihi probata. ATH. *Si demum ad integram, & quæ proprie ptisana diceretur, accedas, quæ & longioribus conueniret morbis: non modo ea usi non sunt, uerum nec satis norunt quæ nam ea sit, quo minus, qua nam uia ea fieri posset, tentarunt. Nobis itaq; uniuersus imminet labor, ut quibus mens sit, hanc quoque artis partem instaurare, quod & nos hoc anno opere monstrauimus, quando plurimis ægris prout oportuit exactißimum uictum instituentes, eos breui sanauimus. Quin eos potius natura, ut quæ plurimum crisi morbos leuaret. Quam tamen crisim ipsi nunquàm se uidisse aiebant, aut quamrarißime: quin & Galeno illudebant atq; Hippocrati, somniasse eos dicentes, ac uanum quid commẽtos, dum quarti, septimi, noni, undecimi, decimiquarti quoq; criticas uires celebrarent. Dicebamus paulò ante cum de potu ageremus, nõ sinere nostros medicos à uino abstinere ægros. Cum tamen siquod in febribus dandum sit, nec quale id esse debeat, nec quo tempore decernunt: uini nanque nocumenta permaxima sunt, ni tempestiue detur: sicut econtra magni usus fuerit, si probe utaris. Sunt autem nocumenta eiusmodi. Primum quod calorẽ adaugeat, & uiscera siqua inflammata sunt, lædat: humores commoueat, atque ea ratione coctionem impediat: quin nec nobis præsto est uinum, quod etiam indinante morbo, satis conducat: nempè album, tenue, uim aquæ paulo euincens, quare non minora in potu quàm in cibis eos nocumenta præstolantur: sed satis superq; de his sermo fuit. De ea uero parte quam pharmaceutriam dicunt, si pro meritis loqui uelim, quàm longe à ueritate & recta*

Vini potus in morbis.

Pharmaceutice.

& recta ratione ab his tractetur, profundam forte dicendi abyssum ingrediar, quæq; iustum uolumē potius exigeret: Siue enim alterantia præsidia, siue uacuantia seu demum concoctricia ab eis dicta consideres: piget me dici medicū, atq; adeo iniuste eo nomine nūcupari: postquàm & ego hactenus his usus sum. Primum enim quod his cōmune uitium est, methodo nulla duce ut aliás dicebamus, composita sunt, sed inepta quadam similium rerum congeriè referta, è quibus hæ quidem ignotæ sunt, seu hominum negligentia, seu uocabulorum absurditate: hæ uero perperam ab artificibus acceptæ, solo demum nomine tales: nam uiribus adeo languidis existunt, ut nullo penitus usui sint. His tamen acquiescunt medici, quibus scilicet sat est hoc, Ammoniacum, hoc casiam, hoc Bdelium uocitari, quasi nomina, nō res ipsæ nobis sufficiant. Hæc igitur tum medicis, tum ministris communia sunt. Quæ uero priuatim medicos tangunt, (ne in hac parte nostri sermonis postrema, absentes sine ratione condemnare uideamur) uobis modo aperiam. Nō minus scilicet in pharmacorum usu falli eos, quàm in uenæ sectione, de qua paulò ante sermo fuit. Neq; enim quo utātur sciūt, nec si scirēt, his pro tempore utuntur. Quod quidem igitur in electione simplicis materiæ fallantur plurimū, non est opus modo transigere. Cuilibet enim uel minimum in eo negocio experto satis patet. Porrò ubi aliás de plantis sermonem habuimus, superest modo ut de metallicis addamus quedā. Ex his nullum aut rarum ad nos, non adulteratum affertur, seu similium rerum artifici admistione, seu arte naturam ipsam colore ac figura penitus imitante, quo eligen- Metallica

tes fallantur. Sunt autem huiusmodi Auripigmentum, Stibium, Cinnabari, Miniũ, Sandix, cæteraq; multa, quæ si uera forent, maximo nobis usui essent. Quare doleo medicorũ sortem, ne dicam negligentiã, qui studij huius curam sibi non susceperint, uerum rem omnem seplasiarijs dimiserint: atq; hi rursus rusticis aut mercatoribus rem omnem delegarint. Illhac itaq; tandem pendet humana salus. BEN. Cur non & uera pro fictitijs nobis modò aduehũtur? ATH. Quoniã cæteri artifices omnes suæ materiæ studiosi sunt, præter medicos. Cũ igitur pictoribus satis superq; forẽt, quæ chymica arte confecta sunt, ea quidem sibi asportari curarunt. Atq; ita factũ est (ò facinus indignum) ut pluris apud mercatores pictura, quàm medicina foret. Proinde quũ medici suæ materiæ ignari, singula nullo delectu habito admitterent, factũ est ut adulterina nobis, ueluti prõpta magis, pro genuinis irreperent. Non ita Galenus, qui plurimas medij maris oras, hac siti urgente adnauigauit: & nos quoq; eius exemplo tum ad oriẽtis emporia, tũ ad Germanicas fodinas, diligẽtes statuimus amicos, qui nobis ueras tandẽ rerũ effigies monstrẽt. Caueant igitur (quod & ad senem paulò ante dictũ est) his instrumẽtis usi, amplius experiẽtiam iactare, celebres'ue compositiones: nam siqui inde curãtur, id tãtummodo naturæ, aut fortunæ ascribendũ, quod & antea dicebamus. Quod uero nec tẽpestiue his utãtur, aliâs apertius monstrabitur. Quoad tamen nobis modo licet, paucis exponam. Atq; à uacuatione initium sumam, qua multos morbes curare confidunt. Porrò eam solent aut pharmaco, aut clystere moliri: sed plurimum importuni: nam

Vacuatio.

cum

cum molliendæ alui gratia, per sedem molle quippiã aut humidum infundere debuissent, hi herbarum decocto salem plurimum inijciunt: quæ res quantum ægros angat, dum nuda uiscera pungit, dum deiectionem acerrime irritat, symptomata quæ inde accidunt satis monstrant. Alijs nanq; uenter turbatur, alij linquuntur animo, omnes demum adeo aluo siccantur, ut uix ad longum tempus humescat. Poterant tamen legere, uel si etiã sola ratione utãtur, ex se ipsis inuenire, in calidis febribus molli clysmate utendum, in cæteris & acribus quoque, & salitis. BEN. *Quantum momenti in re adeo exigua, sed & quàm uera narras.* ATH. *Nos igitur primi omni acritudine expertia infudimus: quo factum est, ut non modo incommoda ea, quæ paulò ante in censum uenerant, nos minime manerent: uerum pro his & humida aluus, & totius corporis quies succederet. Quid igitur de potionibus dicemus, si in re adeo nota peccãt? Hi itaq; in febribus ægros adeo medicamentis exasperant, quæ deiectoria appellant, ut uel omnino perimant, uel admodum lædant. Atque utinã nõ & ego meis hoc didicissem periculis: quãdo unà ipsis & à morbi initijs, & ipso iam increscente, nõnunquàm uero & uigente deiectoria medicamenta propinassem, leuiuscula quadam coctionis nota permotus. Hinc accidit, ut his potis sæpius inualescat putredo, coctio tardetur, incipientes sudores arceantur, laborãtium uires tollantur, atque omnino impediatur crisis. Sed & quod risu dignũ est, febres omnes deiectione se curare posse arbitrantur: attamen aperte scriptum inuenere, per eas uias ducere oportere humores, per quas tentat natura: hoc enim pa-*

Naxa catharticorum in febribus.

cto sibi minime renitimur. BEN. Solent his quæ obiecisti modo ita respondere. Nostræ inquam tempestatis ægros, ex malo præeunte uictu, succis abundare: idcirco necesse esse à principio morbi materiam imminuere: ita enim memini scripsisse Hippocratem. ATH. Eniterer profecto hunc uobis adeo pernitiosum errorem aperire, neq; id mihi difficile foret, ni maius ocium exposceret: uerũ propediem uobis satis fiet spero, si quæ modo parturimus, pariamus quandoque. Ne tamen omnino pugnam detrectare uidear, neu uos omnino aduersus huiusmodi tela nostris aduersarijs improuisos relinquamus, paucula adijciemus. Hoc enim tandem gratis sibi concesso (quamuis & tu apprime noris, aut parum aut nihil uiuendi modum immutatum esse, postquàm Romanus luxus totum occupauit orbem) nulla ex parte ueritati aduersatur. Audite obsecro Galenum hanc rem hisce uerbis declarantem, quæ quidẽ & paulò ante in medium adducta sunt: Pauperes inquit quàm diuites certius faciliusq; sanitati restituimus. Inter cæteras autẽ quas affert causas, ea est, quòd ex quo diuites desidem uitam degunt, plurimisq; & his quidem admodũ nutrientibus utuntur cibis, plurimum itaq; sanguinis abundare necesse est. Quare uenæ sectionis egentes maxime, eam tamen admodum formidãt. Fateamur igitur & nos si libet huius tempestatis homines plurimo uti cibo: Num ex eo pharmaca exhibere oportet ad succos minuendos? Minime gentium. Nam uenæ sectio est, quæ multitudinem minuat, & siqua sunt quæ ex accidẽti eua euent, Inedia scilicet, balneum, frictio, atque eiusmodi. Hæc itaque cum ratio suadeat, insuper & maiorum autoritas,

ritas, nobis quoq; experientia comprobauit. Vbi facta ab initio sanguinis imminutione celerrime reliquum natura concoxit: Sed nec officij sui oblita, sæpius & segregauit, atq; expulit. Sin minus medico prudentißime manū porrigente iuuata natura, leuißimo auxilio coctum deiecit humorem. Sed iam tempus est ut receptui canamus, nimis enim in longum nostra hæc tenditur oratio, sed nec pro meritis licet singulorum modo meminisse. Neq; ego hæc tetigissem, ni satis scirem, plura multo capere uestrū ingenium, quam ego dictis explicarim. Hoc tamē unum teti gisse uolui, ac postremo annotasse, ubi scilicet de coctione & cocto humore mentio incidit, non modo ab his coctionis uim & naturam ignorari, uerum nec quibus auxilijs iuuari debeat concoquens calor. Dico autem auxilia, non quo medicus coctionem per se iuuet, atq; humorem concoquat, ut stultißimi medicorum arbitrantur: sed quo naturæ placidiorem & minus rebellem ac difficilem succum concoquendum reddat. Hoc opus Galenus oxymelitide exequebatur, aut solo, aut radice herba'ue quapiam incocta. Nostri uero medici quominus laboris, plus uero lucri suis ministris accederet (à quibus etiā sæpe prouētus portiunculam clam accipiebant) perennes quasdam inuenere potiones, quas syrupos uocant. De quibus si differere uelim, qua methodo compositi sint, aut ex qua materia, uix mihi dies totus sufficeret. Neq; enim sæpius satis sciunt, num per eos uentris solutionem quærant, an suam nominatam digestionem: tanta est solutiuorum pharmacorum cæteris confusio. Porrò ut falsitatem hanc aureo operirentur amictu, addidere magnifica nomina,

Oxymel.

Syrupi.

qualia sunt, de pomis syrupus, aduersus melancholicũ humorem Achiues. Quin & à regulis quibusdam compositos commenti sunt, quo plus ipsis autoritatis accederet, quasi potestate regia, aut armis, non autem recta ratione defensanda esset compositio. Hunc subinde Diarodon, hunc ex epithymo appellant, quod siqua fieri posset, ut misturã illam dissolueres, profecto ne minimas quidem reliquias inuenires eorum, à quibus nomenclaturam acceperunt. Quid itaq; stultius quam arbitrari succi malorũ dragmulam, atram bilem edomare, quas scilicet uel integras quoq; comedere fas est unicuiq;: hoc tamẽ sibi persuadẽt, ac belle in huiuscemodi sibi placent. Quid demum dicam

Aquæ distillatæ. de aquis extillatione productis: An turpius quippiam nobis unquam omnigerum attulit mare, aut mõstrifera Africa. LAN. Sæpius rem hanc admiratus sum, nec poteram ullo pacto acquiescere huic adeo aperto errori, ut facile crederem, quod adeo igne elaboratũ est, amplius suæ matricis herbæ seruare uires. Mitto ego simplicia quædam, quæ natura adeo fortibus donauit misturis, & tãto nexu

Rosa. coalentibus, ut uix igne dissolui queant: qualis Rosa est, quam & Theophrastus admiratur, sed nec propter hanc uniuersim huiusmodi parandi arte utendum censuerim. ATH. Quin nec Rosa quoq; omnino suam seruat naturam, etiam ipsismet testibus: succus nanque ipsius aluum soluit, ubi quæ exstillatur aqua apprime compescit. Quid igitur de cæteris dices, quæ in quotidiano usu medicis sunt, Absynthio, Cicorio, Asparago, num quippiam suæ naturæ referre amplius tibi uidentur? LAN. Haud equidem: nam saporem quidem nullum, odorem uero uel uidem

dem nullum, uel admodum paucum, præter fumosam quandam atq; igneam exhalationem seruant. BEN. Ego quidem periculũ non feci Landine, ut qui non adeo medicis rebus addictus fuerim: uerum ratio dictat, quæ dicitis uera esse: Quæ scilicet igne exusta ac torrida fiãt, pristinã naturã amittere, quæ in sola illa atq; integra mistura uersabatur. ATH. His tamen plena sunt omnia, his morbos profligant, his ægros potant quandoq;, his perfundunt præcordia. Hanc igitur uomicam & nos persanauimus, qui omnibus his tum syrupis, tum aquis explosis, solo oxymelitide contenti, seu perfectæ coctionis, seu aquoso, aut mulsa eodem modo parata, Galeni instar, cum libuerit aliquid incoquentes, contenti sumus. Atq; hoc solo febre acuta male habitos potamus, hoc inquam & coctionem iuuamus, atq; ad notas naturæ uias humorem dirigimus. LAN. Magnum profecto uobis immunet ab hisce uiris periculum, quos tanto lucro defraudatis. ATH. Cæterum quo scias amplius quantum huiusmodi inimicitia nobis cordi sit, decreuimus uel artis huius præfectos consules, uel si oporteat, Illustrißimum nostrum principẽ adire, simul & commonefacere, quanto in discrimine uersetur res medica, atq; hinc hominum uita: ubi mendicamenta tractari eorũ manibus uidemus, qui plurimum neq; ea norunt, uel si norunt, præ auaritia eligere optima minus student. Neq; enim esse bene instituta ciuitate dignũ, unicuiq; hoc negocium paßim committi: sed his solum, qui probatißimis medicis, idonei uisi fuerint. BEN. Vtißimum profecto opus hoc fuerit, ac laude dignum, his tantummodo ministris uti, quos probes. ATH. Erat quidem

Oxymel.

& plurima adhuc dicenda, uerum uobis rerũ capita monstrasse sat fuit, utpote uiris qui ea pensitare, quantiq; facienda sint nosse poßitis, cum præsertim in dies quotidie proditura sint Galenicæ hæreseos momenta, quæ quidem si genium illud Galeni ad unguem non fuerint, hoc tamen laudis dubio procul secum ferẽt, quod omnino ab his qui primi Galeni medendi methodum ab inferis euocarunt, prodiere. LAN. Non'ne arbitraris breui fore, ut medici omnes qui hæc nouerint, in uestras partes conspirẽt? neq; enim diu poterũt ueritati obsistere. ATH. Dicã ego quod sentio: Primum ex his qui uulgo medici uocantur, triplicem, si diligẽtius aduertas, reperies differentiã. Alij nanq; adeo hebeti ingenio sunt, atq; omni ex parte rudi, ut nullo pacto ueritatem, & si apertißimam, prospicere ualeãt. Alij iterum ueritatem quidem optime norunt: eam tamen fateri sibi haud utile esse putãt. Primum quod magno sibi dedecori fuerit in tanta ignorantia consenuisse. Deinde quod omnes ilico ludibrio habeãtur: ut qui senes admodum, nuperq; in tanto pretio habiti, perinde ac pueri prima artis rudimenta addiscere debeant. Porrò hos quiduis potius pati certum est, quàm semel aperte manus dare, atq; eorum uideri disciplinam capescere, quos modo lactentes, ac nullius pretij medicos appellabãt. LAN. Quid igitur facient, aut quo nam modo famam suam posthac tuebuntur? ATH. Quod & facere tunc primum cœpere, quum ad eorum aures res hæc peruenit. Ad conuitia inquam, & maledicentiam se conuertent: experientiam, ætatem, canosq; ostentabunt, ciues perterrefacient, atq; eiusmodi in dies molientur multa, quæ tu optime calles Landinc

Medicorũ differẽtia triplex.

dine:ut qui pluries pro nostris partibus acerrime confli=
xeris. Accedo demum ad tertiam medicorum differentiã:
eorũ scilicet qui non modo partes sectantur nostras, ue=
rum & plurimo nobis adiumento fuere. Inter quos pri=
mus & maxima nobis familiaritate iunctus Guido Ante=
rigolus est: iuuenis quidem qui optime Curtianam illam
disciplinã oleat, quiq; nobis de suo ingenio plurima polli
ceatur. Adsunt & alij Galenicæ sectæ studiosi, quos inter
Andreas Paschalius in primis merito numerandus est.
Quin & alij quoq;: uerũ præ cæterorũ multitudine pau
ci, hiq; omnes ætate iuniores. Per hos inquã optime spe=
randum est, res nostras auctum iri. Quod si qui ex alijs
demum ueritate uicti in castra nostra transfugæ peruene=
rint, lubentes quidẽ suscipimus: dummodo nõ furtim qui=
dem, ut supra diximus, uerũ aperte Galenicæ sectæ nomẽ
profiteantur. Ita enim academiam nostrã appellasse libet.
Quòd si quis nos minus dignos iudicet, quàm ut instaura
torũ nomẽ mereamur, atq; ipsius sectæ innouandæ auto=
res: Hunc uelim omni affectu deposito considerasse, quo
pacto (ut de se Galenus inquit) nos primi pericula subiui=
mus: tum quæ ex iam dissueta arte oriri poterat, tum item
quæ nobis affatim maledicorum numerus afferebat. Diu
enim undiq; destituti, & aduersus barbariem insuper &
barbarorũ sectatores, demũ & cõtra ignauum uulgus cer
tauimus: uicit tandẽ ueritas, uictoriã modo prosequimur.
Quod si primum nostro huic labori Illustrißimi ac fœli=
cißimi principis nostri gratia nõ desit, nec nõ & doctorũ
hominum, in quo ordine facile primus locus urbis nostræ
nobis debetur, unà cum Laurentio Stroza, ac fratre eius
Philippo,

Philippo, Petroq; filio, sed & Petro Victorio, Bartholomeo Caualcanto, cæterisq; quamplurimis, cum in alijs omnibus, tum in hoc doctrinarum genere apprime eruditis uiris, non dubito, quin nobis res omnes ex sentētia succedant. Sitq; hoc & nostri & urbis totius, imò & Ethruriæ perpetuū gloriæ monumentū. Neq; terim inficias, futuros posthac plerosq;, qui & doctrinæ ubertate, & dicendi facilitate, nos longe superēt, quin & in artis operibus plurima inueniāt, remq; publicam augeant: hoc inquā speramus atq; optamus, siqua tamen debētur his qui rem ab initio orsi sunt, hoc totū Academiæ nostræ condonari petimus. Et si enim & alij quidam Galenicam doctrinam nostra ætate suscitarint, atq; aduersus barbaros acerrime dimicarint: inter quos Curtius, ætatis nostræ decus, primū locū tenet. Nos tamen primi (quod nouerimus) Galenicas ueritates opere quoq; monstrauimus, atq; ipsius uniuersam methodū exactissime exequuti sumus. LAN. Iusta petis. Ego uero quod hactenus feci, ubiq; gentium uestri famam tuebor, ac pro uiribus extollam: sic enim & rei grauitas, & animi uestri magnitudo exposcit. BEN. Ego uero quid dicam, qui uobis quondam aduersarius extiti? LAN. Hoc solo culpam omnem dilues, si te uictum fateberis. BEN. Quin & in partes uestras lubens secedo: gaudeoq; me in extrema senecta nouum fieri militem. ATH. Valete igitur uiri optimi, ac rem literariam ut facitis fouete. BEN. Vosq; iterum pergite: Neq; enim deorum hominumq; opera uobis deerit. Vale. Ego uero domum me recipio Landine. LAN. At ego ad has uisendas plantas, priusquam emarcescant, reuertor iterum. Vale.

PETRI FRANCISCI PAVLI MEDICI GALENICI ADVERSVS AVICENNAM DE VENAE SECTIONE TRACTATVS.

PETRVS FRANCISCVS Paulus, ex Galenica secta medicus Florentinus, medicæ artis studiosis Salutem.

COgitauimus iamdiu, uiri medicinæ studiosi, ueterem ueramq́; medendi methodum pro uiribus è tenebris eruere, quam quidem omnium disciplinarum nobis autores Græci iam antea optime excoluerant: Barbari uero post hæc dehonestarant, atq; corruperant. Necesse itaq; habuimus eos, qui pro ueris autoribus nobis successerāt, demoliri, atq; eos minime sectandos duces, aut obseruandos ostendere. Cæterum inter reliquos maxime Auicennam, utpote cui primas partes nostri medici tribuere soleant. Quum uero plurima nobis occurrerent aduersus eum dicenda, minime uisum est singula eius opera prosequi: nam quid hoc laboris mihi susceperim? Verum unicum de uenæ sectione caput in mentem uenit mihi proponere, quoniam à nouis his medicis uel maxime laudari soleat Auicenna, quod in eo præcipue Galeni mentem felicißime assequutus sit, quantum itaq; longe haberent monstrare enitar modo: quam rem si commode assequutus fuero, non minimum momenti ueritati adiecisse uidebor. Sin minus, alijs postmodum & doctioribus (ubi ita sorte contigit nos cœpisse) ea perficere atq; explere negocium erit.

Valete.

PETRI FRANCISCI PAVLI MEDICI
Galenici, de uenæ ſectione, aduerſus Auicennam, tractatus.

RIMVM itaq; circa ipſius definitionem inſiſtendũ eſt, quam huiuſcemodi uerbis explicat. Phlebotomia (inquit) eſt euacuatio uniuerſalis, quæ multitudinem humorũ euacuat. Quid deinde per multitudinẽ intelligat, exponẽs ſubdit: Multitudo uero eſt augmentũ humorum, ſuper æqualitatem ipſorum in uenis. Porro hæc prima ſui facie haud temere dicta uidẽtur, quum enim & ſuperabundent quandoq; humores ex æquo (hanc plethoram dicunt) interdum, & alter eorum exſuperet (hãc cacochymiam appellãt) illi quidem uenæ ſectionẽ opportune adhiberi dixit Galenus: quam & abſoluto uocabulo uacuationem, prima aphoriſmorum dixit, huic uero purgationem. Verum quæ ſubinde addis, non bene dictis conueniunt: ſi enim phlebotomia multitudinem uacuat, atq; ea eſt exacta phlebotomiæ notio, quomodo deinde uitioſos quoq; ſuccos per eam uacuari dicis? Huiuſmodi enim uerborum ſententia eſt, altera ſcilicet ex cauſa fieri uenæ ſectionem: uel quia humores multi ſunt, uel quia uitioſi. Non erit itaq; phlebotomia multitudini propria uacuatio, quare neq; ea quam poſuiſti ſatis ſufficiens definitio fuerit:

fuerit: ut quæ minus prosperæ rei naturam declaret. Est igitur iuxta Galeni sententiam, minuenda sanguinis multitudo, per uenæ sectionem, non tamen inde inferendum est (ueluti tu facis) uenæ sectionem propria ratione multitudinem solam respicere, potest enim & uitiosum sanguinem uacuare: qualis in putrida febre: qualis in melancholico morbo colligi solet. Superest, ut ad ipsius documenta propius accedamus, in qua re aliquantisper sciscitari uelim, eos qui Auicennam Galeni genium asserunt, qui'ue Arabes autores Græcis conferre uolunt, quo nam pacto tractatum hunc illi contuleris, quem Galenus de uenæ sectione inscripsit: tantam enim puto ibi reperies differentiam, ut nunquam aliàs uel doctrinam, uel ordinem, uel facilitatẽ in hoc autore sis amplius admiraturus. Attamen debuit Auicenna (ut qui se Galeni interpretem professus est) dicta ipsius tum enucleare, tum optima quadam serie digerere, demum & plurima addere, quemadmodum & Galenus post Hippocratem fecit. Hic uero tantum abest ut quicquam profecerit, quin potius omnia turbat, omnia peruertit: nullum sibi proponit dicendi scopum, uerum ex abrupto modo hoc, modo illud attingit: adeo frigide, adeo leuiter, ut reticuisse sit satius. Quanto melius Galenus, quem te sectari par erat? Proponantur, inquit, qui corporis affectus uacuationis egeant: deinde qui nam eius quæ per sanguinis detractionem fit: demum quinam innoxie hãc ferre possint, insuper & quibus animaduersis uacuationis modum probe conijcias: dehinc & quibus uenis ea fieri debeat, & siqua reliqua sunt: quæ sibi diligens medicus, atq; huius auxilij pertractator perscrutari

ſcrutari debet. Omnia proponit atq; exequitur. Verum ea quæ Auicenna tradit, ſecus ſe habere res ipſa monſtrabit, ſi paulo diligentius ea quæ ſequuntur, attendas.

Cœperat Auicenna affectus & ſymptomata enumerare in quibus uenæ ſectio cõuenit, aliàs quidẽ priuſquam malum accidat, aliàs quum ipſum iam adeſt: Quibus inquit, percußio accidit, aut caſus minuuntur, quandoq; timendo, ne eis accidat apoſtema. Verum quidem eſt, & à Galeno dictum, etiam in puro corpore propter tractionis uim, quæ ex dolore eſt, uenæ ſectionem abhibendam eſſe, quum quis grauiter ictus eſt. Si itaq; ex graui ictu ſemper inflammatio conſequitur, ſemper per uenæ ſectionem ipſam prohibere expedit. Neſcio igitur cur tu quandoq; id fieri aſſeras, nobisq; doctrinam adeo mutilã, atq; incertam relinquas: nihil enim eſt aliud hoc modo loqui, quàm regulam nobis indiſtinctam relinquere, & nihil docere. Quod ſi tu ea ratione quandoq; uenam ſecari debere dicas, non autem ſemper, quoniam ſcilicet non ſemper grauis ictus eſt, ex quo inflammationem timeamus, oportuit equidem hoc declaraſſe, ac mentem tuam aperuiſſe: quando nam hoc fieri debeat, quando ſecus.

Quæ uero in facta iam inflammatione ſuadet, difficile eſt mentem ipſius conijcere, neq; enim uideo quid nam his uerbis ſibi uoluerit: Qui, inquit, habet apoſtema minuẽdus eſt, quoniam timetur ne antequam maturetur, aperiatur: quamuis nõ fuerit ibi multitudo. Primũ enim ſcire uelim, quis nã unquam rũpi uiderit apoſtema, antequam purulentũ fiat: ſiue per apoſtema abſceſſum ipſum intelligat, ſeu, ut ſolet, uniuerſale tumorẽ omnem innaturalem,

præsertim si in ipsius corpore multitudo nō adsit. Verum hæc certo sunt uerba quæ priori canoni annectenda erāt, dum dicebas, his sanguinem mitti debere, qui grauiter icti fuerint: si enim his uerbis addas quæ modo dixti scilicet id fieri debere, quamuis non indiguerit, & non fuerit in corpore eius multitudo sanguinis: iam complete Galeni sententiam excipies. Quare uerba hinc inde ex Galeno collecta qui male nectit, signum est ea colligere ac exscribere, quæ minime intellectu capit.

Voluit postmodum Auicenna factarum seu imminentium ægritudinum rationem habere, atq; unā alteri comparare, quo nā modo ad uenæ sectionē se habeāt. Inquit igitur: Dum istę ægritudines timētur (quarū scilicet paulo ante meminerat) plus secure eis cōceditur minutio: sed quum in eas ceciderit, penitus phlebotomia dimittatur. Imitatus esse Galenum uidetur Auicēna, qui in libro huic negocio dicato, Si cui morbo inquit obnoxiū esse hominē noueris, utputa pulmoniæ, pleuritidi, anginæ, nō expectemus dū aliquod euidēs plenitudinis symptoma appareat, sed anteuertere præstat, per sanguinis mißionē. Hæc ille. Si igitur homo iste dixisset, melius esse præuidere priusquam accidant, optime ad Galeni mentē dixisset: uerū dicēs, plus secure tūc fieri: innuit, postquā acciderint, haud ita secure fieri posse, præsertim quū statim aduersatiuam addit falsißimā, qua penitus errorem suū explanauit. Est autē hæc uerborū series: Et quū in eas ceciderint, in earū principio penitus phlebotomia dimittatur. Hæc uerba cū his quæ ad ipsa sequuntur: quibus scilicet abūde nos perterrefacit, ne aliquādo tentemus, dum ægritudo iā adest, uenam

uenam secare: hæc inquam si pro meritis pensitare uelim, iustū profecto uolumen exigerēt, tanta ac talia sunt rerū capita, quæ nobis occurrunt. Hæc enim nō modo Galeni uerbis aduersantur, uerū & ipsius operibus, quin & rationi, uerbis quidē ut ex dictis ipsius manifestū est, siquis ea quæ in libro de uenæ sectione refert, cōsideret. Inquit enim non solū ubi adest plenitudo, mirifice prodest uenæ sectio incipiente phlegmone, uerū etiā citra plenitudinē, seu propter ictum accidat, seu propter dolorē partis, uel etiā ex ipsius imbecillitate. Hæc ille. Sed quod mirere magis tui ipsius uerba, simul & operādi modos, cōtēpleris, quibus libro tertio usus es, nullius minus quàm huius uerbi, in earū principio penitus dimittatur, uideris meminisse, & quidē hoc modo per somniū dictū putarim, ni paulo post eodem capite, plurima huic sententiæ consona protulisses, de quibus mox erit sermo: sed ad Galenum reuertamur modo, atq; ipsius uerba inspiciamus, qui non modo incipiente morbo uenam incidit, sed & iam increscente: ita enim & herum & seruum sanguinis mißione ad deliquium animi perducit. Quod si rationem expectes, nescio ego quid nam moueat ad hoc dicēdum: sicuti enim dimißa ab initio sanguinis mißione, plurima sequuntur incommoda: ita & admissa ea, non leuia pericula euitamus. In febribus nanque, ut Galenus inquit, priusquam putredo ualida uenas inuadat, maturanda est sanguinis mißio: quòd si initio phlegmones hoc fiat, proculdubio ipsius augmentum arcebis, sed & pluries omnino sanabis. Quæ uero scioli huius hominis interpretes commenti sunt, nempe quia uidebant, non dicere tantum hominem

uniuersalium theorematum obliuisci, dum proprias curationes aggreditur, cum futilia sunt, tum mentem ipsius minime monstrant: neque enim minoratiua dicta phlebotomia, minus nobis ea incommoda afferre uidetur, quæ statim Auicenna ponit: sed & uenæ sectionem, quam in multorum morborum initijs fecit Galenus, nescio an eradicatiuam appellare uelint: qui enim ultra animi deliquium materiam eradicare uoluerit: simul puto & animam quoq;, uitamq́; eradicabit. Atqui uniuersaliter dixit Hippocrates: Inchoantibus morbis siquid uidetur mouendum, moue. Quæ uerba Galenus plurimum de uenæ sectione uerificari ait.

Spectemus modo incommoda, quæ nobis statim proponit, ut à uenæ sectione nos omnino deterreat, tot enim ac tanta sunt, ut nihil mirum, si nostræ tempestatis medicos omnes torpescere coëgit. Humores inquit subtiliat, eosq́; per corpus fluere facit: sano sanguini eos admiscet, & nihil quãdoq; euacuat ex eo quod oportet. Porro horum ut sui moris est, nullam rationem addit: sed neq; experientia compertum dicit: quanquam si diceret, nihilo plus ea ratione illi credendum censeam. Quod enim primum humores subtiliet, nemo est qui mihi persuadeat: ni forte & hoc loco chimærã illam suam imaginetur, quam subinde magno hominum terrore ostendit, dum ait: Caue ne ægrum sanguinis mißione ad bilis feruorem ducas. Verum hæc uerba paulopost in censum uenient. Videtur itaq; uenæ sectio quod ad tenuitatem spectat uel craßitiẽ, in eodẽ statu humores derelinquere, ni refrigeratione ea quam totis uenis fieri inquit Galenus, humores tenues reddi

reddi arbitreris. Quid est quod deinde addit: Et eos per corpus facit fluere? Fluere enim per corpus humores necessarium est, quoad uacuentur. Verum si ex eo times, ne in aliquem locum decumbant: & præcipue læsum, qua ratione augeatur morbus (neq; enim aliud tua uerba, si quidem diuinare contingat, sibi uelle uidentur) non bene mittendi sanguinis rationem didicisse uideris. Quàm longe enim auertere fluxionem docuerunt Hippocrates & Galenus atq; à determinato loco ad determinatum trahere: quocirca non decuit bene instructum medicum hæc timere. Cæterum & tu quoq;, si hæc timebas, nescio primũ cur huiusmodi auxilium multis internis inflammationibus afferas. Deinde & rationẽ reddidisse oportuit, cur magis ea accidant, quum ab initio sanguis uacuatur, quàm si in statu morbi. Quod uero dicis: eo opere malum sanguinẽ bono confundi, nescio ego qua ratione, neq; enim Hippocrates quum in pleuritide colorem sanguinis immutatum inspicere uoluit, bonum sanguinem deteriori admiscuit. Sed quum necessario prius bonum, & minime alteratum abstulerit, consequenter deinde & semiputridum uacuauit priusquam sisteret. Addit postremo inutilẽ esse hanc euacuationem, & in qua minimum sperare debeamus: ut quæ nihil euacuet ex eo quod oportet. Qua in re uideris profecto mittẽdi sanguinis regulas his admiscuisse, quæ de purgatione scripta inueneras. Verum res hæc melius subsequẽtibus uerbis mõstratur, quũ ait: Quumq; maturatio apparuerit, & ægritudo principium aut statum præterierit, tunc si oportuerit ut minutio fiat, facienda est: & reliqua. Nescio ego cur nam coctionẽ expectare

debeamus, & statũ morbi præteriisse. Præter enim quod Galeni opera aperte contrariũ monstrant, ostendit quoq; ratio, opitulari oportere naturæ, non quando uictoria iam adepta est, uti tu facis, sed quum laborat: uerum hæc, uti dicebamus, ex purgatione ad sanguinis mißionem translata sunt. Quare tot suis uerbis Auicenna nihil boni, nil utilis nobis reliquit, sed solum necandi ægri occasio extitit, dum miseros medicos, qui sibi admodum addicti fuerint, ab huiuscemodi auxilio deterret. Sed tempus est ut ad alia properemus.

His quæ modo dixerat, ea quoque conueniunt. Et quum ægritudo inquit est habens crisim, in cuius tempore est longitudo, nullo modo sanguis multus minuendus est. Sed si poßibile fuerit quiescendum est: quòd si non, ex eo parum minuatur, & in corpore sanguis ut thesaurus recondatur ad phlebotomiam faciendam si apparuerit, & uirtus conseruetur ad resistendum in crisibus. Optimum profectò nobis medicum & solertem proponit Auicenna, quem uult futuram crisim adeò à longinquo agnoscere: ac propter crisim quam certo fore sciat, atque eam longo post tempore, uenæ sectionem dimittat. Sed esto huiusmodi aliquis adeo sagax: quæ nam est uir optime ea multitudo quam tu adeo times, & qua uacuata, nullo modo criticos motus ferre posse speras? Qui enim (multum & paucum) ea uerba dicit, nihil profectò nobis certum affert. Sed nos insuper anxios semper præ timiditate relinquit. Præterea scire uelim quid nam citius promptiusq; crises promoueat, quàm eiusmodi euacuatio? quod & Galenus testatus est, dum ait, Illico & sudores,

ſudores, & uentris excretiones ſequi. Idcirco & quum multitudo adeſt, atque ea ratione morbus concoqui contumax: neſcio ego quid nam breuiorem eum reddere poßit, quam uacuatio multa. Cæterum ſi morbi longitudinem, & longinquum iudicium, non quidem præ multitudine, ſed ex humoris qualitate ſuſpicaberis: cur nam criticæ illius pugnæ & uehementium motuum meminiſti? quum minime ſoleant huiuſcemodi ægritudines, eo modo terminari.

Proſequitur deinde, ac ueluti nouo facto principio inopinato nobis proponit corpus ſanguinis miſsionis egens, atq; inquit, Si multum præterierit tēpus ex quo minutus fuerit, & in hyeme fuerit conqueſtus, quod ſe quaſi fractum ſentiat, minuatur. Verum ne forte hoc audētius fiat quam oporteat, nos ſemper parcitatis admonet, dicēs: Et ſanguis pro theſauro recondatur. Quo loco fractionis nomē nihil aliud mihi ſonare uidetur, quàm uniuerſam laßitudinē. Ita enim frangi ſe ſentit, qui horrorē aut rigorem patitur: ſicut & qui tenſiua laßitudine affectus eſt. Si igitur his uerbis ſolummodò tenſiuam laßitudinē ſignificare uolebas, quippe quæ ſolūmodo phlebotomiæ ſit egēs, per fractionis uocabulum non ſatis aperte propoſitum monſtraſti, alia nanq; & potiora ſigna afferre oportuit: præcedentem inquam uictum, tumidum corpus, inflatas uenas, pigritiem, ruborem, atque eiuſmodi. Sit igitur hæc tua tenſiua laßitudo, quid nobis his uerbis præcipis? Parcè (inquis) ſanguis mittendus eſt. ego uero quo parcius mittēdū ſcias, ſolo uictu corrigi poteſt plenitudo: inedia ſcilicet, exercitio, frictionibus, cæterisq; quibus ad

obesos usus est Galenus. Non erat igitur adhuc mittendus sanguis: sed quando magnum immineret periculum, atq; hoc in uere: & tunc nequidem parcè, uerũ abundè: quare hoc in loco nihil nobis notatu dignum affers.

PLus fortasse quàm decuit phlebotomiam laudibus extulerat. Itaq; ex aduerso nocumenta quædam in medium affert, quibus ea quæ dixerat confirmet, nempe parce mittendum sanguinem: Vide, inquit Auicenna, quantas nobis secum ferat incommoditates uenæ sectio. Primum enim naturam retinet, hoc est uentrem cohibet: cacochimiam gignit: syncopem ciet: quis igitur ea unquam ãudeat uti? Verum quod nos solatur hoc, neq; hæc omnia ratione firmasse, neq; admodum scitè loquutum hominem, dum non satis aperte dicit, quæ nam phlebotomia hæc mala afferat, quæq; uitanda sit. Primum enim non est ea tanta tractio, ut uerisimile sit, à uentris partibus penitus humores auertere. Quod si experientia hoc dicit inuentum, nos oppositum ex Galeni experientia, & nostra quoq; in medium afferemus: quod scilicet ad ipsam sequatur uentris excretio, & soluta aluus, quam natura onere leuata molitur. Quod si retinet, non erit profecto ex ea tanta uentris siccitas, ut solo clystere corrigi nequeat. Quare uel nocumentum nullum est, uel adeo leue, ut ne utiquam adduci oportuerit. Cæterum quid de cacochymia dicemus? quam ex multa sanguinis missione fieri dicit. At qua nam multa? ita enim indistincte locutus es, ut supra diximus, ut inde factum sit, ut tui studiosi, ubi quartam aut quintam unciam transcenderant, atq; in quolibet pariter corpore, iam multam factam esse sanguinis

guinis detractionem conijcerent, nempè qui Thesauros toties, toties item Caue, toties item Pericula imminere au dierant: quorū plurima à nobis nostrisq; risu potius prosequenda erant.

Debilitatur inquit uirtus, atq; ex eo malū corporis habitum gignit. Fatemur & nos, plurimum sanguinis fluxum, seu sponte fuerit, seu casu aliquo, aut etiam arte, & ad cachexiam, & ad hydropē quoq; perducere posse: et nos pluries uidimus in maximis emorrhoidarum, & menstruorum, narium quoq; profluuijs. Sed quis unquā adeo fatuus artifex existat, ut ad hæc perducat? Proponat mihi Auicenna medicos, nō autem temerarios & indoctos homines: facient igitur multam sanguinis missionem, neq; ex ea talia sequentur nocumenta.

Quod uero tertio de syncope addit, mirum est, quantum parui faciendum sit: neq; enim syncopes nomen aliter audiendum est, quàm leue quoddam animi deliquium, quod & assurgente ægro quandoq; accidere solet, tu uero horribili hoc tuo uocabulo, mortiferam illam syncopē significare uideris, ut omnes quàm longe à uenæ sectione fugere cogas, si qui adeo stolidi sint, ut leuissimis uerbis credant.

De perturbatione uero, quam dicit secum ferre minutionem, quid dicam nescio, nec conijcere possum, quid nā his uerbis sibi uoluerit Auicenna. Tranquillitas enim, quiesq;, non perturbatio, seu agitatio eam insequi solent: quod & Galenus testatur, qui pro calore, refrigeriū: pro inquietudine, quietem: pro uigilijs, somnum succedere uidit. At dum fit (inquies) perturbatio accidit: dum uero

facta est, quies. Primum ego neq; hoc uidi, neq; aliquem uidentem audiui. Sed nec ratione ulla persuadeor hæc credere. Quòd si temere perturbatio accidat, post breue tẽpus succedet tranquillitas, neq; enim uel horæ centesimã, hoc opus occupat.

Ne utiquam silentio præteream: uerba quædam non aliter dictis dicendisq; annexa, tantaq; affinitate, quãta foret si mespilo castaneam aut iuglandem insereres, ea sunt quã breuissima. Phlebotomia (inquit) & colica raro simul eueniunt. Mirabar quondam hunc canonem, neque imaginari poteram, ut uir satis mẽte constans adeo intempestiue, adeo abrupte, adeo indocte hæc proferret. Porrò si de coli dolore hic mentio futura erat, cur non inflãmationis, quæ in colo quidem raro, in tenui autem intestino sæpius euenire solet, meminit: hæc enim cum uenæ sectione aliquid habet affine, ab ipsa enim curatio. Sed quid iterum sibi uult uerbum illud euenit? quasi uenæ sectio, casu quodam accidat: non autem arte, atque consilio.

Sequitur post hæc corpora quedã proponere, quibus haud probe conuenit phlebotomia, quippe quæ ita affecta sunt, ut eam minime suadeant. Inter cætera uero prægnãtes proponit. Quæ res non ita temere admittenda uidetur: quin potius nonnihil cõsiderationis habet. Neq; enim uidentur prægnantes omnes uno ordine excipiendæ: nam & habitus corporis, & ætatis, & quã prope partui sint ratio habenda esse uidetur, quemadmodũ in omnibus aduersantibus indicationibus fieri solet: scimus enim timore aborsus solummodo præcepisse Hippocratem, ne prægnanti

gnantibus ſanguis mittatur: aborſus uero timor penuria ſanguinis accidit: at non ex quacunq; uenæ ſectione, nec in quocunq; corpore, neq; iterũ quocunq; conceptus tempore penuria ſanguinis continget talis, ut fame abſumatur fœtus. Non igitur probarim eum, qui ita indiſtincte, ac ſine ratione loquatur: eſt enim nobis plus erroris quã doctrinæ occaſio. Quòd uero fluentibus mẽſtruis iterum non ſit uenæ ſectio tentanda, non illico admittenda ſentẽtia uidetur. Si qua enim ratio ipſius adduci poßit, ea eſt, quod dum natura uacuationes molitur, nequaquam arte laborandum eſt. Primum itaque oportebat Auicennã nobis addidiſſe, quod ſi menſium profluuium tardum ſit, aut imminutum poterit per uenæ ſectionem iuuari, ſecando inquam interiores talos. Præterea & auertendi gratia quandoque etiam ſuperiores uenas ſecare conuenit.

Proponit deinde crudis repleta corpora, eaq; à uenæ ſectione arcet, Quoniam inquit ſi minueris, non maturabis eos, & timetur ne æger perdatur. Raras ſolet demonſtrationes afferre Auicenna: quod ſiquas forte fortuna attulit, hæ ne minimum quidem fidei: nedum ſcientiæ, parere queunt, qualis ea eſt: qua ſententiam ſuã modo cõfirmat. Verum ut res amplius innoteſcat, quoniã conſideratione digna eſt, uideamus unde nam hic homo hæc documẽta ſibi aſſumpſerit. Inter cætera febriũ ſymptomata numerat Galenus in terapeuthicis libris ſyncopen: quæ ex crudorum copia ortum habet, quam quidem & omnium curatu difficillimam ſtatuit. Hanc inquit nec ſanguinis mißione, nec purgatione etiam curari poſſe,

ſcilicet

ſcilicet propter ſyncopes metum, ac ſubinde mortis. Ille idem Galenus, qui ea dixerat, in libro quē de uenæ ſectione inſcribit, modum docet, quo talia corpora uacuari poſſunt, his uerbis: Ita nimirū et me feciſſe uidiſtis, in his quibus crudorum inerat copia, nam pauculo ſanguine detracto, protinus melicratum exhibeo, probe coctum cum incidentium medicaminum quopiam, ueluti hyſſopo, origano, nepeta, pulegio, ac ſic rurſum ſanguinem minuo, uel ipſo eodem die, uel die poſtero, in quo rurſum exhibito propoſitorum medicaminum quopiam, iterum de ſanguine quid aufero, ac rurſum tertio die ſimiliter bis. hæc ille. Quæ quidem omnia ſi probe conſiderētur, & uera eſſe, & minime ſibi aduerſantia cognoſces. Quod enim prius dixerat, minime detrahendum ſanguinem huiuſmodi corporibus cauſam quidem ſyncopen afferebat, quæ ægrū eo tempore affligere conſueuerat, quum uero ſyncopes ſuſpitio nō adeſt, ut quibus os uētris minime affligitur, hos per uenæ ſectionem curare docet, poſterioribus uerbis. Quū hæc rei ueritas ſit, eam tamen minime cognouit Auicenna, quando nec probe Galeni mentem ambobus locis executus eſt. Sed nec probe dictorum rationē addit, quo circa & Galenicas ueritates nobis omnino occultat, ac ſuſpectas reddit. Primum itaq; non erat ualde operoſum, iuxta Galeni dogma, plenitudinem hāc ſuis notis nobis exponere, quas adeo ſcite Galenus affert his uerbis: His, inquit, & præcordia inflata, & totū corpus ampliore mole uiſitur, quàm per naturā deceat: color item ad albidius et intercute aqua laborantibus ſimilis. Tu uero ſicco pede pertrāſiens, doctrinæ ubertatem è medio tollis. Quin &
ſenten

ſententia uerborũ, mendacij ſuſpecta eſt, neq; enim phlebotomia impedit multũ corpora crudis repleta, ſed iuuat ſi ea probe utaris: utêris autem optime, ſi iuxta ea quæ ex libro de uenæ ſectione exſcripta ſunt, ſingula facies. Quæ uerba & tu paulò poſt, neſciens cui nã propoſito probè ſeruirẽt, poſuiſti: dum dicis, Et ſi großi fuerint, antiqui præceperũt, ut biberet ante phlebotomiã, & poſt ipſam antequã alia fieret minutio, ſyrupum acetoſum ſubtiliatiuum coctũ cũ hyſſopo et haſce. Hæc proculdubio ſuperioribus annectẽda erãt: eratq; tibi ſignandus locus, ne forte & tu, qui Galeni interpres es, aut incõſtantis mẽtis, aut obliuionis merito arguereris, dũ paulò ante dicebas, non expedire uenæ ſectionẽ: dehinc paucis interpoſitis uerbis eã ſuades. Quæ res optime nos monet, te collectorẽ quẽdã, ac ueluti notariũ Galeni, ac cæterorũ, exſcribere quidẽ hinc inde eorũ ſentẽtias, quæ nimirũ propoſito negocio deſeruiãt, uerũ neq; probe digerere eas, neq; autorũ mentẽ ſatis bene proſpicere. Itaq; nec uerũ dicit Auicenna, nõ expedire phlebotomiã hoc caſu, nec ſiquãdo ea minime expediat, ea eſt ratio quã adducit: quoniam ſcilicet nõ maturabis eos, uerum ea quã Galenus poſuit: quoniam qui eo modo affecti ſunt, timor eſt, ne per uenæ ſectionẽ, aut deiectoriũ medicamẽtum ſyncopen incidãt: pari enim paſſu uidentur apud eum ambo hæc auxilia procedere.

Imaginatur & aliud plenitudinis genus his uerbis: Quũ uero ſanguis alicuius fuerit bonus & paucus, et fuerint in pſius corpore multi mali humores, phlebotomia tũc bonũ rapiet, & malũ relinquet. Ex quibus proculdubio patet, uerba quidẽ ſibi aſſumpſiſſe Auicennã, intelle-

ctum

ctũ uero minime:huiuſcemodi nãq; ſententiã poſuit Galenus in libro de tuenda ualetudine, uerum quæ hoc loco inde accepta ſunt, temerè ac perperam, poſita ſunt. Imaginatur ibi Galenus corpus quod quidem in uentre ac primis uenis crudorum copiã congeßit, in cætero uero corpore, hoc eſt in uenis, quæ in totius ambitu poſitæ ſunt, bonum ſanguinem contineri. Huic inquit fruſtra per uenæ ſectionem ſuccurrere tentabimus, quoniam nihil ne offendente humore euacuabit: ſed bonum ſanguinem arripiet. Non ergo dicat Auicenna, quũ ſanguis alicuius bonus paucus fuerit, multus uero malus: neq; enim hoc imaginari poteſt, niſi ubi in aliqua parte ſeorſum bonus cõſiſtat, ſeorſum uero malus. At impoßibile quidem uidetur, plurimum malũ exiſtere, inculpabilem uero eſſe aliquem. Quin potius eo caſu Galenus plurimũ quidẽ bonum ſtatuit, nẽpè qui in magnis uenis eſſet: paucũ uero quẽ multitudine ciborum crudorũ congeßit. Neq; etiam concipi animo poteſt, phlebotomiã bonum rapere, & malum dimittere, præterquã ubi bonus præſtò ſit, ac ſectæ uenæ uicinus: malus uero in longinqua parte ſitus, quemadmodũ Galeno contigit. Verũ hæc res adeo futilis eſt: ut amplioribus uerbis non egeat.

Paucis dehinc interpoſitis uerbis, reuertitur ad excipiẽdos affectus quoſdã: in quibus haud tuta eſt ſanguinis miſſio, ac primum excipit calidas febres: dehinc & periodos omnes, iterum & morborũ initia. Demũ grauia quædam ſymptomata, quale ſpaſmus eſt. Primũ itaq; de calidis febribus mirãdũ eſt cur hoc dicat, quũ maxime Galeno aduerſetur, qui & uerbo & opere oppoſitũ cõfirmauit. In

acu

acutißimis nāq; febribus nullum maius auxiliū inuenit, ut ipse in cōmētarijs aphorismorū mōstrauit. Insuper in cōtinētibus febribus, duo tātū auxilia esse testatus est: alterū quidē semper opportunū, scilicet uenæ sectio: alterū uero cocto iam morbo, nempè frigidæ potio. Opere itē confirmauit quando dū intollerabili æstu afflictaretur æger, uenam pertudit. Sed & tertio opus suū optima ratione & recta factū mōstrauit: Quoniā inquit per huiusmodi præsidia in cōtrarium statum ducitur corpus celerrime refrigeratū. Quo ergo plus inflāmationis adsit, eo magis huiusmodi refrigerio eget. Tu uero legislatoris more uerba quidem profers: uerum nec rationem affers, nec ueterum obseruantias. Quare minus fidei tibi adhibendum est.

Excipit deinde febres q̄bus aduenit spasmus. Quæ quidē sentētia ex Galeno accepta est: iccirco uideamus primū quid sibi Galenus uoluerit: deinde q̄ accurate hic homo Galeni sentētias nobis per manus tradiderit. Dicit itaque Galenus, quū de symptomatibus ageret, quæ febrē comitātur: Sed neq; si quis simul & distentione neruorum laborarit, & sanguinis eguerit mißione, huic tantum semel mittere oportet, quātū eguerit morbus: uerū aliquid quoque accidēti relinquēdū est, cuius causa sæpe sudores eueniūt, & uigilæ molestāt, & uires ægroti deijciūtur. Ipse idē qui modo hæc dixerat, secūdo aphorismorū libro: In maximis doloribus, aut sanguinis mißionē, aut uētris solutionē, usq; ad defectū animi laudauit, iuxta id quod magis expedire uideretur: ni igitur sibi ipsi, imò ueritas ueritati aduersetur, uidere oportet, quonā pacto ubiq; uera dicat Galenus. Quæ igitur in libro aphorismorum dicit,

cit, in hanc sententiam uenire uidentur. In fortibus quidẽ doloribus conuenire, uerum non ex quacunq; causa, neq; in omnibus, ut scilicet usque ad animi defectũ sanguis mittatur, aut uenter saluatur. Sed eo casu solum, ubi ex inflãmatione aliqua dolor adsit, ueluti auris, oculorum, capitis, ilei. Si uero dolor distentione neruorum oriatur, iam primum lædit principium, atq; icirco mors imminet, defectu uirium, quam ob rem non semel tunc totum uacuasse expedit, sed partiri oportet. Sed quomodocunq; hæc se habeant, non admodum scite nobis hanc Galeni sententiã proponit. Dicere enim in primis, febres quibus aduenit spasmus, non aliud est, quàm de spasmo sicco loqui, hic enim est qui febribus aduenit. Præterea quid à minutione cauendum dicis? hoc enim est uenæ sectionem è medio tollere. Quòd si ut alij interpretati sunt, ita legas ea uerba, minoretur phlebotomia, iam nec adhuc proposito satisfacis, neque enim parcius mitti sanguinem suadet Galenus, sed non uno impetu, timens uirium imbecillitatem.

Supra pluries dixerat. Ante statum parum minuendum, imò si poßibile est, quieuisse expedit. Sed & paulò ante iterũ in febribus non acutis à principio uenæ sectionem damnat, iterum & paulò post, Caue inquit etiam in febre sanguinea multam minutionem, etiam à principio, sed potius post maturitatem. Horum tandem uisus est rationem reddere hoc loco, quum ait: Et similiter oportet ut ex minutione febricitantis, cuius febris non est ex putrefactione, minoratio fiat, propterea ut ad resoluendã febrẽ thesaurus relinquatur. Hæc quidẽ omnia inde pẽdere

uidẽtur:

uidentur:unde & plurimi ipsius errores. Galenus nanq; libro artis curatiuæ undecimo, multum sanguinis mißionem à principio detrectasse uidetur, his scilicet qui parũ considerate ea excipiunt. eius hæc sunt uerba: Tātum sanguinis in omni tum corporis temperamento, tum corporis statu detrahi par erat, quantum supra naturalem habitum fuerat inauctus: uerum quoniã neq; obstructio, neq; putredo, curari per sanguinis mißionẽ potest, ut quæ alia exposcat auxilia, reponi sanguinis aliquid ad curationis spatium oportebit. Sed quomodo hæc dicat, qui alibi usq; ad deliquium ægros perduxerat? atq; id in morborũ initijs, ita enim et suadebat Hippocrates in principijs mouẽdum. Hinc itaque patebit error Auicennæ, & quomodo ueritate dimissa, futilia quædam aggressus sit. Erit igitur constans ueritas apud Galenum, à principio maxime minuendum sanguinem, quod & tu paulò post asseris, dum dicis & properare est melius, nempè quæ fuit sententia Galeni in libro de uenæ sectione. Vnicam autem sanguinis mißionẽ uisus est semper moliri Galenus, nisi aliquid urgeat, atque eam ubi expediat, maximam, præsertimq; à principio, ut omnia ipsius tum uerba, tum opera monstrant. Videamus modo quid sibi uoluerit in Therapeutices libro Galenus: monet ibi nos, ne eadem mensura sanguinem unicuiq; minuamus. Aliqui enim sunt, quos si sanguinis mißione ad animi deliquiũ perducas, uires omnino deijcies. Sicq; uel uita periclitabuntur, uel intempestiue cibare oportebit: quare & tibi proponit pro exemplo corpora quædam laxa, mollia, subalbida, atq; omnino pauci sanguinis, uel imbecillarum uirium. Conijcere itaq;

oportet medicum corporum naturas, atq; hac ratione ua cuationes moderari. Quædam enim sunt talia, ut si etiam ad deliquiũ perducas, nihil lædes, ita ut & ad crisin usq; durare adhuc poßint: quod serui illius curatio manifestat. Quædam uerò ècontra parciori phlebotomia contenti erũt: ita ut ad morbi terminum durare poßint, neq; enim ea ad animi deliquium usq; deducenda sunt. Nec iterũ ex his habes pluries secandam esse uenam: atq; in principio parcius, in statu uero uberius: hæc enim somnia omnino in Galenica doctrina esse uidentur, atq; adeo clara, ut am pliori disputatione nõ egeant. Colligere tandem uidetur suam de secanda uena sententiam Auicenna, ubi & pluri mas cautelas affert his uerbis:

Et si fortis inflammationis non fuerit febris, & fuerit item putrida, attẽde decem regulas. Hæc quidẽ in primis proponit, nempè quæ superioribus cõueniunt, ubi & ca= lidas febres exceperat, & putridas in sui principio. Mox decem iubet attendere regulas, quas tamen tribus tantum complecti poterat, Galeni instar, qui tantum tres posuit sanguinis mittendi scopos: morbi inquam magnitudinem, uirium robur, atq; ætatem florentem: quòd si hæc omnia conueniunt, proculdubio sanguis mittendus est. Sunt au= tem & aliæ indicationes, quæ quidem suam uim habent, non ut uenæ sectionem è medio tollant: sed ut modum ali quẽ ei tribuant, ut maior minor'ue fiat. Tu uero nec quæ primæ forent indicationes monuisti: sed uno ordine eas ponebas, quasi unaquæq; indifferenter æque nos hortari ac dehortari queat, qua re nihil poteſt esse perito medico indignius.

Quæ uero deinde addit, Postea intuere in urinali, & si urina fuerit rubea & grossa, & pulsus eius fuerit magnus, & facies tumida, & febris in suo motu non properet, phlebotoma in hora qua stomachus à cibo est uacuus. Ex his quæ modo proponit, plurima sub uirium robore comprehendi possunt: nam sanguinis multitudinem monstrant, pulsus magnus, & facies tumida. Ea uero quæ de urina dicit, penitus à Galeno aliena sunt: neq; enim ipse somniauit unquam, ullam esse mittendi sanguinis ab urina significationem, ut quæ nihil aliud monstrant: quā uenulenti generis coctricem, atque humorum coctionē: quo uero rubea magis fuerit, nihil aliud est, q̃ dicere ipsam magis ab idea sanorum distare, atque eo magis putredini attestari. Sed & nobis experientia confirmatum est: dummodo febris ualida sit, & uires ualidæ, etiā si tenuißima extiterit urina, commode uenam secari, ac non minori utilitate, quàm si admodū rubeat. Quin & tibi ipsi contradicis Auicenna, quo pacto enim si ad phlebotomiam, statum morbi, aut expectare, aut præterire suades, cōsilium ab urinæ rubedine & craßitie sumes: neq; enim cocto iā morbo huiuscemodi apparere potest. Dicamus demum omnia ea, seu plurima quæ hoc loco collegisti, cum falsa esse, tum infinitis extitisse errandi occasionem, & miseris ægris necis.

Quod uero paulò post addit, quando mittendi sanguinis indicationem ab ipsiusmet sanguinis colore sumit: satis monstrat, quanti ipse faciendus sit. Quippe qui ea quæ priuatim casu aliquo expedire dixerat Galenus, ipse ueluti uniuersales regulas accepit, quum dicit:

Amplius sanguinis qui egreditur colorem attende, & si fuerit subtilis albedini attinēs, ipsum illico retine. Huiusce modi nanq; uerba ex Galeno proculdubio habita sunt, ubi in Therapeutica ad Glauconem, atq; in cura quartanæ, suadet flauum ac tenuē sanguinem statim supprimi: atq; id non iniuria, ut qui si uacuetur, nihil ægrum iuuabit: cū ex melancholico & crasso sanguine potius ægritudo cō= sistat. At plerunq; accidit, uel quando imminet ægritu= do, uel etiam quando iam incœpit uenæ sectionem oppor tune adhiberi, non tamen apparebit eo tempore sanguis, aut colore, aut substantia, à sua natura alienus. Ita enim & Hippocrates secta cubiti uena, in lateris phlegmone, primo quidem laudabilem mittit: non tamē supprimit: ita & in febribus sinochis, priusquam putredo accidat, san= guinem mittet medicus, neque adhuc inlaudabilem. Qua= re neque Auicennæ regula acceptanda est, neque ipsam ex Galeno, aut ad ipsius mentem elicere uidetur.

Proponit postmodum uerba quædam, quæ etiā in ore omnium esse solent, quum de uenæ sectione mentio fit: Et summopere inquit tibi caue, ne ægrum ad unum duorum perducas, choleræ inquā feruorem, aut frigidorum cru= ditatem. Ego uero nescio quo nam pacto huiuscemodi cō mentus sit Auicēna. Si enim Galeni autoritate hæc dixit, uti solet, mentitur: neque enim Galenus uisus est unquam hoc pertimescere, etiam in ardentissima febre, imò statim refrigerari ægrum, ac uires sibi assumere naturam uidit, nempè quæ unà cum sanguine etiam bilioso succo exone= retur. Neque enim bilis præterquam in fellea uesica per se consistit. Sed plurima sanguini admiscetur. Non itaque perti

pertimescant bilis feruorem medici, dum sanguinem mittunt, solis istius hominis uerbis perterrefacti: Sed potius Galeni operibus inhærentes, atque ipsum imitati, etiam usque ad animi deliquiũ minime formident, ubi expediat. Quod si rationi innixus, hæc dicat, nullam ipse addidit. Quod uero expositores dicunt, Sanguinem ueluti frenum biliosi humoris esse. Si quidem intelligunt, minus calidum ac siccum esse corpus, dum magis sanguine abundat: hoc & nos fatemur: non tamẽ credimus uacuato sanguine, qui iam unà cum bile feruet, reddi ex eo corpus calidius. Sed refrigerari potius, uacuato feruente ac bilioso sanguine, ac naturam illico reliquã bilem edomare, ac per notas uias pellere, q. et opere ita esse mõstrauit Galenus, non autem imaginario, qualia plurima sunt quæ tu dicis. Quod etiam ex aduerso dicit, reddi sanguine uacuato humores crudiores, nullam aliam rationem habere uidetur, præterquam quod concoctrix paulò imbecillior facta sit, atq; eo difficilius concoquit. Verũ addidisse oportuit, non esse in omni sanguinis mißione hoc timendum: sed solummodo, ubi admodum crudis plenus sit æger: cui rei iam supra occurrebat Galenus, quando eum, qui cruditatibus laborabat, uacuare docuit: si enim ita feceris, nequaquam huiusmodi pericula obibis.

Pensitanda deinde hominis istius inconsiderata, atque inconstans doctrina: ut qui toties, tot, & tantis præmißis periculis, à uenæ sectione nos deterrebat, uoluit modo etiam sine neceßitate sanguinem mittere, quocirca hæc manifeste monstrant, quod supra diximus: hunc scilicet paßim colligere uera, falsa, ac demum quæcunque scripta

inuenerat,nullo delectu habito. Sed & ea plerunque corrūpere,ut de Galeni sententijs supra monstrauimus. Multoties (inquit) phlebotomia in febribus licet necessaria nō sit,efficit ut natura,super materiam fortis fiat. Fatemur igitur & nos dum reliqua suadent,in omni febre quæ ex putredine est (ut inquit Galenus) opportune uenam secari, quo saltem breuior fiat morbus, & tunc necessaria quidem erit, non quo de uita aliâs periclitetur æger: sed quia ea ratione naturam concoquentem iuuamus.

Reuertitur postmodum ad ea quæ dehortantur, atq; hæc omnia fere uno capite comprehendit: Caue (inquit) sanguinis missionem in frigido temperamento, ac regione: in forti item dolore: post coitum quoque, & in ætate quæ est ante quartumdecimum: & in ætate senum. hæc ille. Ex quibus plurima falsa dici, plurima uero perperam accepta,hac uia apparebit. Quæ quidem de forti dolore supra reprobata sunt,nō expedit nūc iterū in censum uenire. Sed hæc quæ dicit modò, mentem ipsius aperte monstrant nihil ueri habere,quum omnino atque absoluta uoce phlebotomiam prohibere uideatur. At de coitu quid dicam? aut quæ nam indicatio ea est? ubi enim ualeant uires, nihil medicum mouere debet, siqua exolutio per coitum facta sit, neque enim ex quolibet coitu uires deficere credendum est. Quocirca hoc Auicennæ dictum plurimis errandi causa extitit, ut qui non à uiribus consilium sumerent,sed à uenereis: quæ quidem omnino uenæ sectionem prohibere credebant. Quæ uero de adolescentibus & senibus addit, quando tu uideris has ambas

bus ætates pari passu procedere uelle, haud uerum dicis. Adolescenti enim citra quartumdecimum nunquam, senibus uero aliquando sanguinē mittere possumus. Sed & de senibus nihil determinate loquutus, nec ætatē signasti, quæ eam prohibeat. Sunt enim & qui quadragesimum annum agunt senes, at non de his intelligendus est locus. Præterea quum adolescentes ordine quodam phlebotomiæ assuescere doces, nequaquam & quos adolescentes dicas signasti, nec bene scimus num ætatē quæ ante quartumdecimum est, comprehendas: quando conditiones corporum quas subinde affers, de colore, repletione, & uenarum amplitudine, uidentur suadere medico ut confidat, quemadmodum etiam in sene, & in puero quoque ante debitam ætatem uenam secari, quod tamen omnino negauit Galenus. Cuius rationem si uidisset Auicenna, ipsam proculdubio posuisset, quam libro Therapeutices nono Galenus tetigit, nempè corporis dissolutionem, quæ in eiusmodi ætate abunde contingit.

Quum uero deinde & extenuata corpora, & obesa, seu carnosa excipere uidetur, oportuit fortem crassitiē interstinguere: quædam enium cum exilitate uenarum est, qualia ea corpora sunt quæ crassa ualde secundum naturam, dixit Hippocrates, atq; in his proculdubio uera est Auicennæ sententia.

Quod uero addit, Caue ne fastiditū phlebotomes: sed prolonga ipsum adhoc ut fastidiū eius digeratur. Videntur hæc quidem uerba esse Galeni, quum pluries dicit, Non esse mittendum sanguinem, nisi ubi ea quæ uel in

uentre ſunt, uel in primis uenis, non ſint concocta. Quod ſi hoc modo intelligit Auicenna, optime dicit, ne ſcilicet crudi humores in uenis ulterius trahantur: uerum ſignanda erat hæc ratio, nec toties iſto libro iſtudmet repetendum fuerat. Quòd ſi per faſtidium, nauſeã quandam, atq; ad uomitum procliuitatem intelligat, nõ uideo quomodo omnino ueritatem habeat, plurimi enim ægri ſunt, qui huiuſcemodi uitio laborantes, ſanguinis mißione poſtmodũ melius quo ad uomitum, ſe habent. Verum tamen eſt Galenum eos qui ore uentris plurimum affliguntur, propter ſyncopen, quæ inde accidit, ſanguinem mittere ueritum eſſe: quam rem tu ſubſequentibus uerbis monſtrare uideris, quum de imbecillitate oris uentris meminiſti.

Suadet deinde Auicenna, quum primum ſanguis miſſus eſt properandum illico eſſe, ut de ſanguine quod reuolutum fuerit, reſtauretur. Sed ſi fuerit fortis, cum aſſatura inquit carnis, quoniam ſi digeritur dicit ipſe, multum nutrit, & bene. Regula hæc admodum mihi ſuſpecta eſt: neque enim quæ uacuata ſunt corpora ad ea reficiẽda properare debemus, tum quia ut dicit, quoniam paulò imbecillior exiſtit cõcoctrix uirtus, tum quia periculum immĩnet, ne cruda adhuc in uenas præ inopia trahãtur. Quare ſatius duxerim, aut ptiſanam aut eliquatas carnes ubi expediat, atque omnino quæ facilia concoctu ſunt ægro exhibere: quo huiuſmodi pericula fugiamus. Sed & ſiquis tua nerba ita abſolute atque uniuerſaliter prolata intelligat (tales enim ſolent diſciplinarum propoſitiones eſſe, ut per ſe & in omnibus ueræ ſint) etiam in acutis properabit ut nutriat, tuo ſcilicet confiſus conſilio.

Quod quàm absurdum sit, alij uiderint.

Docet deinde nos conditiones quasdam bene exercendæ phlebotomiæ, atq; inter eas suadet primum non uno impetu fieri, dicens: Et ad summum melius est ut phlebotomiæ uices sint multæ. Quod quidem consilium non modo inutile est, uerum & damnosum: quando si eo modo facies, sanguinem quidem mittes, uerum multo minus ægrum iuuabis: quod & abunde Galenus docuit in libro qui de uenæ sectione inscribitur.

Quid est iterum quod deinde dicit, Et phlebotomia quum non est necessaria choleram rubeam ebullire facit? quum paulo ante iuuare eam in febribus dixerit, absq; eo quòd necessaria sit. Quum iterum pluribus modis dici queat, non necessaria, tu tamen uniuersaliter hoc accidere asseris: nescio ego quàm uere: erit enim non necessaria corpori omnino sano: erit & ægro quandoq;, si parua ægritudine laboret, non necessaria. Nescio tamen cur omnino malum hoc insequi debeat, uenæ sectionem illam: ut bilem faciat efferuescere. Sed & de his supra aliàs mentio fuit.

De Melācholicis uero & Epilepticis dicis in hora qua solet somnus irrepere, media scilicet nocte, mittendum eis sanguinem esse, atq; oportere ut gladius acutus sit, atq; angustum uulnus, ne sanguinis multi nimius exitus accidat. Quamuis & hoc uniuersaliter bonum esse dicas, ubi iterare opus nō sit. Mihi uero scitu dignum uidetur, cur nam eam horam eligas, atq; ægro quietem tollas: quodcunq; enim pro causa afferatur, imaginariū proculdubio erit, ac facile. Galenus quoq;, quamuis magna urgēte necessitate, in mittendo sanguine noctem non pertimescat,

mane tamen fieri ſuadet, nec quum de melancholicis uacuandis diſſerit, aliquid huiuſcemodi docuit. Quæ uero addis de anguſto uulnere, hanc uideris rationem reddere, ne inter dormiendum uulneris ſolutio accidat, ac exin de ſanguinis profluuium: quaſi non pluris faciendum ſit, quòd per anguſtum uulnus craſſus ſanguis minime uacuari queat, quod & tu aliàs dixiſti. Quaſi etiã non poſſit miniſtrorum diligentia huiuſmodi periculo obuiã iri. Dicere etiam uniuerſaliter hoc uerum eſſe in omnibus qui ſecundatione non egent, omnino falſum eſt, in plurimis enim febribus proceſſu temporis craſſeſcit ſanguis, atq; ex anguſto uulnere non niſi difficulter egreditur.

Hæc ſunt uiri artis medicæ ſtudioſi, quæ inter cætera multa adnotaſſe decreuimus, neq; enim ab initio ita Auicennæ uerba inſectari cogitauimus, ut uel minutiæ omnes in cenſum uenirent: iam enim ad tædium uſq; puto, huius hominis meminimus, ea uero quæ attingere uiſum eſt, & Galeno, & ueritati, & ſibimet quandoq; aperte diſſentire uidentur. Scio tamen fore quoſdam qui proterua quadam obſiſtentia, reſpondere enitantur, ac ſuis gloſsis, fulcimentisq; inanibus ea tueri: quæ omnia ſi quis proſequi uellet iam eorum inſtar & ipſe ſophiſtarum habitum indueret. Quanto ſatius eſt Galenum imitari, qui nullo pacto ueretur Hippocratem dimittere, atque ipſum erroris incuſare quandoq;. Sed & nos iterum, non minus Galeno obuiam ibimus, ſiquando mens ipſius parum firma appareat: atque hoc puto, optimi uiri, & cui ipſum ſcire cordi ſit, non autem inanis quædam gloria, officium eſſe. Valete.

LEONARDI GIACHINI MEDICI GALENICI LIBELLVS.

Cuius est ſcopus, quantum detrimenti bonis literis afferat, omiſſa ratione, aliorum ſcriptis temere ſubſcribere.

LEONARDVS GIACHINVS PETRO FRANCISCO PAVLO, MEDICVS MEDICO, SAL. P.

AEPE cum unà essemus, doctißime Paule, eorum curam ac diligentiam detestati sumus, qui adeo scriptorum quorundam nominibus se mancipant, ut ratiocinio omni posthabito, solis eorũ autoritatibus innitantur, his solis credant: hos enim stultißime credunt, quæ scripserint, haud quidem temere, uerum ratione ac longa experientia ductos, præcepisse: proinde uel leui eorum assertioni, habendam fidem. Asserebas tu multa hinc bonis artibus detrimenta oriri: Ac primũ mentis torporem quendam, atq; ignauiam parari: Sicuti enim exercitium corpora firmat, ac roborat, ita & ratiocinatio crebra intellectum. Dehinc & simplicißimam quandam credulitatem inde gigni, quæ in multos tandem ducit errores. Siquis nãq; nullo delectu habito, quæ unusquisq; literis mandauit, non consulta ratione, credat: Si iterum unicuiq; qui se expertum asserat, facile concedat, plurimum tandem se falli comperiet. Oritur demum & ex eadem radice temerarius affectus quidam, quo eò insaniæ perueniunt homines, ut ueluti cæci nec uerum à falso, nec probabile à necessario satis interstinguant. Cuius culpæ haud uideo immunes esse nostri temporis literatos, quos appellant, præsertimq; Theologos: utpote quibus tantũmodo

tummodo negotium est iurgijs, clamoribus, armis quoq; (si per plebem liceret) hi quidem Scoti cuiusdam dicta defensare, alij Thomæ, alij alterius, prout cuiq; libido est. Hinc nos quoq; eadem tetigit labes, tum in philosophia, tum in medica disciplina. Fœdarunt enim & nostros animos suo contubernio monachi. Hinc tot tantaq; ingenia in Auerrois cuiusdam cœno uolutata, purißimis relictis aquis, sibi adeo placuere, ut mera atq; incorrupta ipsius barbarißima uerba, in delitijs haberent. Ego uero nescio quo afflatus numine, à studiorum meorum primordijs, horum curam aspernatus sum, utpote quàm longe à ueritate hominem auertere arbitrarer. Quo factum est, ut semper uile duxerim, ac rudi intellectu dignum, absq; ratione procaci quadam temeritate, unicuiq; scriptori subscribere: atq; in re medica præsertim, in qua nō modo ueritatis inquisitio, uerum & opus quæritur. Neq; ego is fuerim, qui omnino ueterum autoritati detrahere uelim: sed qui nullum uetustate autorem fieri cēseam (quod quibusdam placere uidetur) sed raris ingenij dotibus, firmis demonstrationibus, clarißimis inuentis fieri admiratione dignos homines, atq; in autorum censum uti asciscantur, mereri: quales Hippocrates, Aristoteles, Galenus, Theophrastus extitere. Nos itaq; nec Galeno uelut autore utemur, quòd is pithia nobis oracula depromat, sed quia recta ratione ductus plurima inuenerit, plurima item ueterum monumenta illustrarit. Quæ omnia postmodum experientia comprobauit. Num igitur ea ratione, quod uetustatem sapiant, præcones quosdam in pretio habeam? Auicennam scilicet, Mesuem, Serapionem? Nequaquam.

Quoniā

Quoniam eos neq; etiam recte exſcribere, ſed cuncta de=
honeſtare, demonſtrationes peruertere, omnia mendis re=
plere uideas. Viderat hæc iam pridem Nicolaus Leonice
nus, atq; Auicennæ errores multos detegere conatus: tan
tum abeſt ut quippiam bonas artes iuuerit, quin potius
uelut inſanum ludibrio habebant, ac ualere omnes ſine=
bant, tanti eſt inter fatuos ſapere. Acceßit noſtra ætate
Ambroſius Nolanus, quem ſatis laudaſſe haud potis eſt
noſtræ, qui & aduerſus barbariem, tum in philoſophia,
tũ in medicina acriter dimicauit. Nouißime uero Manar=
dus uir promptißimi ingenij, primum ſe in acie cõſtituit,
pro bonis literis certaturus. Non minor & Academiam
noſtram lubido tenet, quin potius ſpretis pecunijs & ci=
uili potentia, noctes diesq; huic negocio inſiſtentes, tanta
(puto) effecimus, ut bonis literis & nos momenti nonni=
hil attulerimus. Vt igitur pro uirili cõmuni uoto ſatisfa=
ciam, dum alia & ea quidem maiora cudimus, Sta=
tui tibi, qui iamdiu in arena hac fortißime de=
certes, paucula quædã ſcribere, quibus
unicuiq; ſatis liqueat, quàm turpe
ſit, ac pernitioſum, ratione
neglecta ſolis autori=
tatibus inniti.
Vale.

ADVERSVS MESVEM, ET VVLGARES MEDICOS OMNES.

Corpora nostra eadem ferre posse auxilia, quibus ueteres usi sunt, idq́ cum ratione, tum experientia comprobari.

NOSTRAE *tempestatis corpora uim fortiũ auxiliorum non ferre amplius, dudum nõ modo medicis, uerum uniuersæ plebi cõfessum est. Medicis quidem, ut si qua poßint, ab inscitia famam suam tueãtur: cũ magnos ac difficiles morbos uelut insanabiles relinquunt. Cæteris uero non aliter eorũ usum formidantibus (ut qui medicorum uerbis perterriti sint) ac siquis Aconitum, aut Ixiam potui daret. Huius sententiæ autores sunt quidam nullius eruditionis uiri, quanquam & Euangelistæ cognomentum adepti sint, nec secus ac prophetæ cœlitus mißi, uulgò audiri soleant. Tanta est hominum stultitia, quibus semper mos est, externa admirari, atq; omni studio prosequi, propria uero ac familiaria despicere. Vide quem nam hominem sibi sectandum medici proponant. Hic cum totis uiribus atq; omni studio in rectam pharmacorum compositionem intendederet, modũ excogitauit subinde, quo simplicium medicamentorum uires reprimeret, roboraret'ue, prout cuiq; opus*

opus erat. Verum tantum abest ut quippiam horum probe assequutus sit, ut primũ nec medicamẽtorum, quæ sibi cõponenda statuit, ullam methodum, ullas'ue indicationes sibi proponat, adeo ut per insomnia, seu Deorũ oracula reuelata putes. Quin nec uel minimã quoq; partẽ simpliciũ, quibus utendũ erat, satis nouit. Porrò ea ratione tantummodo, ipsum Euãgelistam extitisse noui, quod præco nuncius'ue alienorum esset. Innitebatur miser Auicennæ, (nõ aliter quàm si Dolichis phaselisq; cucurbitã admoueres) cũ Aloen uenas aperire psilliumq; interanea ignea habere, extimas uero partes, algentes diceret. Dum iterũ hebenotrichum uentrem soluere indubitato assereret. Demum quoscunq; errores forte fortuna inuenerat, gratis in suum exscribebat librũ. Sed de his hactenus. Neq; enim is sum, qui candidißimi Manardi laborẽ, quem in hoc nebulone impendit, frustratũ iri uelim. Itaq; ad id quod initio propositũ erat, reuertamur. Hanc rem neq; experimẽto, nec ratione compertam ait: uerum sibi petit iniurato credi, sola sui nominis autoritate fretus. Quanquam tametsi se expertum hoc diceret (succumbere inquam ualidis medicamentis nostrorum uires corporum, ac iam naturam longo confectã senio defecisse) haud scio profecto quanta sit huic adhibenda fides. Noui ego hominum mores (barbarorum præsertim) atq; ingenium. Quanta iterum sibi exposcat experientia noui, ac iudicium quod ea duce capiundum est. Non aduertebat his diebus bellus quidam senex, quiq; optimus medicus sua ætate habitus est, quàm parce, quàm caute, cuiuspiam experientiam iactasse oporteat. Quum enim sorte quadam de nigro ueratro mentio

 incidisset:

Nigrum helleborum.

incidiſſet: Abſit (inquit) ut unquam aliâs audeam nigrum helleborum cuiquam potui dare: eo quod ſemel inunctus capiti, uomitiones ualidas ciuiſſet. Num igitur eadem ratione & Meſues ſua quæ dicit expertus eſt? Fortaßis: pleraq; enim falſò ab eo experta dici, compertum eſt. Nos igitur contra in medium afferemus, noſtræ ætatis corpora, medicamentorum, quæ ipſe formidoloſa dicit, uim ſine noxa ferre, dummodo probum nacta ſint medicum: quiq́; opportune morbo fieri obuiam ſciat. Nam & nos nigro ueratro multos purgauimus, ſemperq́; eo felicißime uſi ſumus, ſeu admixtis alijs, uel etiam ſolo in catapotijs conformato. Nonnunquam etiam albo in ualidis corporibus, grauiq́; morbo, qualis is eſt, quem modo Gallicum dicũt. Nam quid de Pithiuſæ radice dicam? quid de Oleaſtello herba aut Daphnoide? Neq; enim horum omniũ uis, magis nobis uerenda eſt, quàm Galeno: qui comitiales multos, & pueros quoq;, ueratro ſe ſanaſſe innuit. Eſt autem puerilis ætas præ cæteris purgantibus pharmacis alienißima: ut quæ conuulſionibus facillime capiatur. At Galeni atq; Hippocratis tempeſtate, inquit Meſues, hoc facere licuit medicis, propter corporum robur. Qua in re uirum hunc lubens ſciſcitarer, unde nam huiuſmodi imbecillitatem compererit, aut qua ratione id dicat: num ex heroum fortitudine hoc coniecit: num ex hominum in laboribus patientia? num olympicas oſtentat uictorias? num athletas? Ridicula profecto, nec confutatione digna foret hæc ratio, apud eos præſertim, qui ueterum res geſtas noſtris cõferre ſciãt. Neq; enim aut militũ fortitudine, aut æſtus, frigoris, famisq́; tolerantia, uel minimum cedũt. Adducet puto

puto in medium uitæ longitudinem: ut quam imminui subinde uideat. Ego uero, siquidem ex historia tibi exempla quæras, nihilo minores uitas modo comperio: dum nulla sit ex regione uarietas: neq; enim Indos modo Italis contulerim. Erãt Plinij tempestate, erant & multo antea Aristotelis, celebres ætates, siqui nonagesimum, aut centesimum annum attingerent: quam tamen metam, hodie plurimi transcendunt. Porrò si iuxta temporis decursum uitæ decresceret terminus, profectò hoc circa mũdi æternitatem, aduersus Aristotelis sententiam demonstraret. Si enim ætatis imminutio temporis fluxui proportione responderet, iam infinite modicam uitæ duratione extitisse, necesse foret. Quare proculdubio pro falso repudiandum est, id quod ab initio propositũ fuit, nempe deteriora uiribus esse nostræ tempestatis corpora. Quam rem abunde nobiscum experientia nosti (ut nos quoq; aliquantisper experientiam ostentemus) ut qui præter cætera, quorum pauloante mentio fuit, & uenæ quoq; sectione abũda usi sumus, atq; id citra discrimen: quin & exactã illam uiuendi formulam, ueteribus quidem familiarem, neotericis uero neq; ipso nomine notam, instituimus. Quo factum est, ut iam crises multæ appareant, ac uelut nouus naturæ ordo, ægris felicissime faueat. Cum antehac uel pharmacis actitata, uel intempestiuo uictu impedita, nullas ostẽderet, aut admodum raras, easq; non nisi in rusticis atq; infima plebe, ut qui nec pharmacorum multitudine, nèq; ciborũ aut potionum, fatigari, aut impediri quirent. Verum res hæc aliàs monstrabitur. Nunc uero nouo insuper facto principio ad Auicennam me uerto.

Non bene ſuadere Auicennam ſanguinis miſſionem partiendam eſſe neq; probe noſſe, quādo ſemel totum, quando ſecus uacuaſſe expediat.

SAtius ducit Auicenna in febribus ſanguinis miſsionē non uno impetu fieri totam, ſed in partes diduci: atq; hoc ea ratione, ut ſanguis quidem uacuetur, corpus uero non admodum patiatur. Proinde & plurimi noſtræ tempeſtatis medici hac ratione moti, atq; huius hominis autoritate, non niſi per eam, quam ſecundationem dicunt, ſanguinem mittunt, ne ſcilicet ad quartam unciam deficiat æger. Nam de mittēdi ſanguinis quantitate, ne ſemel quidem unquam exemplum poſuit: quo ſatis ſciremus, quænam ſit ea ſanguinis detractio, quam adeo pertimeſcat: & quid nam in prima, quid in ſecunda detractione auferre ſuadeat. Verum de mittendi ſanguinis quantitatis meta, alias diſputatio erit: nūc ad propoſitum ſcopum reuertamur. Si intellexerit noſter Auicēna, ſeruandā eſſe in ſanguine mittendo hanc regulam, eamq́; perutilem ægro eſſe (hoc enim uerba ſua præſeferre uidentur, quando ueluti ſermonem claudens ait, Ad ſummum melius eſt ut phlebotomiæ uices ſint multæ, quàm ut eius quantitas ſit multa: ſed & communis ſchola hanc uerborum ſententiam opere quoq; confirmat: nihilq́; eſt in ſanguinem mittentium ore frequentius) tantum abeſt ut quippiam utile nobis proponat, ut neq; uerum ſit quod dicit, nec Galeno iterum, aut rationi conſentaneum. Quin nec ſibimet, ut qui alias horum immemor, uacuationem integram (nempe uſq; ad animi deliquium) ſuadeat, Quæ nimirum monſtrant

strant nil firmum, nil ratione duce scripsisse eum, uerum phanaticorum more aliena loqui, sibi profecto nō intellecta. Quod igitur uerum non sit (præterquam casu aliquo ut mox dicemus) ipsa docet experientia: sed & Galenus multis monstrauit exemplis, & citas fieri & tutas sanitates, dum uires ualeant, ætas consentiat, sitq; morbus magnus, si affatim simulq; corpus uacuetur. Nec iterum ratio deest, quam pluries tetigit Galenus. In cōtrarium, inquit, statum agitur corpus celerrime refrigeratū. Febris nanq; calor est. Porrò ea ratione refocillata natura, promptius ac celerius quæ reliqua sunt excernit, morbiq; solutionem aggreditur: ut Galeni exēpla declarant: quæ libro Terapeutices nono, posuit. Herus enim ilico (ut qui citra putredinem febriebat) seruus uero ad primam septimanā, febre liberatus est. Neq; id mirum, quoniam non sola uacuatio febres finit, quæ ex putredine sunt: inquit Galenus libro undecimo. Non igitur perpetuo uerum est detractionum numerum augēdum esse: uerum quum reuulsionem excogitamus, aut quum minus uires ualent, ita enim nos Galenus docuit. Quod autem reuulsio hoc exigat, ea est causa, quoniam scilicet assuescit natura illuc sanguinem transmittere, quum per tēporis interualla, quasi reuocata sæpius sanguinis quadā attractione, extiterit: ubi uero uires labant, poterūt intermedio detractionū spatio refici. Quare & tūc non ideo secūdo detrahimus, quò sic expediat magis, sed quoniā non omnia ita se habente ægro ad uotum peragi possunt: haud scilicet consentiente uirtute. Audi igitur Galenum rem hanc his uerbis declarātē, Cæterum ubi feruescentis sanguinis copia adest, acutissimam

Detractio quādo iteranda.

accendens febrem, subito ac simul uacuare expedit, uel ad animi deliquium usq;, uirium modo inspecto robore. At nõ negaret hoc (inquient) Auicenna: uerum nos undiq; cautos reddidisse uoluit, ne forte imprudentes aliquando pro animi deliquio, mortẽ asciscamus. Ego uero prius uelim ad prudentes uigilesq; medicos se uertere Auicennã, atq; ad eos loqui, quibus tametsi sanguinẽ ad deliquium usq; mittendũ suadeat, uires tamen accurate cõsulent, ac iuxta earũ robur uenæ sectionẽ molientur. Quod si post= hæc huiuscemodi dixisset, Cõsulo iterũ minus exercitatos, naturaq; minus prudẽtes medicos, adeo copiosam sanguinis missionẽ, si simul fiat, formidare, ut quibus minus per= spectæ sint ægrotantis uires, recte atq; ex usu loquutus foret. Verum hoc uerba eius nõ sonant, neq; in hanc sen= tentiã apud nostrates medicos hactenus accepta sunt, sed uoluisse eum ex iterata sanguinis detractione eandẽ quidẽ utilitatẽ, minore tamen discrimine parari: quod nos nega= mus. Verum enimuero non modo in superioribus uerbis, quæ scilicet incẽsum uenere, se nobis suspectum præstitit Auicẽna, uerũ ubi de putridarũ curatiõe agẽs, ita inquit: Et cõsiliũ meũ est, ut phlebotomia dimittatur quoad possibile est: sin autẽ, tũc multiplicatio numeri melior est multiplicatione quantitatis. Hæc enim aperte ostendunt huius extitisse sententiæ, atq; omnino ipsum mẽdacij arguunt.

Limitatio dicto rum Auicennæ.

Calidissimas febres uenæ sectiõe curãdas aduersus Auicẽnã, neq; insup timẽdã esse bilis efferuescẽtiã. q demũ morbi magni sint apud Galenũ, quos pluries uenæ sectiõe ad animi usq; deliquiũ, curat.

IN calidißimis febribus uenæ sectionem auersatur Auicéna, nosq; (ut sibi uidetur) utilißime admonet, ut qui magnum immunere periculum his sciat, siqui secus facere audeant. Sunt autem uerba ipsius eiusmodi: In febribus autem à minutione cauendum est, quæ uehementis sunt inflammationis. Quin & paulopost, (ne forte per somniũ ea scripta putes) dum plurima excipit, quæ à mittẽdo sanguine nos dehortantur, adiecit: Et si febris fortis inflammationis non fuerit, sanguis detrahatur: nec minus, acutas omnes excepisse eo uerbo uidetur, ubi ait, Et febris in suo motu non properet. Quòd si rationem coniecisse liceat, qua sane permotus, hæc dixit, ea est proculdubio quam alibi innuit, Ne scilicet bilis efferueat: hic nanq; feruor, & febrem augebit: & symptomatis corpus afficiat. Quis igitur non contremiscat, audiens adeo elata atq; imperiosa uerba? Caue ne ægrum sanguinis mißione ad alterum perducas uel scilicet ad bilis feruorem, uel omnino cruditatem. Cæterum quod nobis admodum dolendum: id est, parcum nimis extitisse Auicennam, nobisq; incertum reliquisse, quis nam sit is terminus, præter quem in eiusmodi mala atque adeo grauia pericula corruunt homines. Vidi enim ego medicos plerosque ex his, qui experientiam iactant, canos ostentant, se Aesculapios prædicant, nulla alia ratione permotos, quàm quia ita dixit Auicenna, sanguifugos adeo, ut pluries, prius ægrum mori sinant, quàm hoc auxilij afferãt. Porrò siquando (uel ut omnia tentasse, et nil opportunũ dimisisse uideantur: uel si magna urgeat neceßitas) sanguinem detrahunt, ne tunc quidem sextam unciam transcendunt,

dunt, ne ſcilicet huiuſmodi pericula temere ſubeant, atq; interim dum incerta mala euitare cōtendunt, opportunis deſtitutus auxilijs deficit æger. Quare & non modicus nobis accreuit labor: (dico autem his qui frugiferas una ſectamur Athenas, proiectis barbaris, de quibus ſiquādo dabitur ſcribendi occaſio, non erit difficile monſtraſſe, ne ullum quidem doctrinarum genus uel leuiter attigiſſe) quum aduerſus mala horum ſeminaria, pugnādum foret. Iamdiu enim incrementa ſuſcepere, ſuos nacta cultores, qui adeo imperitum uulgus, quo ſuam tuerentur inſcitiam, atq; ſecordiam, ſæpius uero & prauitatem, perterrefacere cœperunt, ut iam non ſit amplius ueritati locus, eamq́; auerſentur plurimorū aures. Hanc enim eſſe aſſuetudinis uim dixit Ariſtoteles, ut ueritati quoq; præualeat. Cæterum ubi ſatis ſuperq́; Auicennæ ſententiam declarauimus, ſupereſt ut ex Galeno, quædam in cenſum ueniāt: quo ſcilicet lucis comparatione, & cæcis quoq; innoteſcant tenebræ. Is itaq; primos nobis mittendi ſanguinis ſcopos, morbi magnitudinem poſuit, & uirium robur, unà & florentem ætatem. Quanquam ea quæ ab ætate ſumitur indicatio, quæ item à corporis habitu, ſeu ambientis ſtatu, haudquaquam prima ratione, ſed uiribus mediantibus indicare uideantur, quas ſcilicet uel robuſtas eſſe, uel languere, uel facile lapſum iri demonſtrant, qualis ætas puerorum eſt, & calidum ambiens. At quos nā (inquies) magnos morbos appellat Galenus? uiſcerū inquam inflāmationes, dolores ualidos, febres ardentiſſimas, uulnera quæ in articulis, atq; huiuſmodi multa, quæ apud eum triplici genere cōprehendi poſſunt. Alij nanq; talē obtinent naturam,

Scopi mittendi ſanguinis.

Magni morbi qui.

naturam, ut prima sui ratione magni sint, qualis comitialis morbus, aut attonitus. Alij iterū quoniā in sua specie incrementum suscepere, qualis febris ardens, aut magnus dolor. Alij tertio tales sunt, eo quod mēbrum aliquod obsedere, quod principatum obtinet, aut principi alicui parti colligantiā habet, ita ut ea per cōsensum lædatur, qualia uulnera neruorum, aut articulorum sunt. Hæc itaque omnia uacuationis indicia sunt, quoniam magni morbi genere continentur. Cū igitur ea uera sint, aliàs tamen certiores adhuc nos reddidit Galenus, quando quo loco de uacuatione quæ ad deliquiū animi perducit, unà cū Hippocrate dissereret, nullum maius aut præstantius se inuenisse auxilium ait in ardentißimis febribus, quàm si uenæ sectione ad deliquium usq; utaris. Quæ omnia satis consona ijs sunt, quæ alibi uel Hippocrates ipse, uel alius ea parte, ut Galenus testatur, Hippocratis nomine non indignus, dixerat, ubi de ardētibus febribus sermo haberetur: Acutas, inquit, egritudines uenæ sectione curato: naturā ipsam proculdubio imitatus, quæ plurimū sanguinis profluuio ardentißimas febres sanet. Hæc itaq; cū incorrupta Galeni atq; Hippocratis mēs sit, quamq; non modo uerbis: uerum & opere sæpius ostendit. Quid tandē sibi uoluit amethodicus iste, dum se primum Galeni sagacißimū sectatorē pollicetur, demum aperte Galeno aduersatur? Qui tantū abest ut quū ægro abūde sanguinē mittit, bilis effferuescentiā pertimescat, quin potius ecōtra, refrigerari, atq; inde naturæ robur addi & ratione, et experiētia cōprobat. Pudeat igitur tandē eos, quos in cœno barbarorum uolutari iuuat, taliū præceptorū, quanquàm nō eo no

mine ſolum damnādi uideantur, quod eorū uerbis perterriti generoſa oīa auxilia omiſerint: ſed non minus quod unico calceo ægros omnes induant, eandemq; ſanguinis menſuram unicuiq; detrahāt, nulla habita diſtinctione aut morbi, aut ætatis, aut habitus corporis: quare quid turpius cōtingere poteſt, ijs præſertim, qui methodo aliqua mederi credūt? Verum nō eſt huius modo pertractādi locus, neq; enim in uenæ ſectione modo, hoc turpiſſimo errore notandi ſunt: uerum & in unoquoq; auxilio ex his quibus ad ſanitatem uti ſolent. Nunc uero ad Auicēnam reuertor: Qui ſiquidē incōſulto inſciusq; Galeno contradicit, negligētiæ, ne dicā ignorantiæ culpādus merito eſt: ut qui in re adeo aperta à ſuo duce deſciſcat. Porrò ſi hoc ita ſibi uiſum eſt, atq; hāc rei ueritatē eſſe credidit: ſaltem rationē aliquam addidiſſe oportuit, qua & nos quoq; eo errore leuaret. At ratio ea eſt (inquies) quam & tu paulò ante annotaſti: quoniā ſcilicet bilis efferueſcentiā formidet. Cæterū ratiocinatio hæc oīno falſa uidetur ſupponere, ſanguinē inquā inculpabilem uacuari uena ſecta, bilioſum uero excremētum in uenis perſiſtere: Auicenna itaq; ita animo cōcepiſſe uiſus eſt, ut ſeorſum bilē, à ſanguine cōſiſtere putaret: neq; enim aliter imaginari poſſumus alterū ſine altero uenæ ſectione educi. At iuxta Galeni mentē imò ueritatē ipſam, longe aliter ſe res habet: Siquando enim bilē putreſcere aut in corpore dominari, audimus, certū eſt ab eo bilis uocabulū pro bilioſo ſanguine uſurpari. Atq; id bona ratiōe, neq; enim ullibi in corpore per ſe cōſiſtit, præterquàm in fellea ueſica: ni caſu quopiā ab impultrice ui permota, aut in partē quāpiam decūbat (qualis her

Bilem putreſcere quid.

lis herpes est) seu ad cutim moueatur uniuersam, quod ictericis contingit, necnon in decretorio sudore. Quocirca & Galenus cum ardentissimæ febris causam assignare uellet, in libro de uenæ sectione, efferuescentis sanguinis copiã, eam dixit accendere. Cum itaq; unà sanguis bilisq; cõsistãt, nec nisi magno labore per naturã secerni queãt, mirum est si secta uena simul quoque non exeat: erit itaq; eadem adhuc humorum proportio, uerum efferuescentia multo minor, uacuato scilicet & calido sanguine. Cum itaq; ratio falsa sit, oppositũ quoq; experientia demõstrauit: quando, ut Galenus inquit, pro æstu refrigerium, pro uigilijs totiusq; corporis inquietudine somnus irreperet: necnõ & biliosi excremẽti deiectio, aut sudor. Obstabũt fortasse aduersarij, ac dicent, eos quos ardens febris male habet, haud ferre sanguinis missionem præterquàm raro, si enim uerba ea consideres quibus quarto libro de acutorum uictu ardentis febris, generationem cõplectitur Hippocrates, uix fieri poterit, ut amplius eo modo affecto ægro, sanguinem mittas, tunc inquit febrem ardentem gigni, cum nimio æstu aut laboribus maximis, inanitæ uenæ biliosum ad sese succum attraxerint, qui quidem eo tempore ex ambientis caliditate, multus etiam in extima carne gignitur, ut ibi Galenus inquit. Innuit igitur hosce & temperamento biliosos esse, atque sub æstus tempore ægrotare: quorum utrũq; sane uenæ sectionem prohibet: illud quidem, quoniã eiusmodi corporis temperatura minus roboris obtinet: at æstas, quoniam corpus abunde dissoluit. Nos autem cum Galeno dicamus, continuam febrem, ut quæ in omnibus, aut saltem magnis uasis putrescen

trescentium multitudinẽ habeat, non nisi robustis & boni habitus corporibus posse contingere. Ita enim libro ait Therapeutices XI. Continua febris bene habiti corporis ac calentis, propria est: quod scilicet, multo ac calido sanguine abundet, proinde & in florente ætate cōtingit plurimum, quod si demum corporis dissolutionem pertimescas, erit eo tempore unaquæq; indicatio pensitanda, & quo ad magnitudinem, & quo ad dignitatem, quẽadmodum multis locis Galenus fieri docuit, ac pro carũ ui singula peragenda. Verum de indicantium uiribus ac dignitate libellum scripsimus in amicorum gratiam. Atq; hæc de ardenti febre ad Auicennam dicta sufficiant.

Cōtinua febris robustorũ est.

Largam sanguinis detractionem à principio fieri debere: & quantum in uenæ sectione febris putrida, ab ea quæ ex sola obstructione est, distet.

NEque hac minus ea quoque sententia explodenda est, qua consulit in febre quæ ex sanguine ortũ habet, à principio parce sanguinem mitti: Cum uero concoctio adest, abunde. Sunt autem ipsius uerba eiusmodi: In febre autem sanguinea necesse ut euacuatio fiat, minutione nō superflua à principio: superflua uero, cum affuerit maturatio febris. Nimirum his consentiens quæ antea dixerat, in principio penitus phlebotomia dimittatur. Cum autem maturatio apparuerit, & ægritudo principiũ aut statum præterierit, siquidem necessaria sit, fieri poterit. Huius regulæ rationem reddere uisus est alibi, eodem capite ubi ait: Oportet ut sanguinis minutio minor fiat, cũ febris putrida est, ut ad resoluẽdum febrem thesaurus relinqua-

linquatur. Iterum quoq; ubi de putridarum curatione docet, ac sanguinis mißionis meminit, eamq́; quoad potuit è medio tulit: In eandem ferme sententiam uenit, cum ait: Ex uacuato sanguine debilitatur uirtus in crisibus expectatis. Hæc ille. Ego uero uel in risum rapior, quandoque hominis inconstantiam cõtemplatus, ac mecum ipse reputo, quanti referat in mala esse enutritum disciplina, ibiq́; cõsenuisse: adeo enim excæcari hominũ mentes, ut ijs accidat quod dici de amantibus solet.

Amatorem nanq; amicæ
Turpia decipiunt cæcum uitia, aut etiam hæc
Delectant.

En ismet qui modo hæc dixerat, paucis interpositis, Galeni quoq; autoritate suadet studẽdum esse, ut à morbi initijs uenam tundamus, properare nanq; multo melius esse. Cur igitur si hæc uera sunt, abundam tamẽ illam sanguinis mißionem, haud quidem ab initio, uerum cum iam concocti sunt humores, rite adhiberi asseris: atq; hoc in febre sanguinea, cuius cum ex proposito curationem aggredereris libro scilicet quarto: quacunque hora ægro occurras, uenam secari iubes, nec coctionem aliquã expectandam dicis. Quis igitur modo conciliator nobis cœlitus demittatur? quiq́; tantum sibi laborem suscipiat? neq; enim hoc aliud fuerit, quàm si mendacem immemorẽ defensare stulte enitaris. Quocirca et onus hoc uelut inutile nostræ ætatis Theologis, seu eorũ sectatoribus relinquendũ censeo: dignius ducens uiro philosopho, eoq́; qui per Auerrois, Schoti, Thomæ, ac Gregorij nugamenta euaserit, Galenicas tandem ueritates firmas atque inuiolabiles prosequi, cæteraq́; sophistis relinquere: qui uel

clamo

clamoribus saltē primas sibi partes arripiunt. Igitur Galenus lib. Terap. undecimo, in synochis omnibus sanguinem mitti iubet. atq; id ab initio morbi: priusquàm scilicet putredo ualida uenas inuadat: nam si eo tēpore adeo ingrato onere naturam leues, ilico & quæ putrida sunt excernere aggredietur: semiputrida uero & quæ nonnihil uitij contraxerunt, cōcoquet, ac temperabit, quare & nutritioni adhuc non incommoda euadent. Quin & eo auxilio destitutos uix saluari posse ait, quocirca & seruo qui continentem febrem ex humorum putredine patiebatur, sanguinem mittit: haud equidem parce uti tu suades: uerum usq; ad animi defectum. Quoniā uero & aliás diximus, Solere Auicennā ex Galeno præcepta sibi assumere: plurimum tamen longe à Galeni mente abesse: idcirco uerba ipsius subijciam, quæ & Auicennæ uerbis respondere uidentur. Porrò ipse libro artis curatiuæ undecimo quo scilicet loco febres quas putredo gignit, his conferre uidetur, quas sola obstructio fecit, quæ ex humorum multitudine est. Magni referre inquit, siue hoc, siue illo modo laboret æger: ubi nāq; sola obstructio quæ ex redūdantia ortum habet ægrum opprimat, proculdubio à sanguinis mißione curatio ordienda est. Sin putredo adest, plurima pēsitasse oportet. Dicit itaq;: Etenim si neq; obstructio subesset, aut putredo, sed sola succorum redundantia, protinus ad sanguinis mißionem, pro naturæ suæ ratione se haberet. Tantum itaq; sanguinis in omni tū corporis temperamēto, tum regione, tum anni tēpore detrahi par erat, quātum supra naturalē habitum fuerat inauctus: uerū quoniā neq; putredo curari per sanguinis mißionem

ſionẽ poteſt, ut quæ alia expoſcat auxilia, ſicut prius monſtratũ eſt: neq; obſtructio, reponi ſanguinis aliquid ad curationis ſpaciũ oportebit, quo minus intẽpeſtiue nutrire cogamur. Ex his puto Auicennam quæcunq; paulò ante propoſita ſunt, ſibi aſſumpſiſſe. Quantũ uero & ab ipſa rei natura, & à Galeni mẽte abſit, hinc diſces. Voluit Galenus (quo nos ab omni culpa ſeruaret immunes, ne forte aliquãdo paulo audentiores in ſanguine mittendo ſimus) dehortantes quaſdã indicationes proponere quales ſunt, & æſtuoſus cœli ſtatus, et habitus corporis, mollis, laxus, gracilibus uenis, atq; omnino pauci ſanguinis. Quũ itaq; uel ſyrius ardet, uel æger putrida male habitus eiuſmodi eſt, qualẽ deſcripſimus, timor eſt ne ſi ſanguinem mittas, oĩno diſſoluatur. Quare alterum accidat, nempè aut cibatione morbũ augeri, aut ægrum ad morbi uſq; ſolutionẽ, neutiquã perdurare. Neq; in uenæ ſectione modo docet nos Galenus uires inſpicere, uerum & in uictus ratione inſtituẽda: ni enim ægroti uires probe cõiectaris, non minora profecto te manent incõmoda, quod ſcilicet aut intẽpeſtiue cibaſſe cogamur, aut ad morbi finem non ſufficiat æger. Quid igitur ſomniauit Auicenna primũ quando in putrida omni, etiam quæ (apud eum) ex ſanguine ortum habet, à principio diminuta quadam atq; exili ſanguinis miſſione, utẽdum aſſerit? neq; enim hoc uniuerſaliter ſuadet Galenus, ut qui oppoſitum exẽplo monſtrarit. Seruum enim cum putredinis notis febrientem, ad deliquium animi perduxit, isq; ad primos acutorum criticos dies ſanatus eſt. Quod ſi ſeruus eiuſmodi habitu extitiſſet, qualẽ paulò ante deſcribebat Galenus, pro-

fecto

fecto hanc curationis formulam minime fuisset aggressus. Quare quod Galenus casu quopiam uerum, atque obseruandum censet, tu inconsiderate nimis, ueluti uniuersale documẽtum, maximo hominũ damno, proponis. Si enim demum uires ualeãt, etiam si à morbi initio ad deliquium animi, uenæ sectione ægrum continente febre habitũ, perducas, nullo modo lædes, quin potius apprime iuuabis. Quod si putrida febris sit, uerum non ex earum genere, quæ septima aut quartadecima die finiri debeant, sanguinem parcius mittes, quo morbi longitudini æger sufficiat. Num igitur & cum coctio iam apparuerit uberius sanguinem mittet? atq; id cõplebit, quod in prima illa detractione omissum est? Nequaquam: cocto enim iam humore, medicamentis opus est, quæ eum deponant, ubi natura minime tentet. Atqui hoc ita faciam (inquiet) quoniã non amplius timor est ne æger ante morbi dissolutionem deficiat: itaq; nec uerebor modò largiorem sanguinis mißionem. An satius fuerat uir præclare huiusmodi auxilio in tempore uti, uirium inspecto robore? Cũ enim iam concoctio adest, minime ea tentanda sunt, neq; enim nos amplius morbi urget magnitudo, cum nullum instet periculum, si uires ualeant.

Non semper ad renutritionẽ, famem expectandam, etiam insano corpore. Interim de famis generatione quædam aduersus Auic. Iterum sicca corpora minus humidis inediam ferre. Perperã item atque indistincte uinum biliosis tradi ab eo. Deq; uictu antiquorum non recte loquutum.

Quum

QVum mecum ipse considero de esculentis ac poculentis inscriptum ab Auicenna caput, olim adeo celebre, uidere uideor profecto inconditam quandã, & tumultuantem turbam, cuiuscunq; sortis hominum, qualem sæpe seditione orta forũ excipit, pueros, iuuenes senesq;, ac mulieres. Validos insuper atq; inualidos, nobiles et plebeios. Demum adeo dissectis membris hominum cœtũ, ut nec si tota die studiose enitaris, æque cõditionis (uel duos quoq;) iungere ualeas. Audi amabo quæ primo ingressu proponit. Qui inquit sanitatem uult custodire, uitet medicamentosa cibaria. At quam nã obsecro sanitatem? Magna quippe est sanitatis latitudo. Quod si temperatũ corpus atq; in ætate florenti, sibi seruandum proponit: Primum quidem non erant hæc absq; præfatione dicenda, seq; tẽperatæ naturæ uictum instituere, dixisse oportuit: Ne forte hæc uniuersim, ac cuicunq; corporis tẽperamento cõuenire quis credat. Quod & ita accidit. Nullus nanque medicorum est, qui singula hæc uniuersalia atq; unicuiq; corpori communia esse non credat. Quasi huiuscemodi uictus aliquis poßit institui, ac non sit ex temperamẽto, ætate, & regione differentia? Porrò quæ primo loco proponit: innuere uidentur se temperati corporis uictus formulam inquirere, uerum quæ postmodum addit, haud ita sentire uidentur. Quin potius quod de omnibus ferè intemperati modis subsultim loquatur, nemo est qui legẽs ambigat. Cæterum ad ipsius documẽta propius accedamus, ac primũ de assumendi cibi hora cõsiderasse occurrit. Nõ comedas inquit priusquàm appetẽtia certa accedat. Quasi hoc certũ atq; inuariabile signũ existat, co

ſcilicet tempore primum egere animans. Quæ quidem di
cta & ſi primo aſpectu uera eſſe appareant, ſi tamen pau
lò acrius inſpiciantur, nõnihil dubitationis habent. Quod
ut melius innoteſcat, paucula de ipſius famis generatione
addijciemus. Huic itaq; primo aſſenſere omnes, oris ſcili=
cet uentris hanc affectionem eſſe, uerum generationis eius
non unus traditur modus. Barbari nanq; hoc atræ bilis of
ficium eſſe cõmenti ſunt, quæ os uentris petẽs, aſtrictione
ſua uellicationem nonnullam cauſat, nempe qualem in lin
gua acida acerba'ue producere ſolet, quẽadmodũ Theo=
phraſtus & Galenus docuere: ſed & unuſquiſq; quoti=
die experitur. Cæterum mihi dici uelim, quid nam primũ
mouens exiſtat, quod ſtatuto quodam ac certo periodo,
(nempè quum renutritione eget corpus) atram bilem in
uentrem cogat defluere, quo ſcilicet totius egeſtatẽ ſigni
ficet, atq; animans ad cibum capeſſendum excitet. Neque
enim quicquam in corpore transfundi per uenas, par eſt,
ni trahatur, aut pellatur. Pulſio uero non certo quodã ac
ſtato tempore repetet, ſed cũ primum grauari membrum
cœperit: quare accidet importune aliquãdo fame corripi
animal. Trahi uero multo faciliora ſunt, quæ in primis ue
nis cõtinentur, atq; ipſo iecinore. Porrò qui famis cauſam
quandã aßignat: quæ morboſa eſſe poteſt, frigidi inquã
atq; aceſcẽtis humoris occurſus, qualis in canina appeten
tia cõtingit: hic minus probe in medicina ſentire uidetur.
Quum præſertim uera adſit Ariſtotelis ac Galeni ratio=
cinatio. Atq; hi quidem fatentur famẽ uellicationem quã=
dam oſculi uentris eſſe, quæ tunc primum accidat, quum
inanitæ uenæ, ac proinde exugẽtes, uacuũ omnino uentrẽ
offen

offenderint. Quæ quidem suctio, ubi ad os uentris perue nerit, nempè apprime sentiens, ui neruorum qui ad eum descendunt atq; ipsum contexunt, dolorem quendam gi= gnit, ac molestum sensum, qui & non nisi assumpto cibo & potu, sedari potest. Quæ omnia adhuc abũde magis, in libro qui de symptomatum causis, inscribitur, posita sunt: ubi monstrat cum primum seu spontina quadã ina= nitione, seu exercitio, alia'ue huiuscemodi causa, uacuãtur sanguine uenæ: trahere ilico extimas à uicinis, atque has deinceps, donec ad eas, quæ ab ipso uentre ueluti à terra radices trahunt, suctio peruenerit: quæ si uacuum eum of fendant, conuellunt, ac torquent, atq; inde fames. Cũ igi= tur hæc ita se habeant, uidendum modo est, num omnino uerum sit, id quod Auicenna tradit, nulli inquam cibũ ex usu esse, priusquàm famescat. Hæc enim primum his aduer sari uidentur, quæ Galenus in libello qui de naturalibus fa cultatibus inscribitur, dicebat, quum exemplo ostendere niteretur, unamquamq; particulam ex uicinis alimentum attrahere, si quidem egeat: quin & retrocessum quẽdam succorum fieri ad ipsum uentrem, cum uacuus extiterit. Imaginatur itaq; Galenus, atque id optime, uacuum uen= trem ubi appositum sibi alimentum assumpserit, proximis uenis alimentum surripere: quod si ipsæ unà cum Iocino re nutrimento abundent, atque hinc negligentius custo= diant, detineantq;, continget nullo modo interim ani= mal famescere, utpote cui absque ui multa alimenti copia suppetat. Verum ubi Iecur iam inaniri cœperit, attra= henti quidem non amplius alimenti quòd optimum est, sed biliosa quædam, ac saniosa excrementa dimittet.

Quo rursus fiet, ut malis succis repleatur uenter, atq; inde capitis dolor, & cordis morsus contingant. Non itaq; operæprecium fuerit famem eo casu expectasse, cum præsertim adsint & aliæ uacuitatis notæ, quas libro septimo Terapeuticæ methodi prosequutus est, nempè ructus & uentris moles. Cæterum quod corpora multa sint quæ minus appetant quàm expediat, ut quæ bilioso admodũ temperamento existunt, unusquisq; nouit. Verum ubi de inediam facile aut difficile ferentibus mentio incidit, consideranda sunt quæ dicit cum sicciores naturas humidioribus confert his uerbis: Corpora humida humiditate naturali, ueloci resolutioni idonea sunt, nec tantum famis tolerant, quantum sicca corpora. Neq; enim uideo quo nam pacto hæc ueritatem habeant. Siquidem enim in altera contrarietate sit paritas (nempè ea quæ calidi & frigidi est) prius tamen proculdubio gracilescunt, prius iterum uenæ concident in sicco per naturã corpore, quã in humido. Quin & serius quoq; reficitur ac difficilius. Quare longæ inediæ in eiusmodi corpore admodum medico suspectæ existunt. Quanto magis si utrobiq; calidũ exuperet: Calida enim siccaq; corpora minime omnium famẽ ferre queũt, ut lõgius declarauit Galenus libro artis curatiuæ octauo, ubi aperte oppositũ eius quod Auicenna docuit, ratione quoq; monstrauit. Omniũ enim patiẽtißimum inediæ temperamẽtum statuit, quòd calido siccoq; maxime aduersatur, nẽpè frigidum atq; humidũ: intermedias uero tẽperaturas, quò plus frigidi humidi'ue sibi asciuissent. Cæterum nõ ea ratione dũtaxat circa biliosas naturas peccat, quod eas plus humidis inediã ferre asserat, uerum & quia dicit

eit ijs uinũ ex uſu eſſe permaximo. Sunt autẽ uerba ipſius eiuſmodi: Vinũ præterea cholera rubea abundantibus confert, propterea quod eam urinã prouocãdo expellit. Hæc enim falſitatis ſuſpitionẽ non paruam præ ſe ferunt. Credet enim ex his quiſpiam & in billioſis quoq; uinum à te laudari. Quod tamen calidis naturis aduerſiſsimum dixit Hippocrates. Porrò ſi Galeni documenta hac parte nobis percenſere uolebas, prius oportuit uir præclare, uinorum diſtinctione habita, nõ quidem uniuerſim ea laudare, ſed ea ſolum quæ bilioſis iuuamenta ea præſtare poſſunt: id enim multo nobis utilius fuerit, quum aliàs dũ docere ſtudes, maxime errores ſeras. Non ita Galenus quẽ te ſectari par erat, hic nãq; cum pluribus locis, lõgius de uini differentijs uiribusq; diſputaſſet, aquoſo uino, leuiq; aſtrictione prædito, has tribuit dotes, ut ſcilicet & ab aquæ uitijs recedat, & à uini noxis longe abſit. Eſt autem hoc colore album, ſapore auſterũ (ita enim leuiter aſtringẽs apud Galenum audiendum eſt, nam acerbum poſtmodum id dicemus, quòd ualẽter atq; iniocunde aſtringat, qualia & multa hodie guſtamus, nã et auſtera uina, et acerba quoq; in precio ſunt.) Hæc dixi iucũdiſsime Paule in homuncij illius gratiam, qui in Galenica diſciplina ſe nemini ſecundum putat, quiq; noſtræ tẽpeſtatis medicis ferè oĩbus urbis noſtræ, multo hominũ dãno præfertur: meminiſti enim quo pacto auſtera uina ea eſſe aſſerat, quæ flaua calida fauces caputq; tẽtantia maxime ſunt, quæq; hodie multi emũtur. Quũ enim ſemel inueniſſet nobile Sabinũ à Galeno auſterũ dici, At quæ nã (inquit) eſſe põt in tenui atq; aquoſo uino nobilitas? ſimul & Creticũ deguſtans, quo

ipſum auſterum eſſe cõtenderet, talem præ ſe ferebat uul=tum: qualẽ Veſpaſiano Cæſari extitiſſe hiſtoriæ tradũt.) Eiuſmodi igitur uinum eſt quod bilioſis ex uſu eſſe Galenus uoluit, quod inquam oĩno ut Hippocratis uerbo utar oligophorum eſt, ac frigidum, cuius dotes cum pluribus locis extollat Galenus, tum maxime in libro de tuenda ualitudine. Ad bilioſa inquit excrementa mitiganda aut uacuanda ualde idoneum eſt, quum & bilis acrimoniã frangat, ac per urinam ſudoresq; eijciat. Neutiquam ſilentio prætereundum uidetur, quod cum ueterum nobis parcitatem pro exemplo proponeret Auicenna, eos non ciborum uarietate ſe implere conſueuiſſe ait: uerum carnẽ ſolam mane guſtare ſolitos, in cœna uero ſolum panem. En uerba ipſius: In tempore quoq; antiquo qui exercitabantur (magis ad mentẽ ipſius leges (puto) qui negocioſam ducebant uitam) iam fugerũt ab hoc. Contenti enim erãt ſolius carnis eſu in mane, & ſolius panis in cœna. O utinã nobis modo accedat aliquis ex his qui eius animã ſortiti ſunt, qui, quos nã antiquos appellarit, exponat. Galeni enim ætate admodum immutatus erat uiuẽdi modus ab eo qui Hippocratis. Verum multo adhuc magis Paulo Aegineta ſcribente quod & ipſe de febribus agẽs teſtatur. Sed qualiſcũq; ea ætas extiterit, quæſiſſe oportuit ubi nã adeo fatuã uiuendi formulã legerit aut audierit, ut pranſuri rapaciũ inſtar ſolas guſtarent carnes, panẽ uero ſolũ cœnaturi. Ego uero tantũ abeſt ut credã aliquãdo apud bene inſtitutas urbes eo modo uictitari (ſiqua enim barbaræ gentes gerunt, non ea ſunt quæ nos ſuo exẽplo mouere queãt) ut neq; ad ſanitatẽ tuendã cõducere arbitrer. Ex=

ploſa

plosa enim iam diu eorum sententia est, qui plus cibi mane assumendum suadent, quo magis mirere quosdam huius hominis autoritate fretos, qui & antiquum illũ uiuendi modum laudasse uidetur aduersus Galenum primum, mox & ueritatẽ ipsam, cõtrariũ scriptis asserere, uerosq́; ac Galenicos medicos etiam usq; ad conuitia incessere. Verum de his aliàs. Illud potius cõsiderandum erat, non bene ab eo Galeni uerba referri, de nutriente prout aduersus medicamẽtum diducitur: neq; enim unquam dulce excluderet Galenus, ni medicamentosam quampiam qualitatem secum admixtam habeat, qualis in melle & cinnamomo est. Tu uero qui qualitates omnes præter insipidam à ratione cibi amoues, malua, blito, atq; atriplici, aut siqua alia insipidiora sunt merito eris alendus.

Tenues succos nõ esse uacuationi ineptos, dum mobiles sint. Nec bene rationem nosse Auicennam, cur turgens humor uacuandus sit. Iterum aduersus eum de coctionis naturã uiribusq́;, nec medicum humores concoquere probe dici.

VErba principis Aboali: Humoris aũt colerici digestio est, ut cõuersus à subtilitate fiat spissus, & aqua quidẽ frigida facit illud. Quanq̃ nulli dubium sit, nõ esse plerũq; crudos humores ante coctionẽ mouẽdos. Causam tamẽ, cur uetaret qñq; Hippocrates crudi humoris dimotionem, qñq; suaderet, nõ uidit Auicẽna. Nã si uidisset, neutiq̃ necessariũ putasset medico, ut tenues humores crassiores reddat. Quo uidelicet magis sint naturæ aut medicamento obsequentes. Succos enim tenuiores pellentium

aut attrahentium uim frustrari ait. Cum igitur dixit Hippocrates turgentem humorem ab initio uacuari debere: hanc solam existere causam arbitratus est, quoniam scilicet eius prauitate accelerare cogamur: quia acutißimã accendit febrẽ, & timemus ne magnitudini morbi æger succumbat. Quare & hãc medici operationem intempestiuã esse ait, ac ueluti coactam, quẽadmodum si præter rationem aliquando cibare cogamur, hæc ille cum Hippocratis uerba exponeret. Erat tamẽ & altera multo magis efficax ratio, quam si uidisset, proculdubio minus multo errasset: ea est uacuandi facilitas, quæ & ex parte uacuandi humoris, nec non & impellentis naturæ se tenet. Quod enim mobile est, facilius diuelli trahiq; posse, quis est qui nesciat? Nam qui ex aduerso (inquit libro Aphorismorũ quarto) iam in aliqua parte firmati sunt humores, haud amplius trahenti obediunt priusquàm concoquantur: nam eo tempore & uincit iam natura, & secretionem molitur, quocirca eam adiuuantẽ sortimur. Cur igitur inquies turgente materia cum pulsu facilis sit, eam tamen natura non pellit? Verum medico opus est manũ porrigente: Satis enim irritatur, neq; habet uti dicis ex parte pellendi humoris controuersiam. An turgentia ea atq; mobilitas, nil aliud est quàm pulsio quædam humorum quæ nimirũ accidit, dum ualidiora membra ad alia tradũt, hæc uero rursus ad alia, donec in aliquam partem decumbant, quæ uel per naturã uel ex morbo paulò minus roboris habet. Accidet autem forte fortuna & ad excretoria membra transfundi, atque sanari ægrum. Veruntamen non semper ita contingit, quoniam natura eo tempore, ueluti furijs actitata, haud

tati, haud probe motus suos instituere potest. Quare probe dixit Galenus, opus esse manum porrigente quopiam, atq; ad excretorios meatus dirigente. Cum igitur turgentes humores sua mobilitate, faciles uacuatu sint, mobiles uero sua tenuitate existant: Cur nam ab eo dictum est humoris tenuitatem uacuationi obsistere, atq; idcirco crassos fieri oportere, etiam frigidæ potu? Ego uero Galenum obseruans, ubi de humoris præparatione meminit crassitiem duntaxat aut uisciditatem corrigi oportere audio. Illam quidem, eo quod crassus humor motui ineptus est, ac per angusta uenarum ora ferri nequit: hanc autem, quoniam quæ suo lentore adhærēt, uelli haud facile possunt. Sunt tamen aliqua quæ fortè minus exercitatis negocium facesserent. Ac primum id quod in destillationibus, & grauedinibus contingit. Quæ enim per nares expurgantur, si quidem tenuiora sint, nequicquam nititur natura sternutamentis expellere: quod si paulo crassiora fiant, facile fuerit. Quæ item screatu aut tussi educi solent, hoc idem commodi, aut incōmodi patiuntur. Quamobrem & tunc concoctam iam destillationem dicimus, quoties crassitudinis aliquid sibi asciuit, quoniam & expui facilius eo tempore potest. Dehinc si naturam ipsam, dum uitioso humori pellendo se accingit, crassiorem eum reddere cernimus (hoc enim cum in screatibus appareat, non minus tamen & in ea quæ in uenis fit coctione: ubi quæ ab initio tenuis urina extiterat, procedente mox tempore pinguior euadat, unà & quæ in ea pendent) cur non & medicus, eam imitatus, atq; eius operum diligens auxiliator, crassiores reddere enitetur tenues succos? Si

enim ut Auicēna dicit humoris tenuitas ex usu foret, atq; ea ratione facile pelleretur humor, cur non ilico expulsionem moliatur natura? signum itaq; est quippiam aliud, præter hæc exigi, quod operi faueat: hoc autem est concoctio: concoctio uero ea est, ut quod tenue fuerit, crassum fiat, quemadmodum res ipsa ex euentu demonstrat. Non minus & Galenus huius sententiæ extitisse uidetur, cum in eo libro, qui de constitutione medicatiuæ artis, inscribitur, ait, Oportere medicum excessus omnes corrigere, crassiora quidem tenuitate, tenuiora uero crassitudine. Verum ad hæc in hūc sanè modum fiet satis. Quod enim primum de grauedine ac destillatione obijciunt, neutiquam negandum est. Neq; enim crassitudine modo participare debent, quæ sternutamento, aut tussi expellenda sunt, uerū & uisciditate nonnulla, cuius rationem facile est uidere. Cum enim ui aëris pelli debeat horū unumquodq;, expedit ut lētore & crassitie materia participet, ne spiritu permota difflet, ac cedat, quæ enim pelli debēt, aliqua etiā ex parte opus est pellenti obsistere, non adeo tamen ut uiolentius inhæreat, tunc enim mouētis aëris uim superaret. Num igitur & uitiosi succi, qui in uenis est, pulsio, crassitiem exigit huius exemplo? Nequaquam: neq; enim aëris impulsu perficitur, uerū expultrice facultate, suis usa instrumentis: de quibus ubi de usu partiū disserit Galenus, satis sermo fuit. Quo igitur mobilior succus ac tenuior extiterit, eo impelletur facilius, non sicut in catharro contingebat. Porrò quod de actione naturæ obijciebatur, hoc modo dilues. Præsciri itaq; uelim, pellendos humores nō unica ratione, in corpore reperiri, uerū uagari quādoq;,

atq;

atq; turgere, quandoq; uero in parte quapiam firmatos quiescere, quæ etiam ueluti focus est febris. Sic igitur dicebat Hippocrates: Qua parte corporis sudor est, aut calor, ibi morbũ esse significatur. Atq; hoc pluries accidere dixit Galenus, quoniã plurima nõ turgent. Cũ igitur hæc ita se habeant, magni profecto interest, siue hoc, siue illo modo uitiosi succi se habeant: si quidẽ enim mobiles sint, purgari ilico poterunt: Sin autem quieti, fieri nequit, ut aut natura, aut arte ante coctionem expurgẽtur. Ita enim & Galenus ait: Quum humores mouẽtur, ac per corpus feruntur, nondũ in aliqua parte firmati, tũc ad eos expellendos natura incitatur, & aliquo eget manũ porrigente, & hũc humorẽ motum ad aluum ducẽte. Quum uero in aliqua parte firmati fuerint, nullo modo mouere oportet, scilicet antequam cõcoquantur: multa enim sequi incõmoda, siquis dimouere tentarit, dixit Hippocrates. Nõ igitur ibimus inficias, humores tenues si quidẽ aliquã partẽ quieti obsederint, coctionẽ exigere, ut abijci à corpore queãt, uerũ nõ ex eo ut crassiciẽ adipiscãtur, quẽadmodũ uoluit Auicẽna (hãc etenim & attractiõi medicamẽti, & pulsiõi naturæ obsistere certũ est: quã rẽ in sudoribus, atq; urinis maxime uidere est: qñ quæ eiusmodi uijs uacuãtur, per angustos meatus ferri debẽt) sed potius quatenus edomiti, ac naturæ obsequẽtes redditi: absq; molestia aut labore multo ad cõuenientia uacuationis loca mittãtur, aut trahantur. Quod si concocto iam humori accidat, ut paulo crassior euadat (cũcta enim quæ à calido patiũtur euaporante, scilicet humido tenui, aliqualiter crassescere uidemus) minime debuisti, ea de causa documentum afferre,

quod

quod scilicet tenuitas uacuationi obsistat, sitq; ex usu crassicies. Verum id potius expeti, coctionem scilicet, quæ nimirum craßiciē quampiam nequit effugere. Cum igitur hæc ita se habeant, nō leuiter culpandus nobis Auicenna uidetur, qui medicis suadeat, quo scilicet humores tenues concoquant, atq; expulsioni parent, ut frigidam ægris biliosis exhibeant, dum putrida laborant. Cum tamen prius quàm humores concocti sint, eam omnino Galenus prohibeat, nisi res urgeat ualidißime, ut mox dicetur: Verum non modo ea ratione peccant nostri medici, quod Auicennæ obtemperantes, frigidā intempestiue exhibent ægris. Verum quod frigidas quoq; potestate potiones, imò & astringētes quoq; inuenere: quamobrem & granatorum succo potant, & astringentes fructus, quale omphacium est, seu aurea mala atq; eiusmodi multa in ægrorum pernitiem. Quæ omnia ipsis ex Auicenna hæreditario contigere, qui ubi febres quæ ex putredine curat, præsertim pestilentes, talia consulit. Quod uero postremo ex Galeni uerbis adiectum est, nulla ex parte dictis aduersatur, si quorsum ea dixerit, quis aduertat. Ibi nanq; aperte, de ea artis parte sermonem habet, quæ sanitatem tuetur: optime itaq; præcipit, succos mediocritatem quandam seruare oportere, ita enim minime putrescent, naturæ chari, atq; utiles. Porro si craßi extiterint, extenuante uictu utendū, de quo abunde in libro de tuenda ualetudine scripsit: Sin tenues nimium, admixta nimirum sanie multa, seroso item aut bilioso excremento ea expurganda, uictusq; instituendus, quò minime huiuscemodi succos gignat. Num igitur & quū tenues succos à corpore abijcere in animo est, aut

est, aut semiputridos putredine expoliare, crassos reddere tentabimus? Minime: neq; enim coctio huiusmodi est, uerum alteratio quædam, ut mox dicemus. In plenũ aliud est uictum instituere, quo mediocris sanguis fiat, aliud uitiosum humorem expulsioni facilem reddere. Quòd si dicant, Galenũ quoq; huiuscemodi auxiliorũ genere usum: quando in coli dolore, qui quidem ex acri ac mordẽte humore oriebatur, infundi per sedem suadet, quæ frigida potestate existunt, quale est opium, altercum, mandragora: quoniam, inquit, inter cætera commoda quæ ex his contingãt, illud nimirum est, quod humorem tenuem cogũt, crassantq́;, ac uehementem calorem obtundunt. hæc ibi. Verum qui sic dubitat, sic opponit, neutiquam aduertisse uidetur Galenum ibi aduersus symptoma pugnare, neq; enim aut concoquere humorem, aut à corpore abijcere nititur, sed dolorem interim lenire, simul & doloris causam obtundere, nempe acritudinem, quod optime ea præstant. Vbi uero sæpius de coctione mentio incidit: dignum consideratione est, uidere, quàm inepte de ea sentiat Auicenna. Is itaq; cum sanationem putredinis, concoctionẽ dixisset libro quarto, eius naturam his uerbis declarat: Intentio in digerendo est æquare substantiam materiei, ita ut fiat præparata ad expulsionem facilem: Aequationem uero explanauit, dum inquit, Digestio in grossa est æquatio cum subtiliatione, In subtili cum ingrossatione. In cuius quidem rei notione, mirandum est uirum philosophũ, & quem in definitiua arte quippiam profecisse par sit, per ea quæ posteriora sunt, & consequentia definisse. Neq; enim aliud fuerit, coctionis naturam ita accepisse

quam

quàm ſi motum per id quod eſt calidum gignere, aut rarum facere definias. Porrò uidetur coctionis uocabulum quippiam prius, quod & cauſa ſit, afferre: inſequi uero poſtmodũ, ut ea quæ coctione elaborata ſunt, facile excernãtur. Dicẽt fortaſſe uti ſolẽt, digeſtionis uocabulo (quod loco coctionis uſurpat) eam actionẽ intelligere Auicennã, quam ſuis auxilijs medicus efficit, proinde & aliã quoq; eſſe naturæ actionem, quam & coctionẽ medici dicere ſolent: de qua ſermo nobis modo non eſt. Cæterum prudentes hos uiros (quorum ſtudium eſt huiuſmodi deliramenta tutari) mihi dixiſſe uelim, cur primum nomina confundunt, ac coctionis uocabulum ei tribuunt, quod proculdubio longe à coctione diſtat. Scimus nos reddere bonũ medicum ſuccum uitioſum placidiorem, ac minus naturæ rebellem: quo facilius confici ac pelli queat, dum diſſecat, attenuat, detergit: ſed & alijs quoq; auxilijs, quæ quidẽ eadẽ ratione, digeſtionis uocabulo comprehẽdenda erãt, qualia ſunt alterationes omnes, quas uno uerbo putredini aduerſari dixerat, tertio artis paruæ: quas etiam artis curatiuæ libro undecimo abunde docet. Siquis tamen ex his coctionem fieri dicat, nil aliud fuerit, quàm ſi molarem lapidem, aut coquum, cibum coquere, ac conficere dicamus. Sed ut ad Auicennam reuertamur, non decuit profecto talem ac tantum medicum coctionis uim atq; naturam ignorare, nec ſi nouit eam ſilẽtio præteriiſſe: quin potius ignorantiæ arguendus eſt, ut qui eandem ſpecie actionem eſſe putarit, & quam primum natura ipſa exercet, & quam auxiliatrix medicina: quod hinc patet. Cum enim putredinis ſanatiuas cauſas doceret (quamuis

primas

primas & maximas dimittat) seorsum ab alijs digestionis meminit, his uerbis: Necesse est ut digeratur, aut uacuetur. At nulla potest esse digestio quæ putredinem sanet, præter coctionem illam, quam natura molitur. Quòd si ita se res habet, cur statim eam definis digestionem quæ à medico est. Præterea nisi digestionem uocabulum aliter subinde accipiat, atq; in continua æquiuocatione uersetur, certum est, idem intellexisse eum, cum Hippocratis & Galeni uerba de digestione ab eo dicta, referret, ac postmodum, cum digestionis definitionem posuit. Cum uero res hæc scitu digna existat, neq; à principe nostro Auicenna satis declaratum sit, quid coctionis uocabulo ueteres intelligāt, seu quam uim habeat, adeo medicis expetita concoctio, operæprecium fuerit, quæ à Galeno super ea materia scripta sunt, breuibus transigere, ac pro uiribus enucleare. Est igitur coctio, alteratio ea quæ in humido fit, ab innato corporis calore, mixturam perficiens. Coctio quid.
Dico autē innato calore, quoniā ab eo prima est coctionis radix. Neq; enim alia ratione, extrinsecis calidis iuuari solet, nisi quatenus huic robur addunt. Atq; alia quidem qualitatis similitudine adaugent: alia uero emplastica ui, qua ipsum digeri prohibent. Quod si concocta ipsa plurimam perfectionis differentiam sortiantur, hoc nimirum ex succi natura est. Alia enim ullatenus perfici nequeunt. Alia iterum ita transmutantur, ut nutriendo corpori similia euadāt. Sunt & quæ medio modo se habeāt, ut quæ aliqua ex parte calidi actionem suscipiant, uerum omnino confici nequeant, propterea quod à putrescente calido, male habita sunt. Alia demū nutrimenti rationem,

non

non subterfugiunt, uerum sua natura difficilia sunt ut concoquantur. Primo itaq; genere putrescentia comprehenduntur, quæ quidem nulla ex parte corrigi queunt, uerũ à corpore penitus abijcienda sunt. Postremo uero genere ea continentur, quæ quidem initio calidi actionem suscipiunt, non eam tamen qua perficiantur: atq; hæc nõ æquidem putrescentia, sed cruda dicentur: Putredo nanq; corruptionẽ significat, cruditas uero coctionem imperfectã, quamuis cruditatis quoq; nomine, quandoq; putrescẽtia comprehendat Galenus: quæ mediam quandam naturam obtinent: ea nimirum sunt, quæ neq; omnino perfectam coctionem sortiri queunt, nec tamen cruda penitus, atq; actionis calidi expertia sunt. Hoc autem propterea euenit, quod humidum omnino alienum non est, ut uinci aliquo pacto nequeat: neq; iterum adeo familiare, ut perfectam alterationem suscipiat, quam & proprie coctionem dicimus: Cum enim iam in corruptionem tenderet, ac nutritioni minime foret idoneum, transmutatur in mediam quampiam naturam, eius scilicet quod omnino corruptum est, atq; eius quod corpori familiare efficitur. Pus itaq; fit à natiuo calore aliqua ex parte humidum obtinente, non autem omnino, propterea quod ab alieno calore corruptionem nonnullam susceperat. Quod si concoctum iam pus existere dicimus: non quidem exactissimam illam coctionem intelligimus (nam & Aristoteles eam quæ in abscessibus accidit minus proprie coctionem appellari ait:) sed quia ab eo statu in quo prius constiterant alteratione facta, quoad scilicet fieri potuit bonitatis nonnihil acquisiere. Quæret itaq; quispiam non immerito,

Cruditas. Putredo. Pus.

rito, num aliquis corruptorum ordo corrigi queat, an penitus quæ ab externo calido quippiam passa sunt, innati caloris actionem frustrentur. Atqui his faciet satis Galenus ipse libro Aphorismorum secundo: ubi in hanc scripsit sententiam: Quemadmodum (inquit) acescēte uino contingit quandoq; ut artis, aut naturæ beneficio ad pristinam redeat naturam, ita & si mox corruptio procedat, iam nō poterit amplius reuerti. Hoc & in sanguinis corruptione accidit, siquidem enim leuem adhuc susceperit, corrigi poterit, sicuti undecimo artis curatiuæ, docet Gal. Sin maiorem, neutiquam poterit omnino innati caloris actione superari, neq; iterum uim eius omni ex parte effugiet, atq; hoc est mediam nancisci naturam, qualis in pure est. Quod si demum penitus corruptus sit, iam nullo caloris nostri opere iuuari potest. Verum igitur est, quod initio proponebatur, unicam quidem esse innati caloris actionem, & qua cibos afficit, & qua putrescentes succos: Cæterum non unicum sortiri finem, propter afficiendi corporis dispositiones. Iam igitur manifesto apparet, & quid nam humores concoquat, & quid nam concoctio sit: cur item multæ concoctorū differentiæ existāt. Nam & Hippocrates cum de pure loqueretur, Laudabile est (inquit) si minime liuens, nō fœtidum, quasi & coctionis eius quæ in pus uertit, plurimæ sint differentiæ. Est autem coctionis proprium ut putredinem cessare faciat, ut Galenus dixit, ea nimirum ratione, quod cum semel innatus calor externum superauit, insequitur in excoquendo humido mediocritas quædam, qua & omni acritudine exuitur, simul & praua omni ac rebelli qualitate,

quod & in cibis accidit, quũ probe cõficiuntur. Quamuis & quæ modo cõcocta sunt, ni citius abijciantur à corpore, processu temporis putrescant iterum, ut Galenus docuit. Quamobrem & quæ relinquũtur in morbis post iudicationem, recidiuas facere consueuerunt.

Nõ temere credendum absynthij succũ uentri inimicum esse: deq; salsedine absynthij hallucinari Auicennam, atq; ex ipsius libro secundo pauca.

ABsynthij succum uẽtri inimicum esse scribit Auicenna, sed & post eum Mesues, ut qui ipsum plurimũ sectari soleat. Atq; hic quidem à Serapione, hic uero rursus à Dioscoride, qui capite de absynthio ita inquit: In potionibus tamen eum non probamus, stomacho enim nocet, & capitis dolores facit. Addiderunt hi causam, cur eiusmodi incommoda pariat: salsedinem, quam satis norunt, & uentri officere, & uomitum & aiunt ciere. Cæterum si ita se res habent, mirum profecto est, cur nõ modo eum potui tradant, Auicenna & Mesues, sed quod amplius mirere, ad uentris uitia eo utuntur, succũ nanq; absynthij appetentiam excitare aiunt. Hæc igitur acrius consideranti, non nihil suspitionis habent: neq; enim primum salsedo ea qualitas est, quam credamus nauseam uomitumq; ciere: proinde & uentri officere, quin potius ea quæ sale condiri solẽt (salgama uocãt) gustui grata sunt, atq; in quotidiana mensa recepta: contra, quæ salis experti a sunt, insipida fere, atq; inolida, demum omnino gustui ingrata reperies. Porrò esto sal nauseam ciens, ac uentri inimicum: num ea de causa absynthiũ fugies, quod scilicet

salsitudine

ſalſitudine abundet? Haud ſanè: nam & ſi quiſpiã acrius guſtarit, amaritudinem, atq; aſtringentiam ualidam in eo reperiet, atq; omni ſui qualitate, uentri gratum, ni os ama rore torqueret. Tu'ne igitur (inquies) Dioſcoridi obuiam ire audebis? Ego uero neutiquam Dioſcoridi obuiam ire timuerim, dum Galenũ aliter ſentientem uideam. Is itaq; in libris ſimplicium pharmacorum de abrotano in hunc modum ſcribit: Inimicum eſt ſtomacho abrotanum, & ſeriphum: gratum uero abſynthium. Nam amarũ omni= fariam ſtomacho infenſum eſt: auſterum uero, & acerbũ, atq; uniuerſim aſtringens omne ſtomacho amicum. Ea igitur eſt cauſa, cur hoc quidem uentri aduerſetur, hoc uero minus: non autem ſalſedo, quã abſynthio ineſſe Me ſues & Auicenna ſcripſere: cum tamen ſalſus ſapor non niſi ſeripho proprius ſit: neq; ea ratione uentri inimicum eum eſſe aſſerat Galenus: ſed quia amaritudinis multæ, aſtrictionis uero paucæ particeps exiſtat. Cum igitur mul tis modis peccet ratiocinatio hæc, atq; idcirco nullam fi= dem concluſioni faciat, multo ſatius fuerat Auicennæ, experiri num huiuſmodi incommoda pareret abſynthij ſuccus: quàm ubi ſemel id ſcriptum inuenerat, ratione quoq; cõfirmare uelle. Quod ſi feciſſet, haud temere mul ta pronunciaſſet, quale eſt quod apium capiti inimicũ ſit, quod radix pentaphyli pernicioſa, quod ancuſa ualidiſſi= me menſes cieat, atq; alia multa, quæ experientia falſa eſſe monſtraſſet: neq; iterum difficile eſt in plurimis uidiſſe erroris cauſam, atq; originem: plantarũ enim notitiæ im= peritus, ſæpius æquiuocatione aliqua decipitur, quale eſt quod de abſynthio pauloante dicebat. Cum enim & ſeri

phum quoq; absynthiũ dici soleat, hinc factum est, ut quã huic salsedinem Galenus tribuit, isti uniuersim ad absynthium transtulerint. Nam quod de pentaphyli radice ait, nullus est qui non uideat, à colchico transumptum esse, æquiuocatione quadam, quoniam scilicet tam colchicum quàm pentaphylus, hermodactyli nomine censeretur? Verum non est modo nobis animus errores ipsius in simplicium medicamentorum uiribus aut natura annotare. Hoc unum tamen præterijsse nolim, quod initio secundi libri scribit, ubi summatim medicamẽtorum uires enarrat. Vix enim fieri potest, ut à quopiam uel minimũ medicinæ perito, dicatur carnis productiuam eam medicinam esse, quæ sanguinem superuenientem ulceri coagulet & exiccet: cũ enim Galenus libro tertio, ac deinceps in curatiua methodo de his dissereret, ne utiquam uoluit medicum quippiam per se operari, sed ueluti eum qui prohibentia longe amoueat: quamobrem & ea ratione carnem producere docet, si detergentibus & siccantibus modice utaris: tu uero imaginaris uim medicinæ esse, nõ naturæ, quæ sanguinem ipsum influentem coagulet, atque in carnis speciem, ac consistentiam ducat. Verum hæc parum quoque in ea arte exercitatis nota erant: quamobrem non est cur de his loquamur amplius.

FINIS.

YALE
MEDICAL
HISTORICAL
LIBRARY

YALE
MEDICAL
HISTORICAL
LIBRARY

